

Kauno technologijos universitetas

Informatikos fakultetas

Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui sistema

Baigiamasis magistro projektas

Evaldas Plečkaitis

Projekto autorius

Prof. habil. dr. Aleksandras Targamadzė

Vadovas

Kaunas, 2020

Kauno technologijos universitetas

Informatikos fakultetas

Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui sistema

Baigiamasis magistro projektas

Nuotolinio mokymosi informacinės technologijos (6211BX010)

Evaldas Plečkaitis

Projekto autorius

Prof. habil. dr. Aleksandras Targamadžė

Vadovas

Doc. dr. Danguolė Rutkauskienė

Recenzentė

Kaunas, 2020

Kauno technologijos universitetas

Informatikos fakultetas

Evaldas Plečkaitis

Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui sistema

Akademinio sąžiningumo deklaracija

Patvirtinu, kad mano, Evaldo Plečkaičio, baigiamasis projektas tema „Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui sistema“ yra parašytas visiškai savarankiškai ir visi pateikti duomenys ar tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti sąžiningai. Šiame darbe nei viena dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar internetinių šaltinių, visos kitų šaltinių tiesioginės ir netiesioginės citatos nurodytos literatūros nuorodose. Įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjęs.

Aš suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo faktui, man bus taikomos nuobaudos, remiantis Kauno technologijos universitete galiojančia tvarka.

(vardą ir pavardę įrašyti ranka)

(parašas)

Plečkaitis, Evaldas. Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui sistema. Baigiamasis magistro projektas / vadovas prof. habil. dr. Aleksandras Targamadžė; Kauno technologijos universitetas, Informatikos fakultetas.

Studijų kryptis ir sritis (studijų krypčių grupė): Informatikos inžinerija (B04), Informatikos mokslai.

Reikšminiai žodžiai: nuotolinis mokymasis, virtuali mokymosi aplinka, sužadėtiniai, šeimos centras, neprofesinis neformalusis švietimas, technologijomis grindžiamas mokymasis.

Kaunas, 2020. 71 p.

Santrauka

Pagrindinis šio magistrinio darbo tikslas buvo sukurti sistemą, palengvinančią Lietuvos šeimos centro sužadėtinių rengimo nuotolinio mokymosi kursų teikimą ir organizavimą. Šiam tikslui pasiekti išanalizuota dabartinė šios institucijos nuotolinio mokymosi situacija, apžvelgtas sužadėtinių rengimas neprofesinio neformaliojo ugdymo kontekste, įvertintos technologijomis grindžiamo mokymosi priemonės ir ypatybės.

Projektuojant sistemą buvo atlikti mokymosi proceso dalyvių funkcinių ir nefunkcinių poreikių tyrimai: sužadėtinių vadovų (dėstytojų) fokus grupė ir sužadėtinių (besimokančiųjų) anketinė apklausa. Įvertinus poreikius sistemai, atlikta nuotolinio mokymosi paramos sistemos poreikių SSGG analizė, įtraukiant institucijos administraciją. Pagal analizės rezultatus sudarytas paramos teikimo modelis ir jo aprašas pateiktas *ALTA'19* konferencijos leidinio straipsnyje. Apžvelgus technologijomis grindžiamo mokymosi priemonių alternatyvas, išrinkta *Moodle* virtuali mokymosi aplinka sistemai realizuoti.

Realizuojant sistemą, parengtos instrukcijos įvairiais formatais (teksto, vaizdo, interaktyviomis virtualios mokymosi aplinkos priemonėmis), pritaikyta elektroninė mokymosi medžiaga, įdiegti ir pritaikyti dalyvių poreikiams reikalingi sistemos įskiepai bei moduliai. Sistema išbandyta su atrinktais sužadėtinių vadovais ir dalyvauti sistemos išbandyme sutikusiais sužadėtiniais. Siekiant išsiaiškinti mokymosi naujoje sistemoje efektyvumą, atliktas nuotolinio mokymosi patirties naujoje sistemoje sužadėtinių ir vadovų tyrimas (kokybinė apklausa). Bendradarbiaujant su mokymosi proceso dalyviais sistema nuolat tobulinama. Atsižvelgiant į teigiamus kokybinės apklausos rezultatus, rekomenduojama „Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui sistema“ taikyti nuotoliniuose sužadėtinių kursuose.

Plečkaitis, Evaldas. The System of Preparation for the Sacrament of Marriage for the Engaged. Master's Final Degree Project / supervisor prof. habil. dr. Aleksandras Targamadžė; Faculty of Informatics, Kaunas University of Technology.

Study field and area (study field group): Informatics Engineering (B04), Computing.

Keywords: distance learning, virtual learning environment, the engaged, family center, non-professional informal education, technology enhanced learning.

Kaunas, 2020. 71 pages.

Summary

The main goal of this master's final degree project was to create the system that facilitates the organisation and provision of distance learning courses of Lietuvos šeimos centras (Family centre of Lithuania) for the engaged. The current state of distance learning in the institution has been analysed, the preparation of the engaged for marriage in the context of non-professional informal education has been reviewed and technology-enhanced learning tools and features have been assessed to achieve the goal.

Studies on the functional and non-functional requirements (focus group of mentors and questionnaire survey of the engaged) of the participants in the learning process have been carried out in the design stage of the system. Having assessed the needs for the system, SWOT analysis of the needs of distance learning support system has been carried out. Based on SWOT analysis results learning support model has been designed and corresponding research article has been published in ALTA'19 conference proceedings. After reviewing the alternatives of technology enhanced learning tools, *Moodle* virtual learning environment has been chosen to implement the system.

During the implementation of the system, instructions in various formats (text, video, interactive tools of the above-mentioned virtual learning environment) have been prepared, electronic learning materials have been adapted, and system plugins and modules required by participants have been installed and configured. The system has been tested with the selected group of mentors and it engaged people who agreed to participate in the system test. To ascertain effectiveness of the new system distance learning experience research (qualitative analysis) has been carried out.

The system is constantly being improved in cooperation with the participants of the learning process. Based on positive results of qualitative analysis it is recommended to use "The System of Preparation for the Sacrament of Marriage for the Engaged" in distance courses for the engaged.

Turinys

Lentelių sąrašas.....	8
Paveikslų sąrašas	9
Santrumpų ir terminų sąrašas.....	10
Įvadas	11
1. Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui nuotolinio mokymosi galimybės	13
1.1. Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui ypatybės	13
1.2. Lietuvos šeimos centro poreikiai nuotoliniam mokymuisi.....	13
1.3. Sužadėtinių rengimas neprofesinio neformalaus ugdymo kontekste	14
1.4. SRSS nuotolinio mokymosi galimybių šeimos centruose tyrimas.....	18
1.5. Nuotolinio mokymosi galimybių SRSS programoje analizė.....	19
1.6. Institucijos nuotolinio mokymosi situacijos analizė.....	24
1.7. Skyriaus išvados	24
2. Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui technologiniai sprendimai	25
2.1. Nuotolinio mokymosi technologijos rengiant sužadėtinius Santuokos sakramentui	25
2.2. Šiuolaikinio mokymosi formos ir priemonės	26
2.2.1. Virtualus mokymas.....	26
2.2.2. Virtuali mokymosi aplinka	27
2.2.3. VMA klasifikacija	28
2.2.4. VMA sandara.....	28
2.3. Skyriaus išvados	29
3. Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui sistemos kūrimas	30
3.1. Sistemos naudotojų poreikių tyrimas	30
3.1.1. Kursų vadovų poreikių sistemai tyrimas	30
3.1.2. Sužadėtinių poreikių sistemai tyrimas	32
3.1.3. Tyrimo išvados	35
3.2. Bendravimo ir bendradarbiavimo ypatumai institucijos nuotolinio mokymosi procese.....	35
3.2.1. Institucijos mokymosi proceso dalyviai	35
3.2.2. Mokymosi proceso dalyvių bendravimas.....	36
3.3. Institucijos nuotolinio mokymosi paramos teikimo modelis.....	37
3.4. Sistemos projektavimas	37
3.4.1. Dalyviai	39
3.4.2. Procesai.....	39
3.4.3. Posistemės	39
3.4.4. Mokymosi proceso dalyvių poreikiai	40
3.4.5. Virtualiosios mokymosi aplinkos panaudojimo atvejai	41
3.4.6. VMA priemonių palyginimas.....	46
3.4.7. VMA priemonės išrinkimas	51
3.5. Sistemos realizavimas	52
3.5.1. Sistemos realizavimo eiga	53
3.5.2. Sistemos realizacijos aprašas.....	57
3.5.3. Skyriaus išvados	59
4. Sistemos išbandymas ir panaudojimo efektyvumo tyrimas	60
4.1. Tyrimo aprašymas	60
4.2. Kurso dalyvių patirties sukurtoje sistemoje tyrimas	60

4.3. Tyrimo išvados ir rekomendacijos	65
Išvados	67
Literatūros sąrašas	69
Priedai.....	72
1 priedas. Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui (SRSS) nuotoliniu būdu galimybės šeimos centruose anketa	72
2 priedas. „Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui funkcijos“ fokus grupės dalyvių apklausos šablonas.....	76
3 priedas. „Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui funkcijos“ anketa	78
4 priedas. Laiško įstaigos vadovui turinys	82
5 priedas. Straipsnis „Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui sistemos paramos teikimo modelis“	83
6 priedas. Pažyma dėl straipsnio priėmimo į tarptautinės konferencijos ALTA'19 pranešimų leidinį	94
7 priedas. Mokomojo dalyko ontologija.....	95
8 priedas. Mokomojo dalyko požymių diagrama	96
9 priedas. Mokomojo dalyko kontekstinis grafas	97
10 priedas. Mokymosi objektas pagal suprojektuotą situaciją	99
11 priedas. Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui sistemos modelis.....	103
12 priedas. „Nuotolinių sužadėtinių kursų sistemos patirtis“ anketa	104
13 priedas. „Nuotolinių sužadėtinių kursų sistemos patirtis (vadovams)“ anketa	107
14 priedas. Diegimo aktas	110

Lentelių sąrašas

1.1 lentelė. Respondentų priklausymas vyskupijoms	19
1.2 lentelė. Atsakymai į atvirusius klausimus	23
3.1 lentelė. <i>Moodle</i> ir <i>Canvas</i> funkcionalumo palyginimas.....	47
3.2 lentelė. Reikalavimų sistemai ir turiniui realizacija	57
4.1 lentelė. Atsakymai į klausimą „Kas Jums patiko naujoje sistemoje?“	60
4.2 lentelė. Atsakymai į klausimą „Kas Jums nepatiko naujoje sistemoje?“	61
4.3 lentelė. Turinio ir užduočių pateikimo naujoje sistemoje vertinimas	62
4.4 lentelė. Paramos ir pagalbos vertinimas naujoje sistemoje	63
4.5 lentelė. Organizacinės ir kt. aktualios informacijos vertinimas	63
4.6 lentelė. Mokymosi efektyvumas naujoje sistemoje	63
4.7 lentelė. Patirties sistemoje apibendrinimas	64
4.8 lentelė. Užtruktas laikas dirbant sistemoje.....	65

Paveikslų sąrašas

1.1 pav. Problemų medis	16
1.2 pav. Tikslų medis	17
1.3 pav. Sužadėtinių programos „Rengimas Santuokos sakramentui“ kokybės gerinimo galimybių kategorijų ir subkategorijų schema	18
1.4 pav. Trukdžiai SRSS grupiniams užsiėmimams	19
1.5 pav. Individualių užsiėmimų SRSS kursuose dalis	20
1.6 pav. Sužadėtinių nukreipimo dažnis į nuotolinius SRSS kursus	21
1.7 pav. Organizaciniai iššūkiai	22
1.8 pav. Problemų sprendimo priemonės	23
2.1 pav. TGM sąsajos su kitomis sąvokomis	25
2.2 pav. Mokymosi būdų virsmas	27
3.1 pav. Skilties „Būsimos sistemos funkcijos“ respondentų atsakymai	32
3.2 pav. Skilties „Priemonės ir metodai“ respondentų atsakymai	33
3.3 pav. Skilties „Turinio forma“ respondentų atsakymai	34
3.4 pav. Virtualiosios mokymosi aplinkos bendriausieji bruožai	38
3.5 pav. Administravimo posistemės panaudojimo atvejų diagrama	42
3.6 pav. VMA rengimo posistemės panaudojimo atvejų diagrama	43
3.7 pav. Mokymosi turinio rengimo ir pateikimo posistemės panaudojimo atvejų diagrama	44
3.8 pav. Mokymosi ir vertinamų veiklų organizavimo posistemės panaudojimo atvejų diagrama ..	45
3.9 pav. Bendravimo ir bendradarbiavimo posistemės panaudojimo atvejų diagrama	46
3.10 pav. Mokymosi valdymo sistemos URL	53
3.11 pav. Lokalizavimo failo kūrimas	53
3.12 pav. SRSS sistemos kursai	54
3.13 pav. Pasirinktinis CSS stilius	54
3.14 pav. Viešai prieinama informacija ir veiklos pradiniam sistemos puslapyje	55
3.15 pav. Sužadėtinių kursų mokymosi aplinkos vaizdas	55
3.16 pav. Pagalbos ir paramos kurso vaizdas	56
3.17 pav. Sistemos vaizdo įrašų instrukcijos	56
3.18 pav. Mokymosi objektas „Pasiruošimo santuokai būdai“	57

Santrumpų ir terminų sąrašas

Santrumpos:

NNŠ – neprofesinis neformalusis švietimas.

SRSS – sužadėtinių rengimas Santuokos sakramentui.

LŠC – Lietuvos šeimos centras.

IT – informacinės technologijos.

IKT – informacinės ir komunikacinės technologijos.

NM – nuotolinis mokymasis.

VM – virtualusis mokymasis.

VMA – virtuali mokymosi aplinka.

TGM – technologijomis grindžiamas mokymasis.

EMM – elektroninė mokymosi medžiaga.

MO – mokymosi objektas.

BDAR – bendrasis duomenų apsaugos reglamentas.

HTTPS – Hypertext Transfer Protocol Secure (liet. saugus hiperteksto perdavimo protokolas).

URL – Uniform Resource Locator (liet. universalus informacijos šaltinio adresas).

Įvadas

Šiuolaikinėje švietimo sistemoje pagrindinis dėmesys skiriamas profesiniam švietimui, o neprofesinis neformalusis švietimas (toliau – NNS) lieka antrame plane. NNS dažnai pasirenkamas savanoriškai, dažniausiai norint pagerinti įgūdžius, asmenines savybes bei bendrąsias kompetencijas, todėl šio švietimo rezultatai sunkiau pastebimi. NNS yra itin svarbus holistiniam (visapusiškam) asmenybės tobulėjimui, bendruomeniškumui skatinti [1], taip pat kultūriniam ir socialiniam visuomenės augimui valstybiniu mastu [2, 3].

NNS pavyzdys – Sužadėtinių rengimo santuokos sakramentui (toliau – SRSS) programa. Šioje programoje turi dalyvauti visi norintieji sukurti šeimą ir ją palaiminti Romos katalikų Bažnyčioje Lietuvoje [4, 5]. SRSS programą Lietuvoje vykdo Lietuvos šeimos centras (toliau – LŠC), arkivyskupijų, vyskupijų, dekanatų šeimos centrai bei keletas parapijų [6]. LŠC, turėdamas ilgametės patirties užtikrinant šeimų gerovę, ypatingą dėmesį skiria įvairaus amžiaus asmenų rengimui šeimai [7], taip pat rūpinasi socialine asmenų gerove, atstovauja katalikiškas ir bendruomenės vertybes, taip prisidėdamas prie valstybinės šeimos politikos įgyvendinimo [8].

Realizuojant SRSS programą susiduriama su įvairiomis kliūtimis (nepatogus užsiėmimų laikas, trukmė, mokymosi forma ir būdas) [5], todėl svarbu ieškoti būdų prisitaikyti prie šiuolaikinės visuomenės poreikių. Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ [9] teigiama, jog įgyvendinant Besimokančiosios visuomenės koncepciją, svarbu pasitelkti informacinių ryšių technologijų galimybes. Panaudojant informacines technologijas (toliau – IT), švietimą galima padaryti labiau prieinamą ir pasiekiamą, spręsti kitas mokymosi problemas [10]. Siekdami atliepti visuomenės poreikiams SRSS programos teikėjai šią programą įgyvendina įvairiais būdais: srautinėmis paskaitomis, grupinių užsiėmimų formą, individualių užsiėmimų forma, taip pat organizuojami ir nuotoliniai SRSS kursai [6].

Šeimos centrai jau keletą metų vykdo SRSS „eksperimentinę nuotolinę programą“ [11], tačiau kyla šių kursų teikimo nuotoliniu būdu efektyvumo bei kursų gavėjų pasitenkinimo problema. Nuotolinės programos kokybė tiesiogiai priklauso nuo Sužadėtinių programos vadovų kompiuterinio raštingumo kompetencijų, todėl svarbu jas įvertinti, planuojant nuotolinio mokymosi programos formos plėtojimą [12, 13]. Siekiant iširti nuotolinių mokymosi technologijų taikymo galimybes, rengiant sužadėtinius santuokos sakramentui, svarbu išsiaiškinti, kokios nuotolinio mokymosi technologijos įgalina sužadėtinių rengimą Santuokos sakramentui, kaip efektyviai šias technologijas galima panaudoti Sužadėtinių programoje.

Darbo problema

Sužadėtiniams iškyla netinkamo laiko, vietos, pobūdžio ar organizacinių problemų, dėl ko jiems sudėtinga dalyvauti Sužadėtinių programos kursuose. Atsiranda poreikis lankstesnėms kursų formoms. Iškyla klausimas, ar yra pakankamai žmogiškųjų bei technologinių išteklių SRSS programos teikėjams šiam lankstumui pasiekti. Ištyrus ir pritaikius nuotolinio mokymosi technologijas galima bent dalį minėtų problemų (sužadėtinių sunkumai dalyvaujant įprastoje Sužadėtinių programoje, žmogiškųjų išteklių trūkumai LŠC) išspręsti.

Darbo objektas

Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui sistema.

Darbo tikslas

Suprojektuoti ir sukurti sistemą, palengvinančią sužadėtinių rengimą Santuokos sakramentui.

Darbo uždaviniai

1. charakterizuoti sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui ypatybes;
2. apžvelgti technologijomis grindžiamo mokymosi galimybes, rengiant sužadėtinius Santuokos sakramentui;
3. ištirti ir detalizuoti sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui galimybes, taikant nuotolinio mokymosi technologijas;
4. realizuoti sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui sistemą;
5. ištirti suprojektuotos sistemos tinkamumą palengvinti sužadėtinių rengimą Santuokos sakramentui.

Tyrimo metodai

1. mokslinės literatūros ir kitų dokumentų analizė;
2. kiekybinis tyrimas, pasitelkiant anketinės apklausos metodą;
3. kokybinis tyrimas, pasitelkiant fokus grupės metodą;
4. SSGG analizė;
5. statistinė duomenų analizė;
6. kokybinis tyrimas, pasitelkiant anketinės apklausos metodą.

Darbo rezultatas

Suprojektuota, sukurta ir išbandyta sistema, kurioje panaudojant nuotolinio mokymosi technologijas sužadėtiniai rengiami Santuokos sakramentui bei parengtas baigiamojo magistro studijų projekto aprašas.

Darbo struktūra

Darbą sudaro įvadas, keturi turinio skyriai, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas ir priedai. Darbo apimtis – puslapių, jame yra 12 lentelių ir 28 paveiksliai. Bibliografinį sąrašą sudaro 36 šaltiniai. Darbo pabaigoje pateikta 14 priedų, papildančių darbą.

Pirmajame skyriuje išanalizuota dabartinė institucijos nuotolinio mokymosi situacija, apžvelgtas sužadėtinių rengimas neprofesinio neformaliojo ugdymo kontekste, aprašytas nuotolinio mokymosi galimybių ir poreikių tyrimas.

Antrajame skyriuje įvertintos technologijomis grindžiamo mokymosi priemonės ir ypatybės, aprašyti virtualių mokymosi aplinkų sandara, privalumai, trūkumai.

Trečiajame skyriuje pateikiamos sistemos projektinė ir realizacinė dalys. Skyriuose aprašomi mokymosi proceso dalyvių poreikių tyrimai, pateikiami sistemos dalyvių, procesų, posistemų, dalyvių poreikių, panaudojimo atvejų aprašai, pateikiama sistemos realizavimo eiga bei aprašas.

Ketvirtajame skyriuje aprašytas sukurtos sistemos panaudojimo institucijos nuotoliniame mokymesi efektyvumo tyrimas. Sistema buvo išbandyta su institucijos administracijos pasiūlytais dalyviais.

Sukurta sistema naudojama Lietuvos šeimos centre – gautas diegimo aktas. Pagal sukurtos sistemos dalį, mokymosi paramos modelį, parengtas straipsnis ALTA'19 konferencijos leidiniui.

1. Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui nuotolinio mokymosi galimybės

1.1. Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui ypatybės

Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui ypatybes apsprendžia tiek religiniai dokumentai, tiek pačių kuruojančių šią programą institucijų vidaus dokumentai ir parengta metodika.

Pukelienė [5] apibendrina religinių dokumentų keliamus reikalavimus Sužadėtinių rengimui Santuokos sakramentui *„kursus galima rengti kiekvienoje parapijoje, jei užtenka sužadėtinių ir yra parengtų bendradarbių, arba vyskupijų centruose ar dekanatuose, arba kitokiose parapijų koordinacijos struktūrose“*. Be reikalavimų organizacinei struktūrai, keliami reikalavimai ir patiems sužadėtinių kursų vedėjams: *„sužadėtinių rengėjais turėtų būti, krikščionybę išpažįstančių sutuoktinių poros“*, *„būti nepajudinamai ištikimi Bažnyčios magisteriumui“*, *„Sužadėtinių rengėjai turėtų būti turi būti ugdomi atitinkamuose pastoraciniuose institutuose ir rūpestingai atrenkami vyskupo“*. Sužadėtinių rengėjai turėtų *„būti mediciną, teisę, psichologiją“* išmanantys asmenys, taip pat *„gerai išmanyti Bažnyčios mokymą“*, *„perteikti tikėjimo tiesas ir supažindinti su santuokinėmis pareigomis“*, *„pajėgti svetingai sutikti visus sužadėtinius, nesvarbu iš kokios visuomeninės-kultūrinės aplinkos jie kiltų ir kokią intelektualinę išsilavinimą bei kokius konkrečius gebėjimus turėtų“*, jiems keliami *„ištikimo gyvenimo bei džiugaus abipusiško savęs dovanojimo“* liudijimo misija [4, 5].

Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui kursai sužadėtiniams vyksta visuose Šeimos centruose vakarais darbo dienomis arba savaitgaliais. Sužadėtinių programą sudaro 8 temos, paliečiančios įvairias santuokos sritis. Vienai temai skiriamas vienas užsiėmimas kas savaitę, kurio trukmė – 2 valandos [6, 14, 15]. Kursų grupės uždaro – nėra dalyvių kaitos vieno kurso metu. Dalyvauja – nuo 7 iki 9 sužadėtinių porų ir vedėjai (vedančiųjų pora). Kai kuriuose užsiėmimuose dalyvauja kunigas, akušerė, kita susituokusi pora ar specialistai.

Sužadėtinių programa paremta interaktyviais grupiniais užsiėmimais, kuriame sužadėtiniai yra aktyvūs užsiėmimo dalyviai, o grupės vadovai moderuoja susitikimo veiklas. Pratybų sąsiuvinuose atliekami pratimai, dalijimasi patirtimi poroje ir grupėje, sprendžiamos atvejo analizės, imituojamos gyvenimiškos situacijos, vyksta situacijų modeliavimas su vaidinimais, aptarimai, diskusijos, refleksijos [6].

1.2. Lietuvos šeimos centro poreikiai nuotoliniam mokymuisi

Lietuvos šeimos centras (LŠC) sužadėtinius Santuokos sakramentui įprastai ruošia, panaudodamas frontalųjį tradicinį mokymą, tačiau nuolat atsiranda įvairiausių priežasčių ar kliūčių [5], dėl ko sužadėtiniai negali mokymuose dalyvauti kartu su grupe. Atsiranda poreikis juos ruošti individualiai, tiek tradiciniu, tiek nuotoliniu būdu.

Pritaikius NM arba VM sprendžiamos įvairios asmenų dalyvauti mokymuose problemos [10]. VM iš dalies prisidėtų prie programos kokybės gerinimo, tačiau VM turinį būtina personalizuoti, kad jis būtų patogus ir pakankamai paprastas naudoti [13, 16, 17, 18].

Tradicinio mokymo kursų variacijoje stebima ir vertinama ne tik pateikta rašytinė ar žodinė informacija, bet ir neverbalinė: kūno judesiai bei nuotaikos. Šiuose kursuose svarbiausia ne suteikti žinių, bet užmegzti asmeninį ryšį bet motyvuoti tinkamai atlikti užduotis.

Nuotolinėje šių kursų variacijoje naudojamas susirašinėjimas el. laiškais, refleksijos užfiksuojamos paprastame tekstiniame dokumente. Tekstinės informacijos gausa užima didelę dalį programoje, tiek iš paslaugos teikėjų, tiek iš paslaugos gavėjų pusės. Bendraujant tekstinės informacijos apsikeitimo metodais, pareikalaujama daug žmogiškųjų išteklių, ypačingai ruošiant daugiau sužadėtinių šiuo būdu.

Toks mokymasis nemotyvuojantis, nesukuriama asmeninio ryšio su sužadėtiniais, neįmanoma užtikrinti mokymosi efektyvumo. Kadangi Sužadėtinių programoje ruošiamos poros, todėl pasitaiko atvejų, jog sužadėtinius skiria ne tik geografinė vieta, tačiau ir didelis laiko skirtumas (4 ir daugiau valandų, kai sužadėtiniai skirtingose šalyse). Atsiranda asinchroninio bendravimo poreikis ir iššūkiai, kurie gali būti atliepti panaudojant VMA.

Vienas iš nuotolinės programos tikslų – nuotolinius kursus artinti prie įprastos Sužadėtinių programos paslaugos teikėjo vietoje, kuomet užtikrinamas sinchroninis bendravimas, efektyvus grįžtamasis ryšys. Kita vertus NM ir VM negali užtikrinti efektyvaus vienalaikio empatiško bendravimo, sukuriama atstumo barjeras, asmenims sunkiau vienas kitą priimti, sunku užtikrinti palankų mikroklimatą, sklandų grupinį darbą. Jeigu vienas pagrindinių Sužadėtinių programos tikslų yra užmegzti tarpasmeninį ryšį, tai naudojant NM ir VM šis tikslas sunkiai pasiekiamas.

Lietuvos šeimos centras jau kuris laikas teikia nuotolinius kursus, tačiau metodika išlieka ta pati ir tokiu būdu pasirengimas reikalauja visų pusių motyvacijos ir pakankamai daug laiko [5, 6]. Vis dėlto, jeigu kitose institucijose NM plėtojamas ir tam skiriamas reguliarus finansavimas, Lietuvos šeimos centre daugiausiai dėmesio skiriama tradiciniam mokymuisi. NM šeimos centre organizuoja tik keletas grupių vedėjų.

Nuotolinės ir tradicinės programos organizavimas regionuose priklauso nuo Lietuvos šeimos centre politikos. Regioniniai šeimos centrai patys neturi sprendžiamosios galios pakeisti Sužadėtinių programą, tačiau dalyvauja atnaujinant programos turinį bei metodiką. Nuolat organizuojami specialūs mokymai sužadėtinių grupių vadovams, dirbantiems su sužadėtiniais nuotoliniu būdu, taip pat vyksta supervizijos, tačiau technologiškai ir metodiškai NM programa nekinta.

1.3. Sužadėtinių rengimas neprofesinio neformalaus ugdymo kontekste

Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui programą galima priskirti prie neprofesinio neformalaus švietimo. Šiuo švietimu nesiekama suteikti profesijai reikalingų kompetencijų, tačiau žmogus ugdomas, atsižvelgiant į holistiškumą (padedama suaugusiesiems pažinti save, analizuoti visuomenėje ir pasaulyje vykstančius procesus, skatinamas bendruomeniškumą ir kritinis mąstymas) [1, 2, 3].

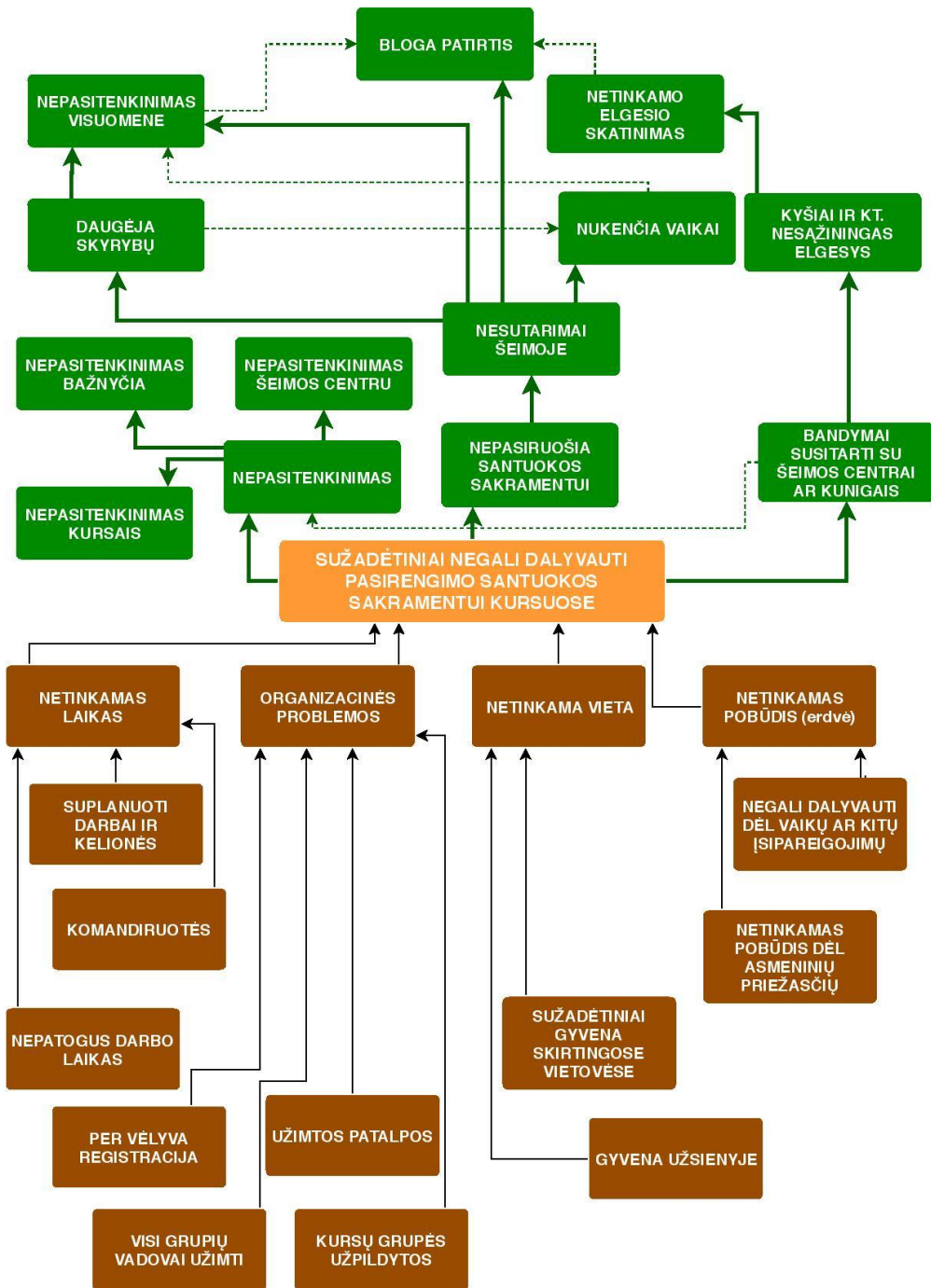
Neprofesinis neformalusis ugdymas, taip pat turi turėti aiškią kursų struktūrą ir tinkamai suformuluotus uždavinius, tikslus. Žinių ir įgūdžių vertinimas yra paprastesnis procesas nei vertybinių nuostatų ugdymas ir vertinimas, reikia išmanyti edukologijos, psichologijos, sociologijos pagrindus.

Tiek formaliame, tiek neformaliame ugdyme svarbu, kad būtų užtikrintos visos mokymosi procesui reikalingos priemonės. Tobulinant kursų efektyvumą ir dalyvių pasitenkinimą nuotoline programos forma svarbu išsiaiškinti turimas ir tobulintinas nuotolinės Sužadėtinių programos vadovų

kompetencijas, atkreipti dėmesį į dažniausiai pasitaikančias problemas bei ieškoti įrankių juos spręsti [5].

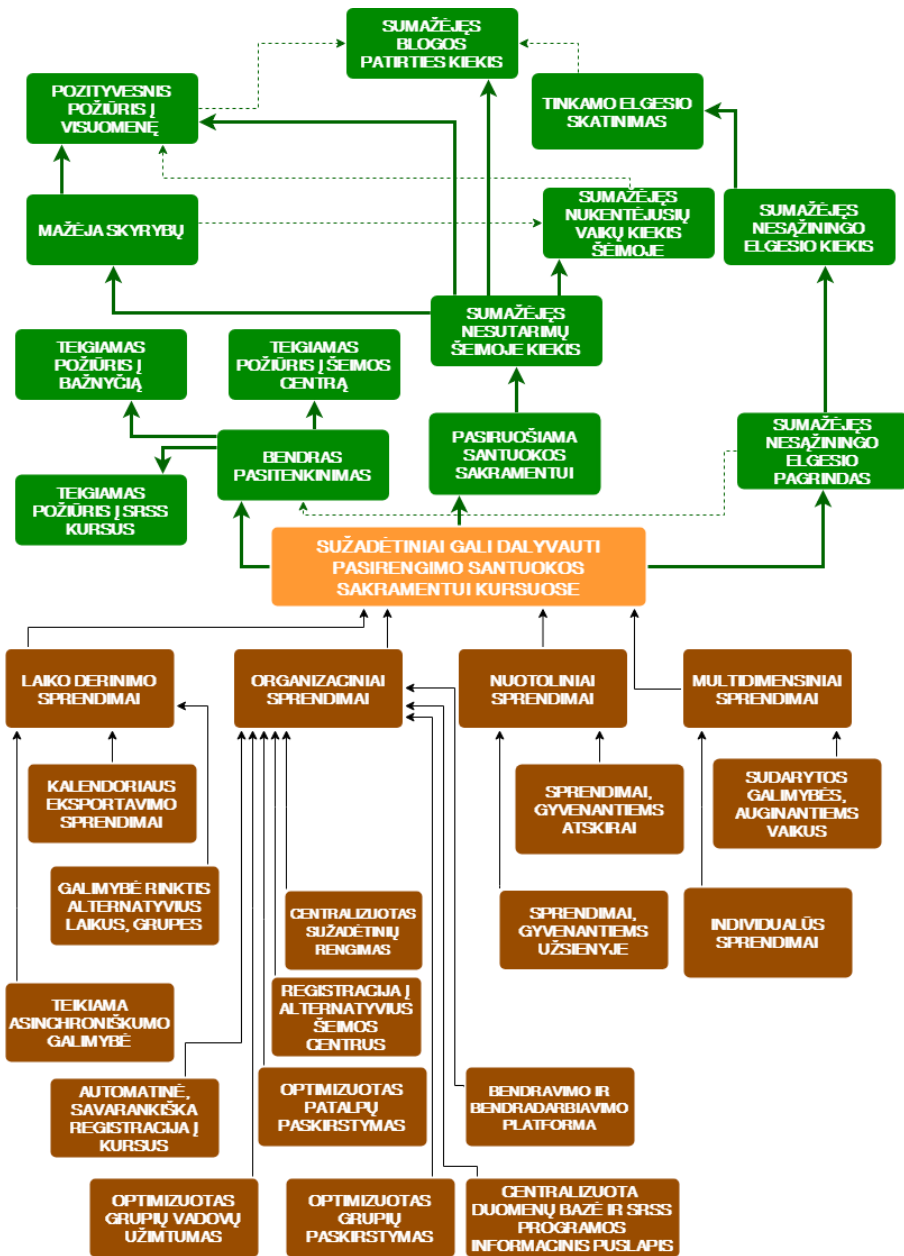
Aspektus, įtakojančius Lietuvos šeimos centro perėjimą nuo tradicinio mokymosi prie nuotolinio mokymosi galima atvaizduoti problemų medžiu (1.1 pav.), kuomet vertinami barjerai, trukdžiai ir sąlygos, dėl kurių sužadėtiniai negali dalyvauti pasirengimo Santuokos sakramentui kursuose. Problemų medžio apatinėje dalyje išskiriamos problemos, tuo tarpu viršutinėje dalyje iliustruotos galimos su problemomis susijusios pasekmės. Jeigu profesinio ugdymo pasekmės galima įvardyti, kaip prastomis kompetencijomis, nepasirengimu darbui, tai neprofesinio ugdymo atveju, pasekmės daug bendresnės, apimančios daugiau socialinę sritį ir įtakojančios visą visuomenę.

Išskiriant priežastis, galima įvardyti įvairius darbo, šeimyninius įsipareigojimus, individualias dalyvių situacijas, organizacines problemas. Akcentuojama problema – galimybių nebuvimas („negali dalyvauti“).

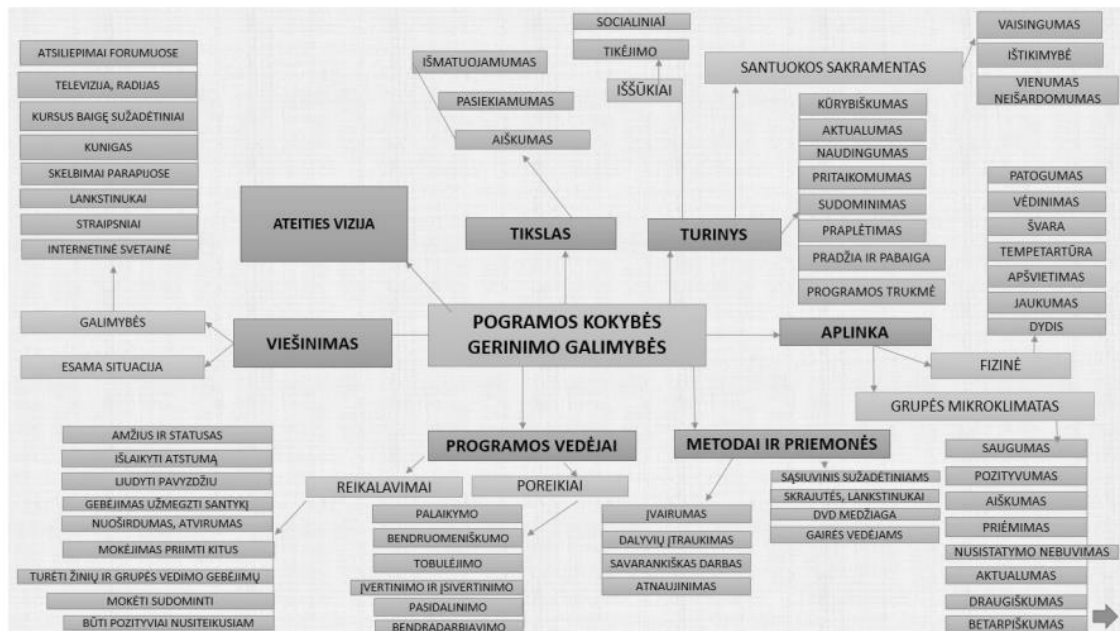
1.1 pav. Problemų medis

Norint išspręsti 1.1 paveiksle įvardytas problemas, ieškoma galimybių suteikti kursus įvairiomis SRSS kursų formomis. Svarbu pastebėti, jog problemos kyla dėl kursų organizavimo būdo, laiko, pobūdžio, o ne dėl turinio. Siekiant tirti galimybes ir siekiamybę, sudaromas tikslų medis.

1.2 pav. Tikslų medis

Tikslų medis (žr. 1.2 pav.) iliustruoja galimus problemų sprendimo būdus ir priemones. Išskiriamos pagrindinės projektuojamos sistemos savybės: laiko derinimo sprendimai, organizaciniai sprendimai, nuotoliniai sprendimai, multidimensiniai sprendimai. Tikslų medis papildomas Dianos Pukelienės magistriniame darbe atlikto tyrimo išvadomis [5].

1.3 pav. Sužadėtinių programos „Rengimas Santuokos sakramentui“ kokybės gerinimo galimybių kategorijų ir subkategorijų schema

1.3 paveiksle stambiosios dedamosios: ateities vizija, viešinimas, tikslas, turinys, aplinka, metodai ir priemonės, programos vedėjai [5]. Į visas didžiąsias kategorijas galima įtraukti NM bei VM teikiamus privalumus: atliepimas į besimokančiosios (ateities) visuomenės poreikius, IT priemonių panaudojimas viešinyje, turinyje, metoduose ir priemonėse, išsprendžiamas aplinkos klausimas. Kompetentingiausi programos vedėjai nuotolinėmis ir virtualiomis priemonėmis teoriškai galėtų pasiekti daugiau porų ir gerinti bendrą kursų kokybę.

Įvertinus įvardytas dedamąsias, problemas ir tikslus, tiriamas kiekvieno elemento reikšmingumas projektuojamoje sistemoje, atsižvelgiant į nuotolinio mokymosi pritaikymo galimybes.

1.4. SRSS nuotolinio mokymosi galimybių šeimos centruose tyrimas

Tyrimo apžvalga

Tyrimo metu tiriami švietimo paslaugų organizatoriai šeimos centruose – tai asmenys, atsakingi už sužadėtinių registravimą ir nukreipimą į grupes, grupių surinkimą, grupių vadovų (švietimo paslaugų teikėjų) priskyrimą grupėms, taip pat tai asmenys atsakingi už susiklosčiusių trukdžių, situacijų sprendimą.

Tyrimo metu apklausti didžiųjų šeimos centrų sužadėtinių koordinatoriai, taip pat keletas mažesnių šeimos centrų, todėl respondentų skaičius sąlyginai nedidelis. Pokalbio su Lietuvos šeimos centro vadove metu išsiaiškinta esama šeimos centrų situacija, atrandant galimus trukdžius, barjerus. Apibendrinamos pokalbio (susirašinėjimo) išvados, Pukelienės [5] išskirtos SRSS programos kokybės gerinimo kategorijos bei galimi mokymosi barjerai [17], ir sudaroma internetinė anketa (1 Priedas).

Anketą sudaro 7 uždari klausimai, 1 atviras klausimas bei laukas, kontaktiniam el. paštu pateikti. Anketa pateikta internetu, siunčiant atsirinktiems adresatams anketos nuorodą el. paštu. Anketa siųsta

daugumai veikiančių šeimos centrų (iš viso 56) [6], grįžusių atsakymų gauta tik 15 (apie 27 procentus).

Vis dėlto iš kiekvienos vyskupijos gautas bent vienas atsakymas (žr. 1.1 lentelę), todėl tikėtina, kad dauguma respondentų iš vyskupijų centruose įsikūrusių šeimos centrų.

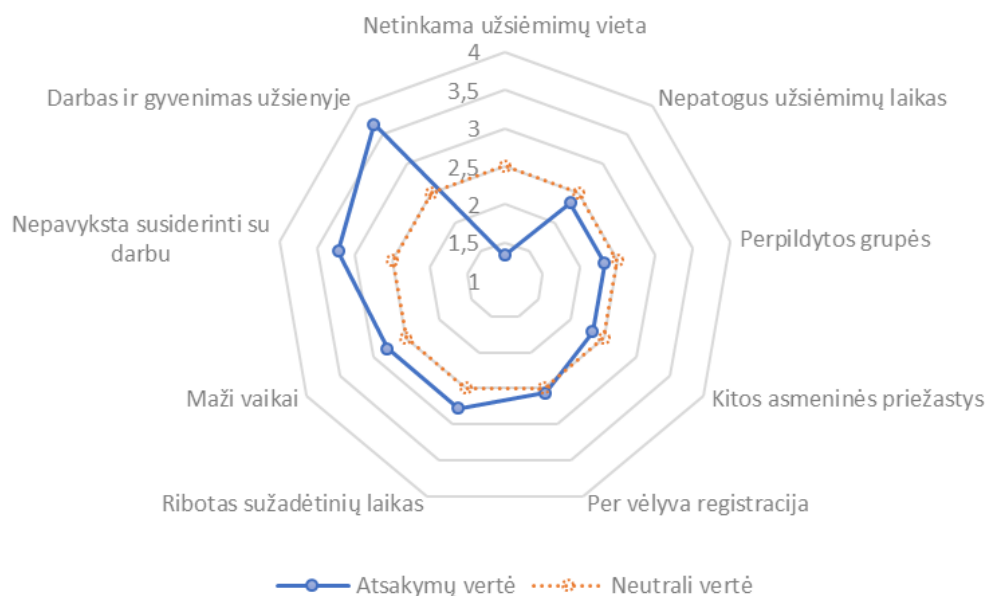
1.1 lentelė. Respondentų priklausymas vyskupijoms

Vyskupija	Vilkaviškio	Telšių	Kauno	Vilniaus	Kaišiadorių	Panevėžio	Šiaulių
Respondentų skaičius	5	3	2	2	1	1	1

Atsakymų lentelė leidžia daryti prielaidą, jog vyskupijose yra vos keletas aktyvių, koordinuojančių šeimos centrų, tuo tarpu kiti šeimos centrai yra pasyvesni, galbūt rečiau naudojasi el. paštu ar informacinėmis technologijomis.

1.5. Nuotolinio mokymosi galimybių SRSS programoje analizė

Antrajame anketos klausime „Kokią įtaką įvardyti trukdžiai turi sužadėtinių dalyvavimui grupiniuose SRSS užsiėmimuose?“ respondentai turėjo klausimų atsakymų matricoje pažymėti įvairių aplinkybių įtaką(trukdį) dalyvauti įprastuose(grupiniuose) SRSS užsiėmimuose. Suteiktos skaitinės reikšmės atsakymų skalei, Likert'o skalės principu [19]: Neturi įtakos (1); Beveik neįtakoja (2); Kažkiek įtakoja (3); Didelė įtaka (4).

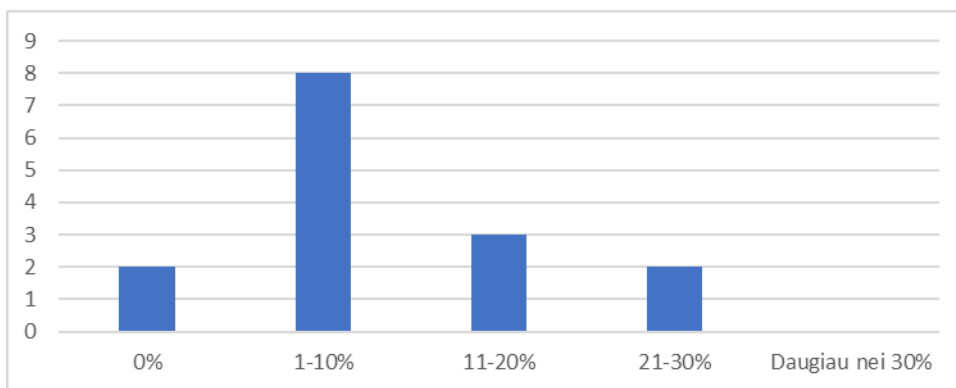

1.4 pav. Trukdžiai SRSS grupiniams užsiėmimams

1.4 paveiksle pateikti atsakymo variantų vidurkio reikšmės Likert'o skalėje. Minimali vertė – 1, neutrali vertė – 2,5, maksimali vertė – 4. Mažesniu vidutiniu įverčiu nei neutrali vertė įvertinti trukdžiai „Nepatogus užsiėmimų laikas“, „Perpildytos grupės“, „Kitos asmeninės priežastys“. Galima teigti, jog šie minėtieji trukdžiai nėra labai svarbūs, tačiau kartais vis tiek pasitaiko ir siekiant didesnio SRSS kursų prieinamumo reikia atsižvelgti ir į šiuos trukdžius. Šeimos centrų nuomone, netinkama užsiėmimų vieta nėra trukdis dalyvauti mokymuose (1 atsakymas „beveik neįtakoja“, 3 – „kažkiek įtakoja“).

Trukdžiai „Per vėlyva registracija“, „Ribotas sužadėtinių laikas“, „Maži vaikai“, „Nepavyksta susiderinti su darbu“, „Darbas ir gyvenimas užsienyje“ surinko didesnę nei neutralią vertę, todėl turėtų būti vertinami kaip svarbūs, siekiant gerinti kursų prieinamumą. Trukdžio „Nepavyksta susiderinti su darbu“ suminė vertė – 3,22, o trukdis „Darbas ir gyvenimas užsienyje“ (13 atsakymų „Didelė įtaka“, po 1 atsakymą „Beveik neįtakoja“ ir „Kažkiek įtakoja“) – 3,67 vertė. Šeimos centras (respondentas nr. 14), teiginyje „Darbas ir gyvenimas užsienyje“ pažymėjęs vertę „Beveik neįtakoja“, visuose kituose trukdžiuose taip pat pažymėjo sąlyginai mažą įtaką (vertę), todėl šio šeimos centro atsakymai daugiau akcentuoja jo išskirtinumą nei bendrą Lietuvos tendenciją. Klausimu išsiaiškinama, kokiomis priežastimis sužadėtiniai grindžia dalyvavimo galimybių stoką, todėl projektuojant bendrą Lietuvos šeimos centrų strategiją svarbu atsižvelgti į aukštesnes vertes gavusius variantus, tačiau organizuojant nuotolinio mokymosi procesą svarbu atsižvelgti į visus klausimus, net ir surinkusius mažiausius įverčius.

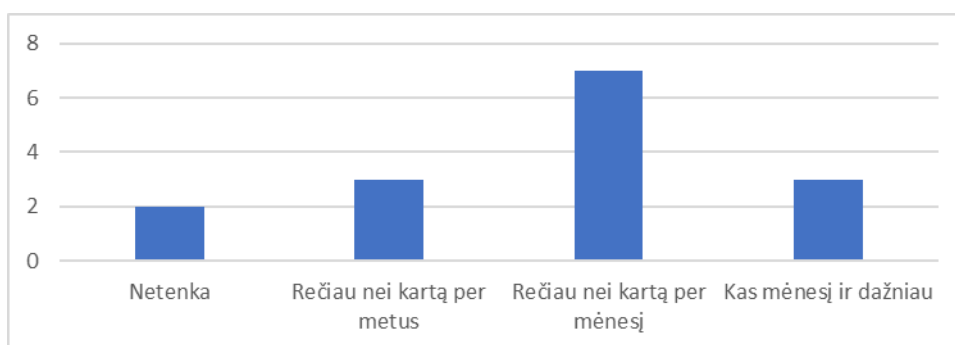
Trečiajame klausime „Kokia dalis SRSS programoje tenka individualiems užsiėmimams, kai pora negali dalyvauti su grupe?“ išsiaiškinama, kaip dažnai šeimos centras linkęs taikytis prie individualių sužadėtinių poreikių. Didelis individualių užsiėmimų skaičius gali būti ir prielaida nuotoliniams kursams organizuoti (šeimos centrai sugeba susiderinti su sužadėtiniais), gali būti ir trukdis – šeimos centrai individualiais užsiėmimais padengia didžiąją dalį negalintys dalyvauti kartu su grupe sužadėtinių poreikius (mažėja poreikis nuotoliniam mokymuisi).

1.5 pav. Individualių užsiėmimų SRSS kursuose dalis

Pagal 1.5 paveiksle pateiktus duomenis, galima spręsti, jog didžioji dalis šeimos centrų organizuoja individualius SRSS užsiėmimus. Dauguma (61,5%) organizuojančių šio tipo užsiėmimus pasirinko variantą 1-10%. Net 21-30% visų SRSS užsiėmimų individualia forma organizuoja du šeimos centrai (respondentas nr. 3 ir nr. 12). Visai neorganizuoja individualių užsiėmimų šeimos centras (respondentas nr. 1), vykdamas nuotolinę SRSS programą ir šeimos centras (respondentas nr. 14), kurio specifiškumas jau buvo aptartas antrojo klausimo analizės metu.

Ketvirtajame klausime „Kaip dažnai sužadėtinius tenka nukreipti į nuotolinius SRSS kursus?“ tirta, kaip šeimos centras tvarkosi su specifinių poreikių turinčiais sužadėtiniais. Į nuotolinę programą nukreipiami sužadėtiniai negalintys kitomis formomis lankyti kursų, dažniausiai tai gyvenantys ar dirbantys užsienyje (žr.1.4. pav.). Įprastai sužadėtiniai tiesiogiai kreipiasi į šeimos centrą, kuris organizuoja nuotolinius SRSS kursus, vis dėlto dalis sužadėtinių bando atrasti kitų būdų pabaigti SRSS programą.

1.6 pav. Sužadėtinių nukreipimo dažnis į nuotolinius SRSS kursus

1.6 paveiksle pateikti atsakymo variantai varijuoja tarp dviejų kraštutinumų „Netenka“ (2 atsakymai) iki „Kas mėnesį ir dažniau“ (3 atsakymai). Nors toks atsakymų variantų išskaidymas gali ženkliai skirtis tarp šeimų centrų, įsikūrusių miestuose su didesniu gyventojų skaičiumi, išsiaiškinta, jog beveik visi šeimų centrai nukreipia į nuotolinius kursus.

Respondentas nr. 3 į nuotolinius SRSS kursus nenukreipia, tačiau organizuoja net 21–30% nuo visų užsiėmimų individualia forma. Respondentas nr. 14, kurio specifiškumas jau aptartas, taip pat nenukreipia į nuotolinius SRSS kursus, bet ir neorganizuoja individualių užsiėmimų. Tikėtina, jog šeimų centro nesitaikymas prie sužadėtinių poreikių reiškia organizacines problemas arba sužadėtinių kreipimąsi į kitus šeimų centrus.

Respondentas nr. 1 dažnai nukreipia į SRSS kursus, nes pats juos organizuoja, bet neorganizuoja individualios formos kursų, taip pat tikėtina, kad sužadėtiniai į šį šeimų centrą kreipiasi jau nukreipti į nuotolinę SRSS programą. Respondentas nr. 10 dažnai nukreipia į SRSS kursus, įvardija problemą, kad didelė dalis sužadėtinių dirbančių užsienyje. Respondentas nr. 12 atsakė, jog į nuotolinius SRSS kursus tenka nukreipti kas mėnesį ir dažniau, be to rengia sąlyginai daug individualių užsiėmimų (21–30%). Atvirame klausime, šis respondentas atsakė, jog pastarojo vyskupijoje yra įdarbintas darbuotojas, atsakingas tik už SRSS programos prižiūrėjimą ir organizavimą. Galima teigti, jog šis šeimų centras taip pat turi nemažą skirtingumą nuo kitų šeimų centrų, kadangi daugumoje dekanatų šeimų centrai daugiau mažiau autonomiškai, patys registruoja ir koordinuoja grupes.

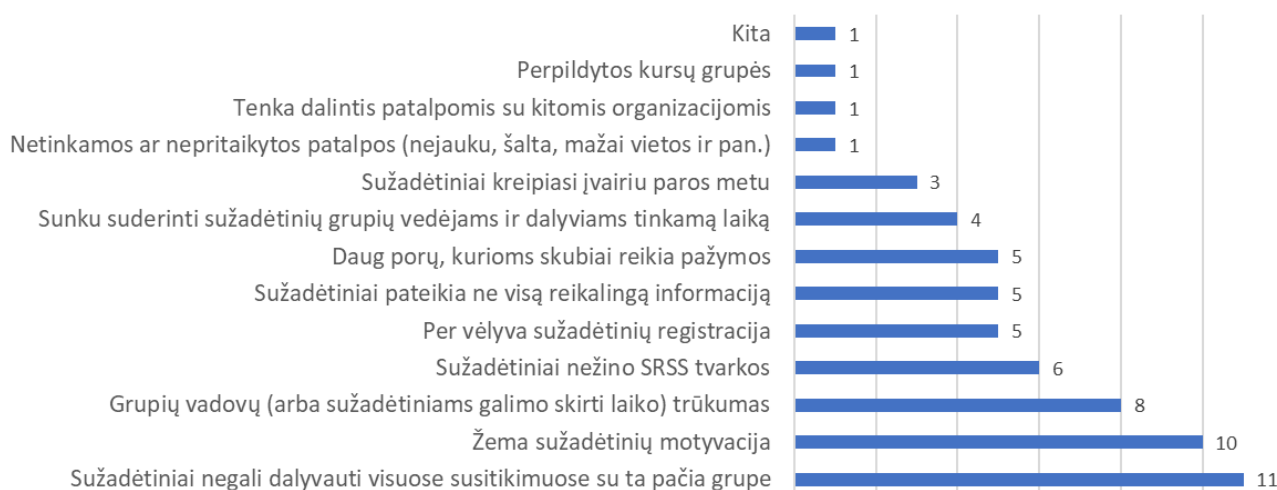
Penktajame klausime išsiaiškinama priimtinausia SRSS forma (prioritetas). Susumavus visų respondentų pažymėtą priimtimumo vietą, gaunama prioritetų suma (kuo mažesnis skaičius, tuo didesnis prioritetas):

- Grupiniai užsiėmimai – 22;
- Individualūs užsiėmimai – 33;
- Nuotoliniai užsiėmimai – 46;
- Paskaitos tipo užsiėmimai – 49.

Galima daryti išvadą, jog nuotoliniai užsiėmimai vertinami panašiai kaip paskaitos tipo užsiėmimai, tačiau ryškiai pirmauja grupiniai užsiėmimai, o antroje vietoje esančių individualių užsiėmimų prioriteto suma ženkliai skiriasi nuo kitų prioritetų. Vis dėlto vienas šeimų centras (respondentas nr. 11) grupiniams užsiėmimams skyrė 4 prioritetą, individualiems – 3, atsižvelgiant į kitus atsakiusiuosius, taip pat į šio respondento atsakymą atvirajame klausime „Geriausia santykiui su sužadėtiniais asmeninis kontaktas ir pokalbis<...>“, galima teigti, jog respondentas netinkamai suprato

klausimą ir sužymėjo prioritetus atvirkštine tvarka. Respondentas nr. 12 sąlyginai dažnai vykdo individualiuosius užsiėmimus (21–30%), taip pat dažnai nukreipia į nuotolinius SRSS kursus, tačiau individualiems užsiėmimams suteikė tik 4 prioritetą. Daroma prielaida, kad šio šeimos centro situacija taip pat ženkliai skiriasi nuo kitų šeimos centrų. Gauti duomenys imponuoja prielaidą, kad organizuojamų nuotolinių užsiėmimų galėtų būti panašiai, kiek šiuo metu organizuojama paskaitos tipo užsiėmimų. Vis dėlto turimi ištekliai negalėtų padengti tokio didelio masto – kasdien paskaitos tipo užsiėmimuose dalyvauja dešimtys dalyvių, kurie visai neteikia arba teikia labai mažai grįžtamojo ryšio, todėl šių kursų tipo teikimas paprastesnis reikalaujantis sąlyginai nedaug organizacijos išteklių.

Šeštajame klausime „Su kokiais organizaciniais iššūkiais susiduriate?“ respondentai žymėjo visus jiems tinkamus atsakymo variantus, norintieji galėjo prirašyti savo teiginį.

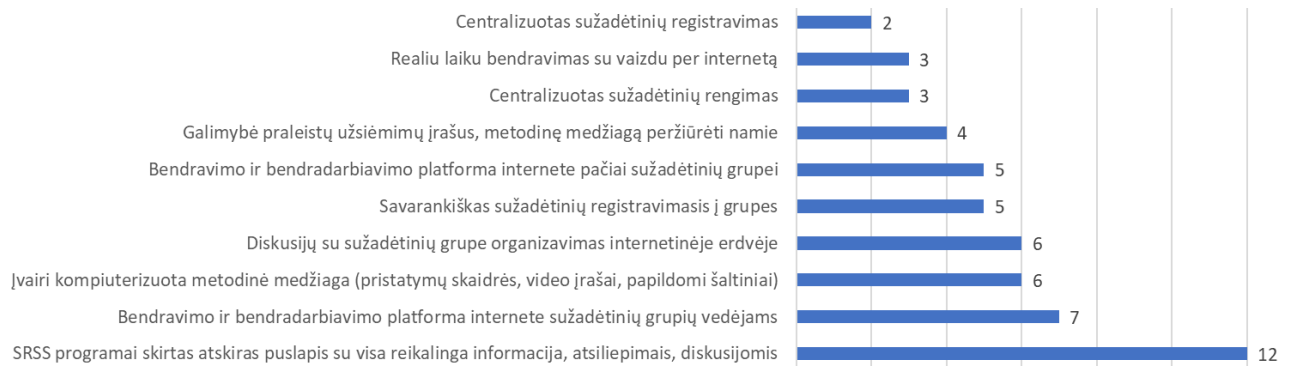

1.7 pav. Organizaciniai iššūkiai

1.7 paveiksle dominuoja 3 atsakymai: „Sužadėtiniai negali dalyvauti visuose susitikimuose su ta pačia grupe“. „Žema sužadėtinų motyvacija“, „Grupių vadovų (arba sužadėtiniais galimo skirti laiko) trūkumas“. Svarbu, jog didžioji dauguma atsakymų (75,4%) siejama tiesiogiai su sužadėtiniais, tuo tarpu likusi dalis atsakymų (24,6%) su organizacijos problemomis.

Organizaciniai iššūkiai sprendžiami dalį vadybinės naštos perėmus labiau patyrusiems partneriams, daromi centralizuoti, vieningos politikos sprendimai, tačiau kartu mažinant lankstumo individualiems dalyvių poreikiams, kyla iššūkis suderinti veiklą integravimą ir diferencijavimą.

Septintajame klausime „Iššūkius ir trukdžius padėtų spręsti“ siūlomi konkretūs sprendimo būdai ir priemonės. Respondentai gali rinktis keletą jiems tinkančių variantų arba įrašyti savo teiginį.

1.8 pav. Problemų sprendimo priemonės

1.8. paveiksle daugiausiai kartų buvo įvardytas SRSS programai skirtas internetinio puslapio poreikis – taip pasirinko net 80% respondentų. Respondentai taip pat išskyrė pagalbinių priemonių sužadėtinė grupių vedėjams poreikį: bendravimo ir bendradarbiavimo platforma, metodinė medžiaga. Verta atkreipti dėmesį, jog sudėtingesnės funkcijos „realio laiku bendravimas su vaizdu per internetą“, „centralizuotas sužadėtinė registravimas“, „Centralizuotas sužadėtinė rengimas“ buvo mažiau populiaros. Galima daryti prielaidą, kad dalis šeimos centrų retai ar nenoriai naudojami sudėtingesnėmis priemonėmis, reiktų iširti jų IT kompetencijas. Vis dėlto paprastesnės priemonės: puslapis, bendradarbiavimo platforma, parengta metodinė medžiaga buvo gana populiaros. Sugrupavus problemų sprendimo priemones gaunami tokie rezultatai:

- Organizacinės priemonės – 29 pasirinkimai (54,7%);
- Metodinės priemonės – 24 pasirinkimai (45,3%).

Aštuntasis klausimas yra atviras, norintieji respondentai pasidalijo savo pastabomis, pasiūlymais ir gera patirtimi. Sugrupuoti atsakymai pateikti 1.2 lentelėje.

1.2 lentelė. Atsakymai į atviro klausimus

Asmeninis ryšys	Internetas / nuotoliniai kursai	Organizavimas / lankstumas
„asmeninis ryšys su sužadėtinė pora“	„<...>visai nesižaviu siūlomomis interneto paslaugomis ir taip visas gyvenimas baigia persikelti į internetą...“	„<...>neturi laiko ar galimybių, tačiau daugiau mažiau sugeba prisiderinti“
„Dirbant su viena gali jiems labiau parodyti jų bendravimą<...>“	„<...>Jeigu būtų galimybė kursų medžiagą ir kursus peržiūrėti internetu - sužadėtinė susitikimai grupelės prarastų prasmę, dar labiau nukristų motyvaciją atvykti ir dalyvauti visuose susitikimuose<...>“	„turėtume būti lankstesni“
„Labai svarbus yra asmeninis kontaktas su sužadėtiniais<...>“	„<...>kursai internetu reikalingi tik užsienyje gyvenantiems<...>“	„Net labai abejojantys ir neturintys laiko pradeda lankyti kursus ir susitikimų pabaigoje džiaugiasi atradę ir skyrę laiko kursams ir bendravimui grupelėje.“
„<...>asmeninis santykis su sužadėtiniais gali išspręsti daugelį problemų<...>“	„Nuotolinio rengimosi programa aktualiausia poroms gyvenančioms ir dirbančioms užsienyje, auginančioms mažus vaikus, dirbančioms pagal grafiką ir toms, kurios per vėlai kreipiasi<...>“	„Koordinatorės darbas, kai tiesiogiai bendrauja su poromis, išsprendžia daugelį situacijų teigiamai.“
„Geriausia santykiui su sužadėtiniais asmeninis kontaktas ir pokalbis<...>“	„kartais nuotolinis rengimas reikalingas, taip pat virtualios priemonės“	„<...>ieškant įvairių galimybių ir sprendimų sudėtingoms situacijoms.“
		„Administravimas vieno langelio principu<...> sprendžia pas mus daugelį vyskupijos šeimų centrų varginusių organizacinių klausimų.“

Pagal atsakymus į atvirusius klausimus galima įvardyti šeimos centrų vadovų viziją ir tolimesnes SRSS programos tendencijas. Galima daryti prielaidą, jog ir toliau šeimos centrai orientuosius sužadėtinių rengimą grupėse, siekdami užmegzti asmeninį ryšį. Ieškodami lankstumo ir geresnio sužadėtinių poreikių atliepimo, bus organizuojami individualūs SRSS užsiėmimai. Kai kurie šeimos centrų vadovai teigia, jog turint griežtą tvarką ir nedarant nuolaidų sužadėtiniai vis tiek atras galimybių sudalyvauti SRSS programoje, priešingai kiti šeimos centrų vadovai akcentuoja lankstumą bei „galimybių ir sprendimų“ paiešką. Taip pat įvardijamas ir nuotolinių kursų poreikis ir būtinybė, tačiau kartu ir baiminamasi technologinių sprendimo atėjimo į visą SRSS programą.

1.6. Institucijos nuotolinio mokymosi situacijos analizė

Lietuvos šeimos centras teikia nuotolinius kursus, kuriuos pabaigę sužadėtiniai (toliau – besimokantieji) įgyja teisę sudaryti katalikišką santuoką. Nuotoliniai kursai teikiami išimtinai tiems besimokantiems, kurie neturi galimybių dalyvauti tradiciniuose sužadėtinių kursuose ir gyvena ar dirba užsienyje. Sužadėtinių vadovai teikia parengtą kursą, skiria užduotis, iškelia probleminius klausimus, akcentuoja refleksijos ir darbo poroje ypatumus. Išskyla nuotolinių kursų organizavimo problemos: besimokančiųjų ir dėstytojų, dirbančių nuotoliniu būdu poreikių užtikrinimas, tinkamų sąlygų sudarymas, galimų problemų sprendimas ir kelio joms atsirasti užkirtimas. Šių kursų organizavimo ypatumais turi rūpintis Lietuvos šeimos centras.

Nuotolinis mokymasis šioje institucijoje organizuojamas centralizuotai. Lietuvos šeimos centras organizuoja nuotolinius mokymus pats arba nukreipia į kitus didžiuosius šeimos centrus: Vilniaus arkivyskupijos šeimos centrą, Klaipėdos miesto Šeimos centrą. Minėtieji šeimos centrai turi pasirengusius dėstytojus, kurie suteiktas leidimas vesti nuotolinius kursus. Kiti Lietuvos šeimos centrai nukreipia sužadėtinius į šeimos centrus turinčius teisę vesti nuotolinius kursus. Sužadėtinių programos tikslai, uždaviniai, metodika, riboti finansiniai, technologiniai ir žmogiškieji ištekliai verčia skatinti sužadėtinius lankyti kursus gyvai. Išskyla problema ir papildoma našta išsiaiškinti sužadėtinių galimybes atvykti į kursus gyvai ir išsiaiškinti nuotolinių kursų organizavimo ypatumus.

1.7. Skyriaus išvados

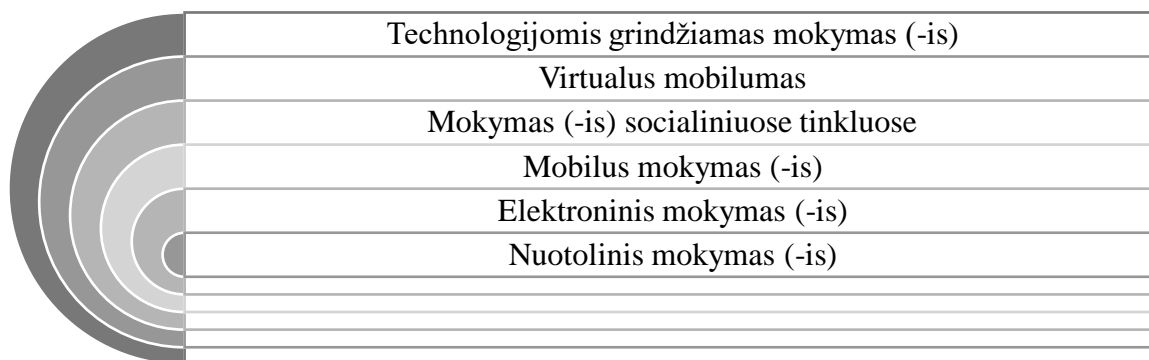
1. Sužadėtinių programa teikiama tiek tradiciniu, tiek nuotoliniu mokymosi būdu. Atpažinti aspektai, įtakojantys NM prielaidas šioje programoje.
2. Reikia iširti, kaip nuotolinis mokymasis spręstų kylančias problemas tradicinio mokymosi kursų formoje, kokiomis priemonėmis mažinami barjerai, atsižvelgiant į Sužadėtinių programos kokybės gerinimo kategorijas bei sukurtą problemų medį.
3. Sužadėtinių rengimą santuokos sakramentui galima priskirti neprofesiniam neformaliajam ugdymui. Atsižvelgiant į minėtojo ugdymo specifiką, galima analizuoti ir sužadėtinių rengimo programos aspektus.
4. Kol kas nuotoliniais kursais siekiama tik sudaryti sąlygas pasiekti kursus, tačiau pagal nuotolinio mokymosi tendencijas ir besimokančiosios visuomenės koncepciją galima teigti, jog nuotolinis mokymasis turi priartinti mokymosi proceso dalyvius prie tradicinio mokymosi pojūčio (tuo pačiu metu, toje pačioje vietoje, su ta pačia grupe).

2. Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui technologiniai sprendimai

Ankstesniame skyriuje aptartos problemos gali būti sprendžiamos įvairiais **technologijomis grindžiamo mokymosi** sprendimais. Šiame skyriuje atliekama šiuolaikinių technologijų apžvalga ir aptariami galimi efektyviausi sprendimai.

2.1. Nuotolinio mokymosi technologijos rengiant sužadėtinius Santuokos sakramentui

Technologijomis grindžiamo mokymosi sąvokų dermė. Teresevičienės ir kt. [20] 2015 metų monografijoje išskiriama nemažai skirtingų terminų panašiam mokymosi procesui apibūdinti: „Lietuvos mokslininkai (Targamadzė ir Petrauskienė, 2008; Teresevičienė ir kt., 2008; Rutkienė ir Trepulė, 2009; Butrimė, 2011; Juškevičienė, 2011; Ignatova ir Kurilovas, 2012; Vilkonis ir kt., 2012) mokymą (-si), kurio metu naudojamos IKT, interneto svetainės ar pabrėžiamas švietimo paslaugos teikėjų ir tos paslaugos vartotojų nuotolis, vadina skirtingais terminais: nuotoliniu mokymusi, virtualiu mokymusi, elektroniniu mokymusi, mobiliuoju mokymusi, įtinklintu mokymusi, atviruoju mokymusi ar lanksčiuoju mokymusi.“. Monografijoje rašoma, jog minėtosios technologijos nėra sinonimai, tačiau pasižymi vienomis ar kitomis savybėmis (pavyzdžiui, IT ir IKT panaudojimas, galimybė mokytis pasirinktoje vietoje, pasirinktu metu bei tempu ir t.t.), kurias visas aprėpia technologijomis grindžiamas mokymasis (toliau – TGM). Norint atskleisti minėtųjų sąvokų dermę su TGM ir tarpusavyje, reikia nustatyti jų tarpusavio ryšius (žr. 2.1. pav.).

2.1 pav. TGM sąsajos su kitomis sąvokomis¹

Virtualus mobilumas yra mokymosi forma, veikianti IKT priemonėmis grįstoje virtualioje aplinkoje, kai visi mokymosi ar kūrybos proceso dalyviai gali būti skirtingose geografinėse vietose. Mokymasis socialiniuose tinkluose yra siejamas su Web 2.0 technologijomis ir jų panaudojimu mokymosi procese. Šis mokymasis pagrįstas bendravimu, bendradarbiavimu ir žinių mainais, panaudojant įvairias socialinių tinklų priemones bei socialinę programinę įrangą [17, 18].

Mobilus mokymasis – tai įvairių nešiojamų įrenginių, skirtų pasiekti informaciją, panaudojimas mokymosi procese, suteikiant galimybę mokytis bet kur ir bet kada [20]. Elektroninis mokymasis – tai tokia mokymosi forma, kai pasitelkiama įvairios elektroninės technologijos, o mokymo turinys pateikiamas kompiuterinėse laikmenose ar internetinėse svetainėse, kitose elektroninėse formose [20]. Vaičiūnaitė [21] švietimo problemos analizėje teigė: „Nuotolinis mokymasis (angl. distance learning) – tai nuoseklus savarankiškas ar grupinis mokymas(is), kai besimokančiuosius ir mokytoją,

¹ Schema paimta ir pritaikyta iš Teresevičienės ir kt. 2015 m. monografijos [20].

dėstytoją skiria atstumas ir / ar laikas, o bendravimas ir bendradarbiavimas, mokymosi medžiaga pateikiama informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis (IKT)“.

Sinchroninis ir asinchroninis mokymas. Nuotolinis mokymas gali būti organizuojamas sinchroniniu, asinchroniniu ir mišriu būdu [22]. Sinchroninio mokymo metu mokymosi proceso dalyviai sąveikauja realiu laiku. Asinchroninio mokymo atveju mokymasis ir mokymosi turinio rengimas atliekamas mokymosi proceso dalyviams patogiu metu ir patogioje vietoje [21]. Mišrusis mokymas – sinchroninio ir asinchroninio mokymo elementų derinimas, panaudojant pastarųjų mokymosi būdų privalumus ir sprendžiant kai kuriuos jų trūkumus [23].

TGM privalumai. Mokslininkai [10, 17, 21, 22] įvardija tokius TGM privalumus: taikomų technologijų patrauklumas ir galimybė kelti IT naudojimo įgūdžius, įvairių mokymosi ir aktyvinimo metodų panaudojimo galimybės, sinchroninio ir asinchroninio mokymosi derinimo galimybė, galimybė atlikti užduotis patogiu metu ir vietoje, išlaidų mažėjimas ugdymosi paslaugos teikėjui, mažesnis mokymo paslaugų teikėjų poreikis (virtualioje klasėje besimokančiųjų kiekis praktiškai neribojamas, galimybė priskirti kelias grupes tam pačiam turiniui), besimokantieji turi galimybę pasirinkti mokymosi medžiagą (papildomą literatūrą), atitinkančią jų žinių bei domėjimosi lygį, pritaikomumas skirtingiems besimokančiųjų poreikiams, organizacinių procesų efektyvinimas.

TGM trūkumai. Taip pat įvardijami ir šių technologijų trūkumai [10, 17, 21, 22, 23], į kuriuos reikia atkreipti dėmesį organizuojant mokymosi procesą: konservatyvus visuomenės požiūris į technologijas ir mokymosi procesą (mokymąsi siejant tik su tradiciniu mokymusi), nepakankamas IT kompetencijas, mokymosi proceso dalyvių teikiama pirmenybė tiesioginiam bendravimui, papildomas ir gana sudėtingas darbas mokymosi proceso teikėjams, pritaikant ir ruošiant mokymosi turinį VM, nėra papildomo atlygio ar skatinimo už naudojimąsi VM, besimokantieji stokojantys motyvacijos ar turintys blogus savarankiško mokymosi įpročius gali atsilikti, jaustis izoliuotais nuo mokymosi paslaugų teikėjo, besimokantieji gali suklysti ir painiotis kursų veiklose ir terminuose, operatyvaus arba aiškaus grįžtamojo ryšio iš dėstytojo trūkumas, mokymosi efektyvumo priklausomybė nuo turimų abiejų mokymosi proceso dalyvių IT infrastruktūros, įrangos.

2.2. Šiuolaikinio mokymosi formos ir priemonės

Šiuolaikinis mokymasis, norintis atliepti į šiuolaikinės besimokančios visuomenės poreikius privalo užtikrinti[10]:

- studijų prieinamumą (įvertinant studentų poreikius, individualizuojant mokymąsi ir pan.);
- studijų efektyvumą (skatinant aktyvų mokymąsi, mažinant išteklių poreikį ir pan.);
- studijų pasiekiamumą (suteikiant prieigą prie mokymosi medžiagos bet kuriuo metu ir iš bet kurios vietos);
- medžiagos įvairovę (panaudojant aktyvinančias ir efektyvias mokymosi turinio pateikimo priemones ir formas);
- efektyvią komunikaciją (užtikrinant operatyvų studento ir dėstytojo bendravimą).

2.2.1. Virtualus mokymas

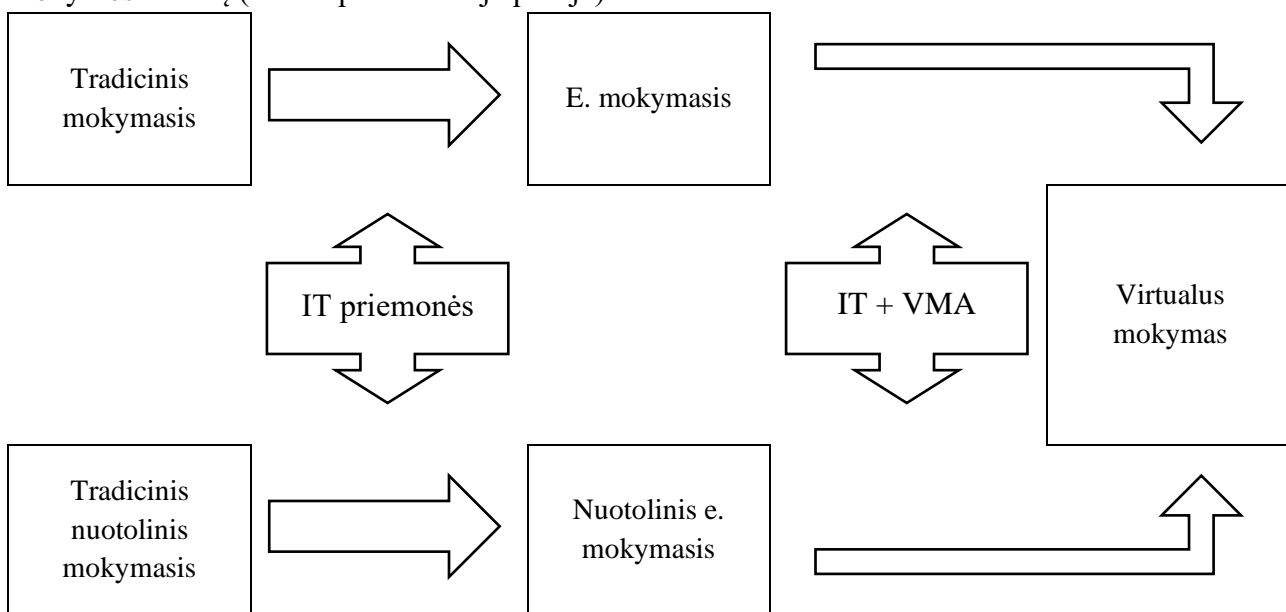
Danilevičiūtė ir kt. [10] virtualųjį mokymąsi apibūdina kaip tradicinio, elektroninio ir nuotolinio mokymosi mišinį. Pritaikant šį mokymosi būdą, panaudojama virtuali mokymosi aplinka (trumpinys – VMA), kurioje būtų panaudotos įvairios Web 2.0 priemonės [18]. Virtualumas suteikia galimybę mokymosi proceso dalyviams būti fiziškai skirtingose patalpose, dirbti tiek sinchroniniu, tiek

asinchroniniu būdu. Balbieris ir kt. [24] įvardija vieną iš virtualumo tikslų – imituoti tikrovę (t.y. tradicinį mokymąsi).

Panaudodami IT priemones (pavyzdžiui, elektronines skaidres, elektroninę mokymosi medžiagą, internetą, kitas IKT priemones) galime tradicinį mokymąsi arba tradicinį nuotolinį mokymąsi paversti elektroniniu mokymusi.

Organizuojant nuotolinį e. mokymąsi ir panaudojant specialias IT priemones pereinama prie virtualaus mokymosi. Šiuo atveju būtina sukurti virtualią mokymosi aplinką, kurioje būtų organizuojamas visas mokymosi procesas. Taigi virtuali mokymosi aplinka nėra mokymosi būdas ar forma, tačiau įrankis, suteikiantis galimybę mokymosi procesui atliepti šiuolaikinio mokymosi poreikiams.

2.2. paveiksle pavaizduotas mokymosi būdų virsmas, atliepiantis šiuolaikinės visuomenės poreikius. Pagal Lietuvos valstybės pažangos tarybos sekretoriata [25], besimokančiai visuomenei būtina sukurti veiksmingą mokymosi sistemą, efektyviai panaudojant IKT. Atliepiant šiuolaikinės visuomenės poreikius nuo tradicinių mokymosi formų (žr. 2.2 pav. kairėje pusėje) pereiname prie pažangesnių mokymosi formų (žr. 2.2 pav. dešinėje pusėje).

2.2 pav. Mokymosi būdų virsmas²

2.2.2. Virtuali mokymosi aplinka

Balbieris ir kt. VMA apibūdina kaip aplinką, kurioje mokiniai ir mokytojas susitinka mokytis. Autoriai VMA pavadindami programine įranga kompiuterių tinklu teikiamam mokymosi procesui valdyti, vėliau paaiškina, kad tai ugdymo sistema, kuriai būtinas kompiuterių tinklas ir kitos IKT [24].

Dagienė ir kt. šią aplinką apibrėžia, kaip „specifinę informacinę sistemą, kuri sudaro galimybę kurti ir naudoti įvairius mokymo(si) scenarijus ir metodus“. Autoriai pabrėžia įvairiems mokymosi metodams atlikti, pasitelktinus virtualius bendradarbiavimo įrankius, elektronines mokomąsias kompiuterines priemones, bei kitas automatines priemones [26].

² Schema paimta ir pritaikyta iš Danilevičiūtės ir kt. metodinės medžiagos [10]

Ulrichtaitė pastebi dar vieną VMA aplinkos savybę: „Virtuali mokymosi aplinka gali pakeisti socialinius socialinės reprodukcijos procesus bendruomenėje, nes technologija turi galią praplėsti komunikacinę erdvę ir tuo pačiu keisti sąveikos procesus.“ [27].

Danilevičiūtė ir kt. papildo, jog VMA sistemoje turi būti „įrankiai elektroninei mokymo medžiagai pateikti, mokymosi veikloms organizuoti, bendrauti ir bendradarbiauti su besimokančiais“, taip pat pabrėžiamas asinchroniškumas ir virtualumas [10].

Atsižvelgus į mokslininkų apibrėžtis [10, 24, 26, 27], galima išskirti tokius virtualios mokymosi aplinkos modulius: Mokymosi tvarkymo sistema, Mokymosi turinio tvarkymo sistema, Kursų tvarkymo sistema, Kolektyvinio kompiuterizuoto mokymosi aplinka; Turinio tvarkymo aplinka (priemonė mokymosi medžiagai parengti).

2.2.3. VMA klasifikacija

Kaip ir minėta ankstesniame skyrelyje virtualios mokymosi aplinkos nėra tik aplinka, kurioje talpinamas mokymosi turinys, tačiau tai visa sistema, padedanti organizuoti mokymosi procesą. Skiriami tokie virtualios mokymosi aplinkos moduliai [24]:

- Mokymosi tvarkymo sistema (priemonė vartotojams registruoti, ugdymo proceso valdymui);
- Mokymosi turinio tvarkymo sistema (mokymosi veiklų stebėjimo ir tvarkymo priemonė);
- Kursų tvarkymo sistema (priemonė palengvinanti mokymosi turinio ir kitos informacijos pateikimą kompiuterių tinkle);
- Kolektyvinio kompiuterizuoto mokymosi aplinka (priemonė skirta mokytis kognityviniais metodais ir dirbti grupėmis konstruojant žinias);
- Turinio tvarkymo aplinka (priemonė mokymosi medžiagai parengti).

Verta pastebėti, jog VMA savaime nesuformuoja ugdymosi sistemos, tik yra jos dalis, todėl reikėtų atsižvelgti į suderinamumą ir su kitomis informacinėmis sistemomis ir išorinėmis IKT priemonėmis.

Pagal įstaigos saugumo politiką, keliamus reikalavimus mokymosi procesui, turimas technologijas ir kitus išteklius, galima pasirinkti atvirojo kodo arba komercinę, taip pat lokaliai veikiančią arba žiniatinklinę VMA [24]. Lokaliai veikianči virtuali mokymosi aplinka įprastai yra saugesnė, užtikrinamas spartesnis darbas joje, tačiau apribojamas mokymosi proceso dalyvių mobilumas. Kita vertus žiniatinklinė VMA įgalina vartotojus būti mobilesniais, tačiau atsiranda saugumo ir nesąžiningumo problemų.

2.2.4. VMA sandara

Rinkdamiesi VMA atsižvelgsime į tai kokias funkcijas ji gali atlikti, todėl svarbu įvertinti, kurios yra svarbiausios, o kurios nėra tokios svarbios ir įstaigai užtektų bent minimalaus jų palaikymo. Lietuvos mokslininkai aprašo tokią bendrąją VMA sandarą [24, 26, 27]:

1. Bendravimo ir bendradarbiavimo priemonės. VMA panaudojamos tiek sinchroninės (pavyzdžiui, pokalbiai tinkle, demonstravimas, vaizdo konferencijos, skelbimų lenta), tiek asinchroninės (pavyzdžiui, elektroninis paštas, diskusijų forumai, kalendorius, elektroniniai žurnalai) bendravimo bei bendradarbiavimo priemonės, todėl VMA gali būti pritaikoma mišriajame mokymesi.
2. Besimokančiųjų ir mokytojo pristatymo sritys. Ši priemonė, nors ir nebūtina, tačiau ji suteikia VMA vartotojams pateikti savo asmeninę ar kontaktinę informaciją, vieniems vartotojams geriau

pažinti kitus užmegzti ryšius. Iškilus būtinybei, atsiranda galimybė susisiekti mobiliuoju ar virtualiuoju būdu, kitomis priemonėmis (pavyzdžiui, mobiliuoju ryšiu, *Skype*, *ICQ*, *Facebook* ir pan.).

3. Vartotojų valdymo priemonės. Virtualios mokymosi aplinkos skirtumas nuo įprasto tinklapio, tai, kad VMA vartotojai yra fiksuojami, stebima jų veikla. Šiam tikslui svarbu VMA padaryti uždara ir pagal vartotojo tipus (pavyzdžiui, besimokantysis, administratorius, mokytojas, kursų kūrėjas ir pan.) priskirti atitinkamus leidimus. Taip pat galima suteikti galimybę užsiregistruoti visiems norintiesiems, tačiau tuomet gali prireikti papildomos dalyvių kontrolės ir išfiltravimo.
4. Ugdyimo turinio tvarkymo priemonės. Turinys yra tai, kas atskiria vieną mokymosi kursą nuo kito, taip pat gerai vertinamą kursą, nuo prasčiau įvertinto. Šioje dalyje svarbu panaudoti įvairių turinio pateikimo priemonių, atsižvelgiant į mokinių mokymosi stilių: vizualinį, audialinį bei kinestezinį.
5. Užduočių rengimo ir apklausos organizavimo priemonės. Tai yra sudėtingesnės priemonės, bet padedančios mokytojui automatizuoti mokinių atsiskaitymą, įsivertinimą.
6. Besimokančiųjų mokymosi ir pažangos stebėjimo priemonės. Tai dar sudėtingesnė funkcija, tačiau tinkamai ją realizavus galima kaupti ir pateikti informaciją apie mokymosi eigą (pavyzdžiui, medžiagos panaudojimas, grupinis bei individualus darbas ir kt.) bei įvertinti, kaip besimokantysis supranta pateiktą temą ir atlieka užduotis.
7. Aplinkos sąsajos keitimo priemonės. VMA gali turėti galimybę pritaikyti naudotojo sąsają (pavyzdžiui, raidžių dydį, teksto, fono spalvą, aplinkos kalbą ir kt.), pagal poreikius pridėti sparčiuosius meniu mygtukus, pridėti naujas ar panaikinti nereikalingas funkcijas.

2.3. Skyriaus išvados

1. Sužadėtinių programoje svarbu ir tradicinis mokymasis, ir lankstumas, pritaikius TGM. Svarbu iširti, kiek šiuose mokymuose gali būti lankstumo, kad Sužadėtinių programa vis tiek pasiektų tikslą ir įgyvendintų uždavinius;
2. Išsiaiškinus TGM privalumus ir trūkumus, reikia atsižvelgti į LŠC Sužadėtinių programos specifiką: su kokiais sunkumais įprastai susiduriama, kokie technologiniai sprendimai tinkamiausi iškeltoms problemoms spręsti. Šiam tikslui pasiekti, reikia iširti Sužadėtinių programos dalyvių poreikius ir galimybes nuotoliniam mokymuisi.
3. Moderni priemonė mokymuisi organizuoti – virtuali mokymosi aplinka. Atsižvelgiant į besimokančiosios visuomenės poreikius ir VMA specifikaciją, galima daryti prielaidą, jog ši priemonė geriausiai atliepia šiuolaikinius poreikius mokymuisi. Vis dėlto svarbu atlikti būsimos sistemos poreikių tyrimą, jog būtų galima išskirti tiek poreikius, tiek priemones poreikiams atliepti.

3. Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui sistemos kūrimas

Programinė įranga nuolat atnaujinama ir tobulinama, todėl svarbu remtis ne tik naujausiais ekspertiniais palyginimais, bet ir įvertinti, kurie įrankiai bus tinkamiausi konkrečiam kontekstui ir konkrečiai problemai spręsti. Šiuo tikslu buvo atlikti LŠC nuotolinio mokymosi poreikių tyrimai.

3.1. Sistemos naudotojų poreikių tyrimas

Pagal nuotolinio mokymosi galimybių tyrimą šeimos centruose ir sužadėtinių kursų specifiką, tiriamos pagrindinės vartotojų grupės: kursų vadovai (dėstytojai) ir sužadėtiniai (besimokantieji). Buvo pasirinktas fokus grupės metodas dėl informacijos gausos ir efektyvaus duomenų surinkimo iš tikslinės grupės. Vis dėlto su besimokančiųjų tiksline grupe nepavyko susitikti sinchroniniu būdu (nei gyvai, nei nuotoliniu būdu) todėl pasirinktas apklausos metodas, panaudojant „*Google Forms*“ anketas. Tiek dėstytojų, tiek besimokančiųjų grupėms užduoti analogiški klausimai, todėl rezultatus galima palyginti.

3.1.1. Kursų vadovų poreikių sistemai tyrimas

Siekiant išsiaiškinti kursų vadovų poreikius projektuojamai sistemai buvo suorganizuota fokus grupė, kurioje dalyvavo 7 sužadėtinių programos vadovai, kurie vykdo nuotolinę šių kursų programą. Šios programos vadovai iš Lietuvos šeimos centro, Vilniaus arkivyskupijos šeimos centro, Klaipėdos vyskupijos šeimos centro su programa dirbo nuo 6 mėnesių iki 9 metų, todėl patirtis vykdant šią programą pakankamai įvairi. Fokus grupės dalyviai dalijosi išvalgomis, patirtimi, diskutavo ir priėjo bendrų sprendimų, todėl užfiksuoti duomenys apibendrinti. Fokus grupės metu buvo daromas ir garso įrašas, pastabos fiksuojamos konferenciniame blanke. Fokus grupės aktyvios apklausos trukmė – 1 val. 20 min.

Diskusija suskirstyta į keturias dalis: esamos sistemos privalumai, esamos sistemos trūkumai, būsimos sistemos funkcijos (poreikiai), vengtini dalykai būsimoje sistemoje. Diskusijos planas apklausos anketos forma pateiktas 2 priede. Toliau pateikiami fokus grupės metu gauti duomenys.

Išskirti esamų kursų privalumai:

- Lankstus mokymosi laikas, vieta ir tempas;
- Kursai teikiami išimtiniais atvejais;
- Pokalbio poroje metodai;
- Besimokančiųjų moderatorius;
- Asmeninė programa;
- Naudojami vaizdo įrašai;
- Įvairios asmeninės temos;
- Besimokančiųjų aktyvinimas;
- 16 ir daugiau valandų kursams;
- Galimybė bet kada susisiekti su moderatoriumi.

Įvardyti esamų nuotolinių kursų trūkumai:

- Didelis teksto kiekis;
- Ne visi tekstai, klausimai suprantami;
- Besimokantieji bijo klysti;
- Sudėtingas (nepatogus) techninis kursų organizavimas;

- Formalūs atsakymai (kontrolės ir motyvacijos stygius);
- Paviršutiniškas skaitymas (motyvacijos stygius);
- Medžiagos įvairiomis formomis lietuvių kalba trūkumas;
- Gyvo ryšio trūkumas;
- Nėra sąsajos su kitomis poromis;
- Netolygus kompiuterinis raštingumas;
- Programinės ir techninės įrangos problemos;
- Sudėtinga kontrolė, sąžiningumo užtikrinimas;
- Kursai gali užsitęsti.

Poreikiai projektuojamai sistemai:

- Sistema pritaikyta tiek asmeniniams kompiuteriams, tiek išmaniesiems įrenginiams;
- Galimybė užpildyti ir parsisiųsti įvairius dokumentus (anketas, formas);
- Autorizavimas ir saugumas;
- Centralizuotas informacijos puslapis;
- Vaizdo įrašai lietuvių kalba;
- Nemokama sistema (privalumas);
- Pirmas ir paskutinis susitikimas „Gyvai“;
- Informacija apie kitas šeimos centrų programas;
- Individualių konsultacijų galimybė;
- Papildomos išorinės priemonės (papildiniai);
- Suprantama (paprasčiausia);
- Neturi būti kontakto su kitais dalyviais (sistemoje);
- Papildomi šaltiniai ir medžiaga parsisiuntimui;
- Iliustracijos, vaizdo įrašai;
- Tekstiniai atsakymai;
- Atsirakina automatiškai (atlikus pateiktas užduotis);
- Galimybė komentuoti, tikslinti užduotis, prikabinti failus;
- Parengtas DUK.

Vengtinios funkcijos:

- Bendros diskusijos;
- Dalyvių tarpusavio kontaktas;
- Per griežti veiklų pasiekimo apribojimai;
- Vien savarankiškas darbas.

Fokus grupės metu gautais duomenimis, galime projektuoti gana nedaug bendradarbiavimo priemonių turinčią sistemą, kurioje didelis dėmesys skiriamas individualiam darbui, mokymosi turiniui, jo formoms ir vertinimo, įsivertinimo veikloms. Atkreiptinas dėmesys, jog poreikių kursų administravimui įvardyta vos keletas: bendras informacinis puslapis, galimybė izoliuoti naudotojus ir teikti individualias konsultacijas.

Kursų vadovai lygiuojasi į šiuo metu vykdomus kursus ir netgi įvardyti trūkumai ir toliau projektuojami būsimai sistemai: didelis teksto kiekis (savarankiško mokymosi medžiagoje ir atsakymuose), gyvo ryšio trūkumas, nėra sąsajos su kitomis poromis, sudėtinga kontrolė ir sąžiningumo užtikrinimas, kursų užtęsimas (16 val. ir daugiau).

Fokus grupės metu pastebėtas konservatyvus kursų vadovų požiūris ir nenoras naudoti sudėtingesnes bendravimo technologijas tokias kaip virtualios vaizdo konferencijos ir grupinės konsultacijos.

Lyginant su atliktu tyrimu apie nuotolinio mokymosi galimybes šioje programoje, pastebėtas teiginys ir šio tyrimo metu, jog nuotoliniu būdu sužadėtiniai gali būti ruošiami tik išskirtiniais atvejais ir praktiškai tik užsienyje, o dirbantys ir gyvenantys Lietuvoje yra kviečiami auditorinei arba individualiai kursų formai bei konsultacijoms.

3.1.2. Sužadėtinių poreikių sistemai tyrimas

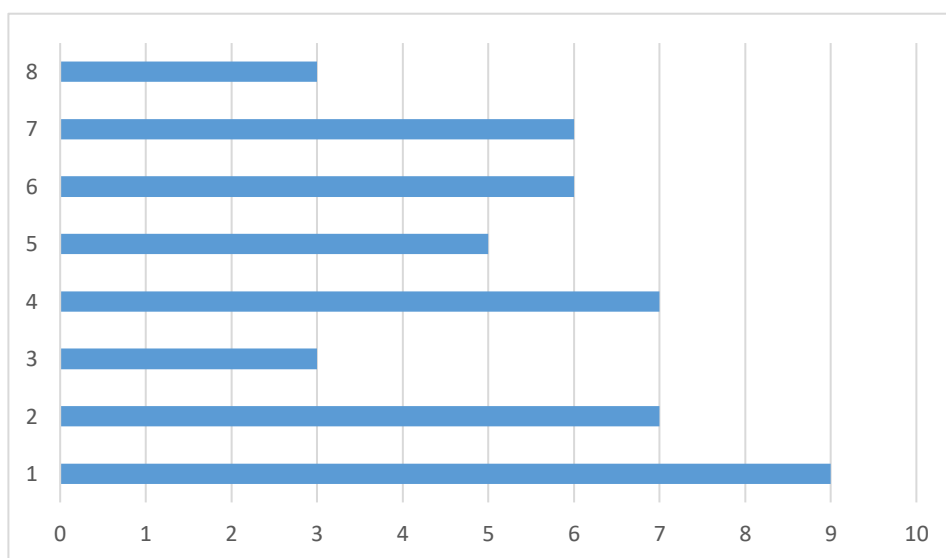
Tyrimo tikslinė grupė – nuotolinius sužadėtinių kursus tebelankantys ar baigę sužadėtiniai. Dėl bendrojo duomenų apsaugos reglamento baigusių sužadėtinių kontaktinės informacijos nebuvo galima gauti, todėl apklausa skleista per pačius šeimos centrus, kuriuose šie sužadėtiniai ruošėsi. Vis dėlto, kadangi šie kursai priskiriami neprofesiniam neformaliajam švietimui, ir jie yra privalomi, ruošiantis santuokai, atsirado tik nedidelis respondentų kiekis, kurie savanoriškai sutiko užpildyti apklausą (3 Priedas). Apklausta – 10 asmenų, panaudojant „Google Forms“ internetines apklausas.

Apklausoje penki atviri klausimai ir trys uždari kelių galimų pasirinkimų klausimai. Klausimai suformuluoti taip, kad būtų galima palyginti su kursų vadovų fokus grupės duomenimis.

Pirmasis klausimas „Kuo Jums patogi „Eksperimentinė nuotolinė programa“ sužadėtiniams?“. Atsakymuose dominavo el. paštas ar kitos bendradarbiavimo priemonės – taip įvardijo 9 iš 10 sužadėtinių, lankstų laiką programoje įvardijo 4 iš 10 sužadėtinių, taip pat buvo paminėta suderinamumas su darbu, skaidrės, alternatyvų nebuvimas, sužadėtinių buvimas skirtingose šalyse.

Antrajame klausime „Kuo Jums buvo nepatogi „Eksperimentinė nuotolinė programa“ sužadėtiniams?“ 5 sužadėtiniai įvardijo per didelį kiekį ar nepatikusias užduotis, ilgą susirašinėjimą ir skaitymą („daug rašymo“) – 3, taip pat paminėta interaktyvumo, grįžamojo ryšio stoka, sunkiai suprantama papildoma angliška medžiaga, kantrybės trūkumas.

Trečiasis klausimas – uždaras. Jame sužadėtiniai rinkose, jų nuomone, svarbias būsimos sistemos funkcijas. Sužadėtinių pasirinkimai atvaizduoti 3.1. paveiksle.

3.1 pav. Skilties „Būsimos sistemos funkcijos“ respondentų atsakymai

Daugiausiai kartų (9) pasirinktas pirmasis variantas – „Nuotolinė programa ir kita Jums aktuali informacija apie kursus ir Katalikų Bažnyčios reikalavimus būtų pateikta viename internetiniame puslapyje.“ Pagal pasirinkimų dažnį galima teigti, jog sužadėtiniams dažnai trūksta informacijos organizaciniais klausimais, todėl bent dalį motyvacijos ar galimybių įtakotų tiesiog daugiau lengvai prieinamos informacijos.

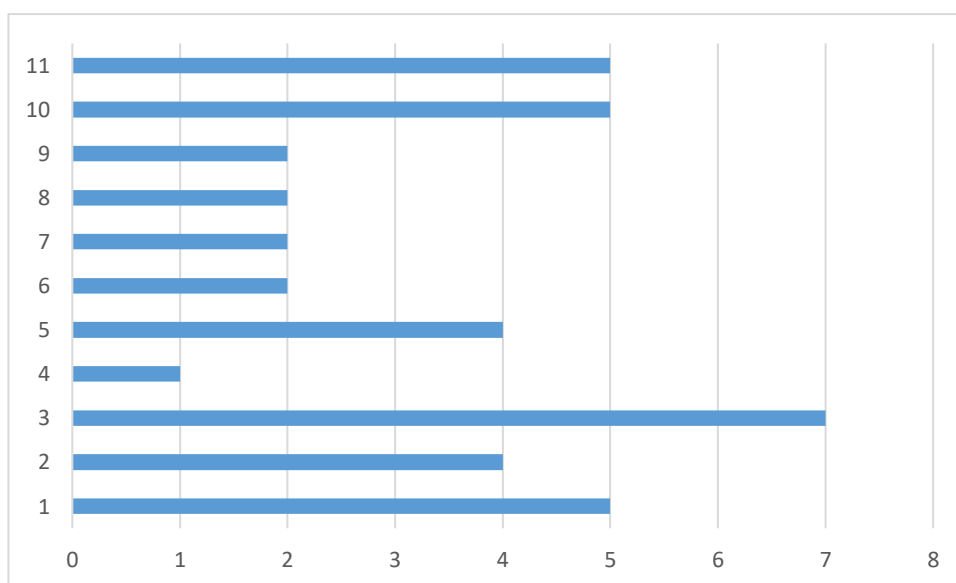
7 iš 10 respondentų rinkosi galimybę parsisiųsti reikalingus dokumentus ar jų formas bei savarankišką registraciją į kursus. Tokiu būdu sužadėtiniai parodo norą būti dalinai atsakingi už ugdymosi proceso organizavimą.

6 variantas „Sklandus darbas išmaniaisiais telefonais ar planšetiniais kompiuteriais“ buvo pasirinktas 6 kartus iš 10, todėl galima teigti, jog sužadėtiniai turi pakankamą IT raštingumą ir priemones dalyvauti kursuose įvairiomis bendravimo ir bendradarbiavimo formoms.

7 variantas „Anoniminių aktualių klausimų uždavimo galimybė Šeimos centro darbuotojams ar kunigams.“ taip pat buvo pasirinktas 6 respondentų. Anoniminiai klausimai dažniau siejami su neregistruotais vartotojais, todėl iškeltas reikalavimas dar neprisijungus į sistemą įgalinti tam tikras bendravimo priemones.

5 variantą „Galimybė bendrauti su kitais sužadėtiniais, ar kursų vedančiaisiais bendrose virtualiose diskusijose (forume), pokalbiuose ar garso, vaizdo konferencijose“ rinkosi pusė atsakiusiųjų, todėl galima teigti, jog didelei daliai sužadėtinių svarbu tiesioginio bendravimo priemonės.

Informacija apie kitas šeimos centro veiklas (3 ir 8 variantai) aktuali tik 3 respondentams iš 10, tačiau tai pakankamai svarbi funkcija, jeigu per daug neapkrauna navigacijos ir pačios sistemos grafinės sąsajos.

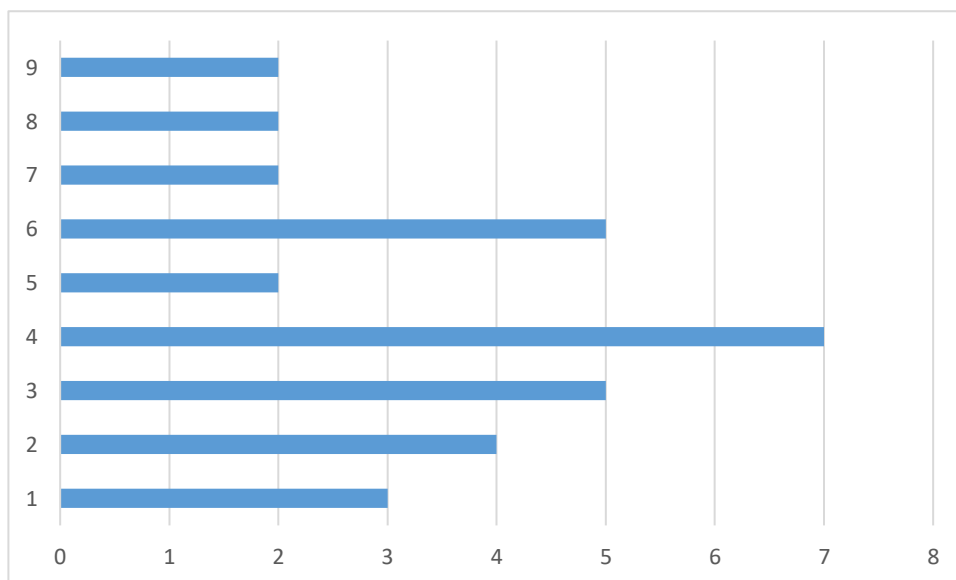
3.2 pav. Skilties „Priemonės ir metodai“ respondentų atsakymai

3.2. paveiksle dažniausias pasirinkimas – 3 variantas. Galima teigti, jog iš skiltyje įvardytų priemonių respondentams svarbiausia „Diskusijos internetinėje grupėje(forumas) su kitais sužadėtiniais“. Tuo tarpu veiklos, sietinos su individualiu darbu nebuvo populiarios: „Veikla internetinėse grupėse“, „Kontakto tarp skirtingų sužadėtinių porų nebuvimas“, „Visi užsiėmimai organizuojami tik

nuotoliniu būdu“ buvo pasirinkta vos po 2 kartus. Verta atkreipti dėmesį, jog patys sužadėtinių vedėjai pasisakė prieš sužadėtinių bendradarbiavimą sistemoje. Projektuojant sistemą reikia atsižvelgti, ar priemonė kuriama daugiau atliepti sužadėtinių ar kursų vedėjų poreikiams.

Pusė respondentų taip pat teikia prioritetą bent daliai užsiėmimų organizuojant susitikus „gyvai“ (10 variantas) ir interaktyvioms veikloms (11 variantas), tačiau priemonė „Virtuali rašymo lenta“ (4 variantas) nebuvo populiaru.

Pusė respondentų pasirinko „Bendravimas tuo pat metu tik balsu (garso konferencija)“ (1 variantas), tuo tarpu vaizdo konferencija (2 variantas) ir dalijimosi ekranu priemonė (5 variantas) buvo šiek tiek mažiau populiarūs, – jas pasirinko 4 respondentai.

3.3 pav. Skilties „Turinio forma“ respondentų atsakymai

Vertinant skilties „Turinio forma“ (žr. 3.3 pav.) atsakymus, pastebimas didelis poreikis parsisiųsti mokymosi medžiagą (4 variantas), taigi, net ir dirbant su išmaniaisiais įrenginiais, galimybė parsisiųsti mokymosi medžiagą yra itin aktualu. Kita vertus, parsisiunčiamą medžiagą galima atsispausdinti, jeigu ją nepatogu skaityti mažame išmanaus įrenginio ekrane.

Pusei respondentų svarbu pateikti papildomi šaltiniai. Papildomų šaltinių poreikis siejamas su sužadėtinių motyvacija savarankiškai siekti žinių arba poreikiu įvairesniems elektroninės mokymosi medžiagos tipams.

1 ir 2 variantai vertinantys vaizdo įrašų trukmę ir kiekį yra oponuojantys vienas kitam, tačiau pasiekę panašų pasirinkimų dažnį (3 ir 4 pasirinkimai). Toks pasirinkimų išsidėstymas leidžia daryti prielaidą, jog šiuo metu programoje yra optimalus kiekis vaizdo įrašų. Tuo tarpu „vaizdo konferencijų įrašai“ susidomėjimo iš sužadėtinių beveik nesulaukė (2 respondentai iš 10).

Likę variantai skirti sužadėtinių aktyviai ir vertinimo veiklai. Daugiausiai susidomėjimo sulaukė 6 variantas – „Kiekvienos temos apibendrinimas testu“ (5 pasirinkimai). Tiek įžvalgų rašymas, tiek aptariamasis pokalbis, tiek parengtų dokumentų (failų) įkėlimas buvo pasirinktas tik 2 respondentų.

Paskutiniai trys klausimai – atviri, kviečiantys pasidalyti savo patirtimi, pasiūlymais ir pastebėjimais. Sužadėtiniai pateikė pasiūlymų atnaujinti informaciją, pritaikyti kalendoriaus priemonę užduotims, užduočių atlikimas internetinėje erdvėje, apibendrinamasis testas, leidžiantis gauti sertifikatą.

Penktasis klausimas „Kokių priemonių geriau nenaudoti, rengiant nuotolinę sistemą?“ labai siejasi su antruoju klausimu, tačiau leidžiantis įvardyti barjerus, trikdžius, susijusius su IT iš sužadėtinių pusės. Šiame klausime sužadėtiniai patarė vengti grupinių konferencijų, didelių aprašymų, prievartos sutilpti į laiko ir turinio formos rėmus, vengti panašių užduočių, angliškos mokymosi medžiagos, sudėtingo turinio.

Vis dėlto sužadėtiniai pasidžiaugė galimybe susitikti gyvai, pačiu programos turiniu ir unikalumu, operatyviu bendravimu, kursų vadovo profesionalumu, galimybe baigti kursus nuotoliniu būdu, skatinimu gilintis į medžiagą ir aktyviai atlikti veiklas.

3.1.3. Tyrimo išvados

Atsižvelgiant į atliktus tyrimus ir įvardytų poreikių aktualumą (atsakymo variantų pasirinkimo dažnį) atliekamas geriausiai atliepančių poreikius priemonių pasirinkimas. 2.3. poskyryje padaryta išvada, jog virtualiosios mokymosi aplinkos turi daug priedaidų atliepti į šiuolaikinės (besimokančiosios) visuomenės poreikius. Sužadėtinių atsakomybės prisiėmimas už dalį organizacinių veiklų patvirtina sužadėtinių buvimą besimokančios visuomenės dalimi.

Kai kurie sužadėtinių ir kursų vadovų poreikiai nesuderinami, todėl svarbu apsvarstyti ir šių kursų pagrindinę paskirtį (padėti sužadėtiniams ar kursų vadovams). Viena iš minėtų skirtumų – kursų naudotojų požiūris į bendravimo ir bendradarbiavimo priemones bei apribojimus joms.

Tradiciniai mokymosi būdai – spausdintos elektroninės medžiagos skaitymas išlieka pakankamai populiarus, todėl svarbu užtikrinti EMM pateikimą įvairiu formatu, taip pat įgalinant besimokančiuosius patiems parsisiųsti mokymosi medžiagą.

Ne daugiau kaip pusė sužadėtinių priima vienokią ar kitokią atsiskaitymo už išeitą medžiagą formą (testu, tekstu, žodžiu), tačiau nenori būti pasyviais dalyviais, siekia įtraukiančių ir interaktyvių mokymosi turinio formų ir metodų. Suprojektuota sistema turi užtikrinti pakankamai didelį lankstumą, jog galėtų atliepti įvairius besimokančiųjų ir kursų vadovų poreikius.

Tiek mokslo darbuose, tiek mokslo populiarinimo straipsniuose dažnai randama vertinama aplinka, galinti išpildyti įvardytus poreikius – *Moodle*. Projektuojant sistemą verta atsižvelgti į šios sistemos funkcijas bei palyginti su kitomis virtualiomis mokymosi aplinkomis.

3.2. Bendravimo ir bendradarbiavimo ypatumai institucijos nuotolinio mokymosi procese

3.2.1. Institucijos mokymosi proceso dalyviai

Sužadėtiniai (besimokantieji) – užsiregistruoja į kursus susisiekę su administratoriumi, savarankiškai mokosi pagal parengtą mokymosi medžiagą, atlieka jiems paskirtas užduotis, bendradarbiauja tarpusavyje (poroje), bendrauja su dėstytoju ir atlieka jo nurodymus, reflektuoja mokymosi medžiagą, atliktas užduotis, pateiktus komentarus, teikia grįžtamąjį ryšį apie mokymosi medžiagą, užduotis, mokymosi procesą, analizuoja prie užduočių pateiktus dėstytojo komentarus, konsultuojasi su dėstytoju, prireikus specialistais, IT specialistu, administratoriumi.

Sužadėtinių vadovai (dėstytojai) – teikia nuotolinio mokymosi paslaugas, stebi besimokančiųjų mokymosi eigą, įvertina pateiktas užduotis, teikia komentarus, skatina besimokančiųjų refleksiją, kritinį mąstymą, analizuoja besimokančiųjų grįžtamąjį ryšį, organizuoja konsultacijas, besimokančiuosius nukreipia į kitus paramą teikiančius mokymosi proceso dalyvius. Prireikus konsultuojasi su specialistais ir kitais ekspertais, IT specialistu, administratoriumi, dalyvauja supervizijose, dalijasi gerąja patirtimi, teikia metodinius ir mokymosi medžiagos tobulinimo pasiūlymus.

Specialistai ir kiti ekspertai (specialistai) – teikia metodines ir turinio konsultacijas dėstytojams, besimokančiuosius konsultuoja iškilusiais specifiniais klausimais, teikia metodikos ir mokymosi medžiagos tobulinimo pasiūlymus administratoriui.

IT specialistas – visiems kitiems mokymosi proceso dalyviams teikia techninę ir IT pagalbą, apmoko lektorius ir specialistus naudoti IKT priemonėmis.

Administratorius – registruoja besimokančiuosius, priskiria besimokančiuosius dėstytojui, inicijuoja supervizijas, teikia metodinę ir mokymosi medžiagą dėstytojams, teikia administracinę pagalbą visiems kitiems proceso dalyviams.

3.2.2. Mokymosi proceso dalyvių bendravimas

Pagrindiniai mokymosi proceso dalyviai – dėstytojai ir besimokantieji. Mokymosi procesas pagrįstas šių dalyvių bendravimu ir mokymosi veiklų organizavimu. Tiek dėstytojai, tiek besimokantieji gali turėti įvairiausių lūkesčių ir būti įvairaus IKT gebėjimų lygio. Svarbu numatyti alternatyvias turinio pateikimo ir bendravimo priemones, kad būtų atliepta visiems šių dalyvių poreikiams.

Mokymosi veikloms organizuoti svarbu suteikti tiek sinchroninio bendravimo, tiek asinchroninio bendravimo galimybes. Tam tikrai grupei dalyvių patogiau bendrauti realiu laiku nei rašinėti laiškais, kitai priešingai – svarbu įsigilinti į klausimus ir pateikti gerai pagrįstą ir išsamų atsakymą bei užduoti atitinkamus klausimus. Sinchroninio bendravimo metu sudėtingiau panaudoti vaizdines priemones, vaizdo įrašus, interaktyvų turinį ir mokymosi veiklas, kurios svarbios įvairių mokymosi stilių besimokantiems. Kita vertus asinchroninio bendravimo priemonės, leidžia pateikti papildomą mokymosi medžiagą įvairiomis formomis, tokiu būdu atliepiant į įvairius mokymosi stilius. Vis dėlto asinchroninis bendravimas užkerta kelią „gyvumo“ jausmui. SSGG tyrimo metu atrasta pasikartojanti problema – negebėjimas užtikrinti nuoširdumo, sąžiningumo ar negebėjimas užmegzti asmeninio ryšio. Šiuos dėstytojų ir institucijos išsakytus poreikius atliepia sinchroninio bendravimo priemonės.

Siekiant užtikrinti tiek besimokančiųjų, tiek dėstytojų poreikius reikia numatyti tiek sinchroninio, tiek asinchroninio bendravimo priemones. Panaudojus sudėtingesnes sinchroninio bendravimo priemones, gali prireikti ir IT specialisto pagalbos.

Sinchroninio bendravimo IKT priemonės (*BigBlueButton, Skype, Messenger, Sli.do* ir pan.):

- Virtualios konferencijos be vaizdo;
- Virtualios konferencijos su vaizdu;
- Susirašinėjimas grupiniuose pokalbiuose.

Asinchroninio bendravimo priemonės (*Moodle* ar kitoje mokymosi valdymo sistemoje):

- El. laišakai (išorinė priemonė, nesusijusi su mokymosi valdymo sistema);

- Užduočių atlikimo modulis ir užduočių komentavimo funkcionalumas;
- Vidinės virtualios mokymosi sistemos žinutės;
- Diskusijų forumai;
- Mokymosi veiklos ir išteklių, leidžiantys papildyti turiniu.

Įvertinus, jog mokymosi proceso dalyviai, gali neturėti pakankamai IKT žinių, techninei paramai teikti (iš IT specialisto pusės) rekomenduojama naudoti kompiuterio kontrolės perėmimo ir darbaltalio transliavimo priemonės (*Remote Desktop, TeamViewer, BigBlueButton, Join.me* ir pan.).

3.3. Institucijos nuotolinio mokymosi paramos teikimo modelis

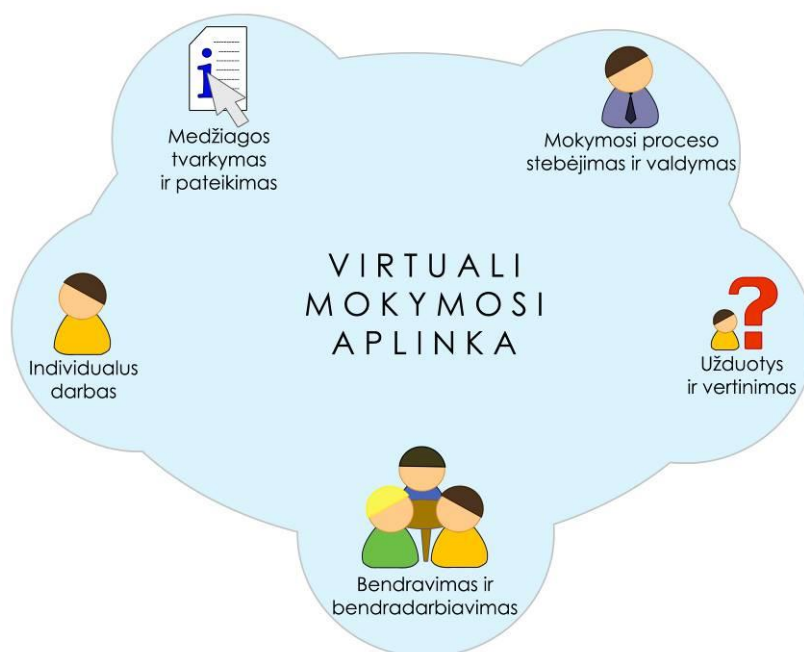
Paramos teikimas nuotoliniame mokymesi yra ypatingai svarbi sistemos dalis, padedanti šalinti barjerus ir trukdžius, gerinant mokymosi kokybę. Atlikus nuotolinio mokymosi (ne paramos) sistemos poreikio tyrimą ir funkcinių, nefunkcinių reikalavimų sistemai tyrimą pastebėta, jog visiems mokymosi proceso dalyviams reikalinga parama.

Paramos teikimo modeliui sudaryti atlikta SSGG analizė, kuri yra „<...>viena iš pagrindinių priemonių poreikių analizei<...>“ [28]. Tyrimo metu orientaciniai klausimai sugrupuoti pagal stiprybes, silpnybes, galimybes ir grėsmes ir pateikti institucijos administracijai (Word) dokumente grįžtamajam ryšiui (4 Priedas). Išsamus tyrimo aprašas, rezultatai ir išvados pateikti straipsnyje „Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui sistemos paramos teikimo modelis“ (5 Priedas), kuris publikuotas *ALTA '19* tarptautinės konferencijos leidinyje (6 Priedas).

Publikuotame straipsnyje, sudarytame paramos teikimo modelyje, įvardyti mokymosi proceso dalyviai (administratorius, sužadėtiniai, sužadėtinių vadovai, IT specialistas, specialistai ir kiti ekspertai), jų atsakomybės bei bendradarbiavimo svarba. Išskiriama, jog „*tobulinant institucijos personalo IKT kompetencijas ir teikiant sistemingą paramą visiems nuotolinio mokymosi proceso dalyviams, galima panaudoti įvairesnes mokymosi medžiagos pateikimo formas, automatizuoti ar palengvinti dalį kursų organizavimo veiklų*“ [29].

3.4. Sistemos projektavimas

Projektuojant Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui sistemą, atsižvelgiama į tyrimais išsiaiškintus sistemos naudotojų poreikius, taip pat orientuojamasi į VMA bendriausiuosius bruožus, įvertinami nuotolinio mokymosi paramos poreikiai.

3.4 pav. Virtualiosios mokymosi aplinkos bendriausieji bruožai³

VMA naudojama 3.4 paveiksle pavaizduotoms veikloms atlikti:

- Mokymuisi būtina mokymosi medžiaga, todėl VMA privalo užtikrinti efektyvų elektroninės mokymosi medžiagos pateikimą ir pasiekimą;
- VMA, kuri naudojama virtualiam mokymuisi turi užtikrinti mokymosi proceso stebėjimo ir valdymo priemonę;
- VMA turi suteikti interaktyvias vertinimo, įsivertinimo priemones, užtikrinant abipusį duomenų ir failų apsikeitimą tarp besimokančiojo ir VMA;
- VMA skiriasi nuo įprastų turinio valdymo sistemų užtikrindama bendravimo ir bendradarbiavimo priemones, todėl sukuriama ne tik abipusis ryšys tarp besimokančiojo ir VMA, tačiau ir tarp dėstytojo, besimokančiųjų;
- Siekiant lankstaus mokymosi galimybių, VMA užtikrina ir individualaus darbo galimybę, besimokant patogiu metu ir vietoje.

Pagal SRSS kursų pobūdį, dažniausias panaudojimo scenarijus bus ne VMA (virtualių kursų) kūrimas, tačiau kursų priežiūra, grįžtamojo ryšio teikimas, ugdymosi proceso organizavimas ir teikimas. Mokymosi turinys yra parengtas, tačiau sistemoje jis turės būti pritaikytas, kad geriausiai atliktų 3.1. poskyryje išskirtus dalyvių poreikius. Tokiu atveju išskiriami pagrindiniai kursų vartotojai: kursų teikėjai – kursų vadovai ir besimokantieji – sužadėtiniai, tuo tarpu administratoriaus (ir IT specialisto) funkcija tik aptarnaujanti ir periodinė, tačiau taip pat svarbi užtikrinti sklandžiam ir nenutrūkstamam darbui lygiagrečiai sukurtuose ir organizuojamuose kursuose.

Verta pastebėti, jog kursų turinys daugumoje kursų iteracijų bus labai panašus, todėl kursų kiekis tiesiogiai priklausytų nuo kursų vadovų skaičiaus. Vis dėlto kursų vadovai turi turėti galimybę prisitaikyti bendruosius kursus pagal savo poreikius (pateikti asmenines išvalgas, pavyzdžius, papildomus šaltinius ar užduotis).

³ Paveikslas paimtas iš Balbieris ir kt. šaltinio [24]

3.4.1. Dalyviai

Būsiami sistemos dalyviai suskirstomi į šias kategorijas:

- Administratoriai – valdantys bendros sistemos parametrus, valdantys kursus, dalyvius, įprastai turintys visas galimas teises;
- Dėstytojai (sužadėtinių vadovai) – VMA turinio kūrėjai, galintys keisti pagrindinius kurso nustatymus, rengiantys kurso turinį, galintys valdyti dalyvių į kursą registraciją;
- Dėstytojas be redagavimo teisės (konsultantai ir kiti specialistai) – ne visomis VMA priemonėmis realizuotas naudotojas, kuris gali valdyti ugdymosi procesą, tačiau negali valdyti kursų turinio ar nustatymų;
- Besimokantysis (Sužadėtiniai) – dalyvaujantis VMA asmuo, turintis tokias teises aplinkoje, kokias jam suteikė dėstytojas, įprastai tik kursų peržiūra, užduočių atlikimas, asmeninio profilio valdymas;
- Svečias (Interesantai) – neregistruotas naudotojas, galintis susipažinti su vieša sistemos informacija, dažniausiai negalintis pats užsiregistruoti nei į kursus, nei į sistemą, gali atlikti kitus viešai prieinamus veiksmus.

3.4.2. Procesai

Pagrindiniai bendravimo ir bendradarbiavimo VMA procesai pavaizduoti 3.4. paveiksle, tačiau nuoseklių mokymosi procesą sudaro daugiau dedamųjų:

- Kursų kūrimas (naujo kurso kūrimas ar importavimas iš išsaugotos kopijos);
- Kursų valdymas (parametrų keitimas, aktyvavimas, išjungimas, dalyvių įtraukimas);
- Savarankiškas mokymasis (EMM skaitymas, įsisavinimas, statinių užduočių atlikimas);
- Interaktyvi sąveika (MO panaudojimas, integruotų interaktyvių elementų panaudojimas, grįžtamasis ryšys, testai);
- Kolektyvinis darbas (forumai, seminarai, konferencijos, *Wiki*, duomenų bazių panaudojimas);
- Aplinkos administravimas (atvaizdavimo keitimas, veiklų užbaigimo valdymas, kalendorius, pasiekimai, įverčiai);
- Registracijos kontrolė (registracijų valdymas, vartotojų įtraukimas, teisių suteikimas);
- Vertinimas ir įsivertinimas (testai, apklausos).

3.4.3. Posistemės

- Administravimo (sistemos, kursų, naudotojų valdymas, teisių valdymas, autentifikavimo, sistemos ir kitų parametrų nustatymas);
- VMA rengimo (kursų sukūrimo, bendrų parametrų nustatymo, dalyvių registravimas į kursus);
- **Mokymosi turinio rengimo ir pateikimo** (mokymosi veiklų kūrimas ir pasiekimas, EMM ir MO pateikimas);
- Mokymosi ir vertinamų veiklų organizavimo (sukurtų mokymosi veiklų organizavimas, valdymas, dalyvavimas);
- **Kurso dalyvių bendravimas ir bendradarbiavimas** (susirašinėjimas, grįžtamasis ryšys, kolektyvinio darbo priemonių valdymas ir naudojimas, paramos teikimas).

3.4.4. Mokymosi proceso dalyvių poreikiai

Studijų dalyvių poreikiai klasifikuojami pagal dalyvius, funkciškumą (nefunkciškumą), posistemas. Studijų dalyviai: administracija (Žymė – A), dėstytojai (Žymė – D), besimokantieji (Žymė – B). Įprastai Administratorius gali turėti dėstytojo ir besimokančiojo funkcijas bei poreikius ($A=A+D+B$), Dėstytojas gali turėti ne tik savo, bet ir Besimokančiojo funkcijas bei poreikius ($D=D+B$), o Besimokantysis gali turėti tik savo funkcijas ir poreikius ($B=B$).

Funkciniai poreikiai

Administravimo posistemė

1. Nustatyti įvairius VMA parametrus (A);
2. Galėti įtraukti naujus modulius, įskiepius (A);
3. Valdyti kursus, naudotojus (A);
4. Nustatyti numatytuosius (angl. default) parametrus (A);
5. Nustatyti lokalizuotą aplinką (A);
6. Įgalinti arba uždrausti įvairių veiklų naudojimą (A);
7. Apsriboti serverio išteklių naudojimą (pvz., leistiną failo dydį) (A);
8. Daryti atsargines kopijas, valdyti atsarginių kopijų duomenų bazę (A);

VMA rengimo posistemė

9. Peržiūrėti kursą kito vartotojo teisėmis (D);
10. Registruoti dalyvius į kursą bei juos valdyti (D);
11. Galėti pačiam registruotis į kursus (B*)
12. Kurti ir pasiekti kurso kalendoriaus įrašus (D, B*);
13. Padaryti VMA kopiją, atsarginę kopiją bei įkelti atsarginę kopiją į VMA (D);
14. Nustatyti VMA kurso struktūrą, jos atvaizdavimą (D);
15. Nustatyti veiklų užbaigimo ir pasiekimų bendruosius parametrus (D);

Mokymosi turinio rengimo ir pateikimo posistemė

16. Gauti ir teikti informaciją apie kursų struktūrą, tvarką ir terminus (D, B);
17. Pateikti ir pasiekti tvarkaraštį, bendrą kurso informaciją, terminus, dėstytojo informaciją, kurso planą (D, B);
18. Pasiekti ir teikti turinį, užduotis, komponuoti multimedijos priemonės (D, B);
19. Kurti ir pasiekti įvairias mokymosi veiklas, MO (D, B);
20. Įkelti standartizuotus MO paketus (SCORM, IMS) (D);

Mokymosi ir vertinamų veiklų organizavimo posistemė

21. Kurti klausimų banką (D)
22. Valdyti temų ir veiklų būseną (aktyvuoti, paslėpti) (D);
23. Vertinti ir įsivertinti automatizuotomis priemonėmis (D, B);
24. Pildyti ir naudotis duomenų bazėmis (D, B)
25. Stebėti aktyvumą, pažangą, mokymosi eigą (D, B);

Kurso dalyvių bendravimo ir bendradarbiavimo posistemė

26. Bendrauti ir bendradarbiauti, dalytis ir gauti informaciją, diskutuoti, klausti (D, B);
27. Bendrauti tiek asinchroniniu, tiek sinchroniniu būdu (daugialypiškumas) (D, B);
28. Sužinoti kitų VMA vartotojų kontaktinę informaciją ir su jais komunikuoti (D, B*);

29. Užtikrinti tinkamai pateiktus asmeninius duomenis su galimybe savarankiškai juos pataisyti(D, B*);
30. Kurti ir naudotis forumais, kurti juose temas, atrašyti atsakymus (D, B*);
31. Efektyviai gauti administracinę, techninę ar mokymosi ir specialistų pagalbą (D, B);
32. Pritaikyti sąsają pagal savo poreikius (D*, B*);
33. Persiųsti failus asmeniškai(B);
34. Dalytis ekrano vaizdu, dalyvauti tiesioginėje vaizdo konferencijoje (D, B).

* – jei suteiktas leidimas

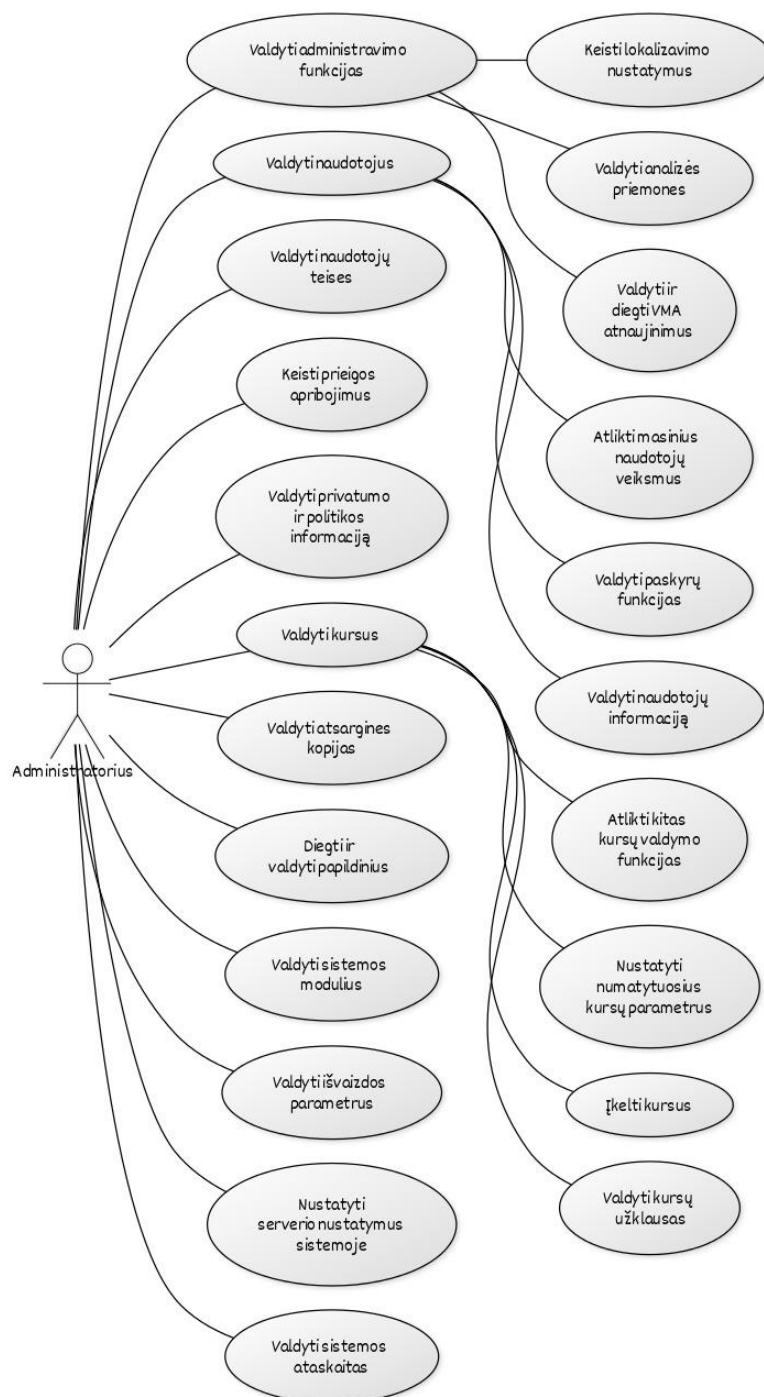
Nefunkciniai poreikiai

Nefunkciniai poreikiai nebūtinai siejami su konkrečia posisteme, nors vienoje posistemėje vienas poreikis gali būti svarbesnis nei kitoje, pvz. išvaizdumas aktualesnis Mokymosi turinio rengimo ir pateikimo bei Mokymosi ir vertinamų veiklų organizavimo posistemėje nei Administravimo posistemėje.

1. Patogus VMA valdymas;
2. Sparti VMA;
3. Intuityvus meniu ir struktūra;
4. Išvaizdi aplinka;
5. Pasiikiama išsami VMA dokumentacija;
6. Populiari VMA;
7. Nemokama VMA;
8. Gausus įskiepių ir papildinių pasirinkimas;
9. Integruota daug priemonių sąlyginai;
10. Paprastas diegimas, palaikymas ir atnaujinimas arba galimybė naudotis neįdiegus (pvz., debesyje, kūrėjo puslapyje);
11. Nuolat atnaujinama aplinka;
12. Saugi nuo įsilaužimo aplinka.

3.4.5. Virtualiosios mokymosi aplinkos panaudojimo atvejai

Administravimo posistemės dalyviai ir jų funkcijos atvaizduoti panaudos atvejų diagramoje (3.5. pav.). Šioje posistemėje dalyvauja tik administratorius. Administratorius priklausomai nuo sistemos gali turėti skirtingas funkcijas. Bendriausios administratoriaus funkcijos: diegti sistemos atnaujinimus, keisti kalbą, valdyti naudotojų informaciją, atlikti masinius veiksmus su naudotojais, apriboti prieigą prie sistemos, valdyti kursų informaciją, kurti atsargines kopijas ir jomis atstatyti duomenis, keisti sistemos modulius, diegti papildinius, keisti sistemos išvaizdą.

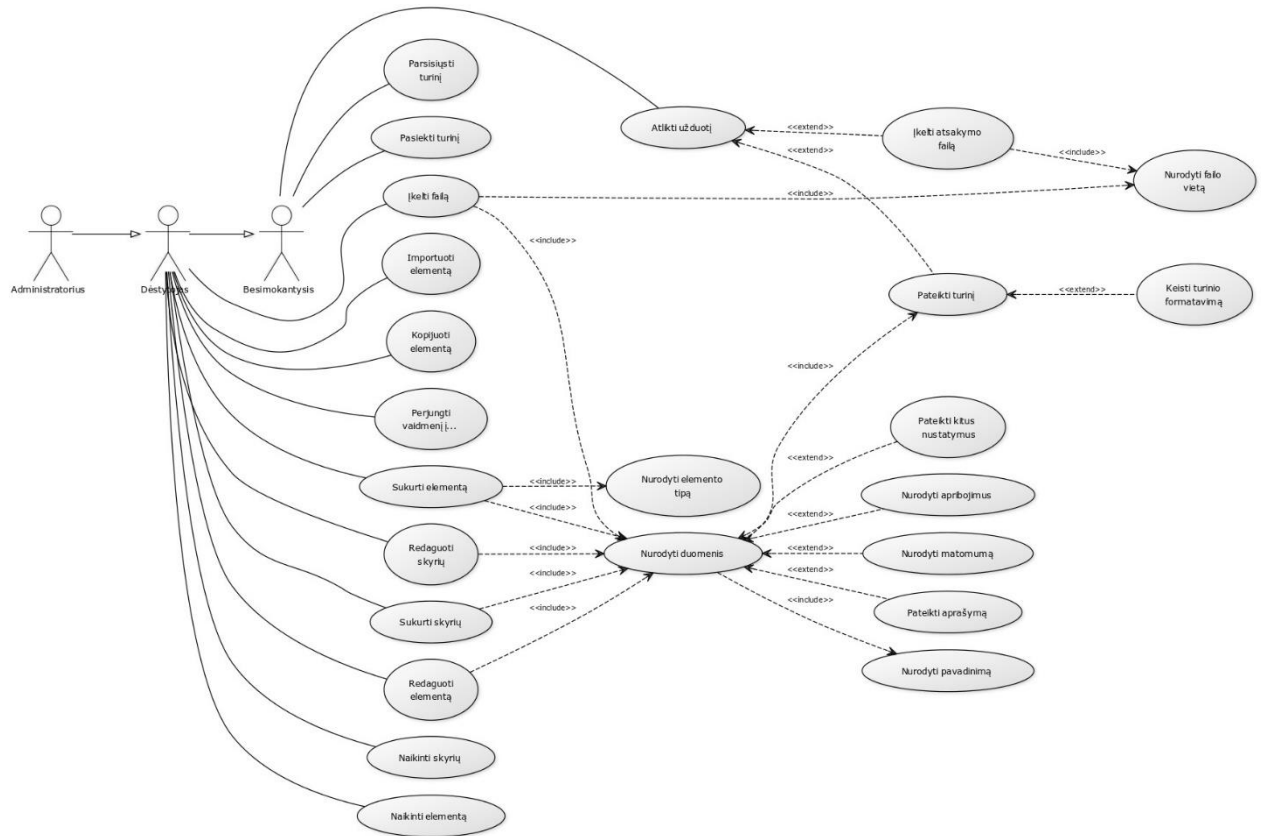

3.5 pav. Administravimo posistemės panaudojimo atvejų diagrama

VMA rengimo posistemės dalyviai ir jų funkcijos atvaizduoti panaudos atvejų diagramoje (3.6 pav.). Administratorius šioje posistemėje neturi išskirtinų savybių, tačiau paveldi visas teises iš dėstytojo ir besimokančiojo. Dėstytojas šiame panaudos atvejyje turi daugiausiai unikalių teisių, kadangi jis yra VMA arba kurso kūrėjas. Pagal institucijos specifiką, įprastu atveju kurso kurti neprireiks, tačiau dėstytojais galės turimą VMA prisitaikyti pagal savo poreikius. Dėstytojas gali registruoti besimokančiuosius į kursus ir juos administruoti, tvarkyti aplinkos išvaizdą, pagrindinius nustatymus (kurso nustatymus). Rengdamas VMA dėstytojas gali ne tik kurti įvairias veiklas, jas grupuoti į skyrius ar kategorijas, bet taip pat sukurti atsargines kurso kopijas arba jas atkurti.

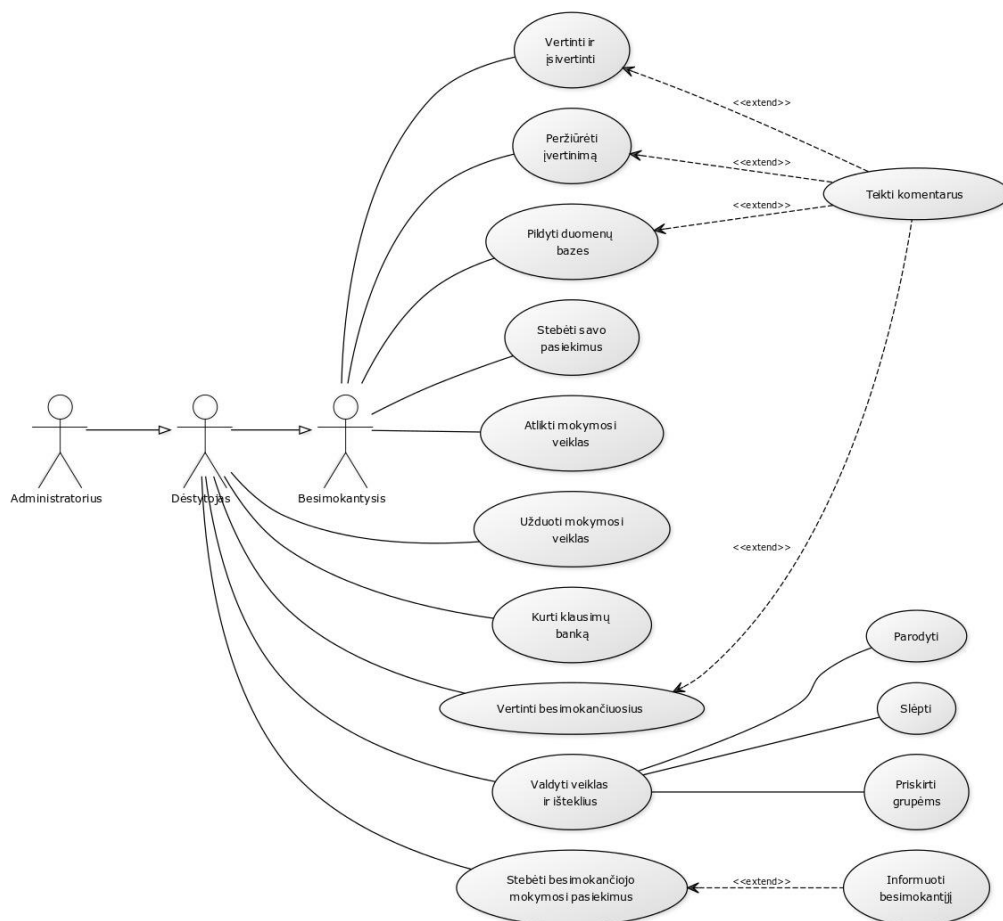
Besimokantysis įprastai nedalyvauja mokymosi turinio rengime, tiesiog pasiekia parengtą turinį, atlieka užduotis, kelia sprendimus tiek tekstu, tiek failu, naudojami įvairiomis pagalbiniomis priemonėmis, ištekliais, gali parsisiųsti tam pritaikytą turinį ar jį atsispausdinti.

3.7 pav. Mokymosi turinio rengimo ir pateikimo posistemės panaudojimo atvejų diagrama

Mokymosi ir vertinamų veiklų organizavimo posistemės dalyviai ir jų funkcijos atvaizduoti panaudos atvejų diagramoje (3.8. pav.). Šioje posistemėje didžiausias dėmesys skiriamas pagrindiniams mokymosi proceso dalyviams: dėstytojui ir besimokančiajam. Tuo tarpu administratorius paveldi visas teises iš kitų mokymosi proceso dalyvių.

Pagal institucijos kursų specifiką vertinimas kursuose neformalus, žodinis, todėl beveik visose mokymosi ir vertinimo veiklose akcentuojami komentarai (grįžtamasis ryšys). Dėstytojas gali slėpti, rodyti ir priskirti grupėms ar užduoti atlikti mokymosi veiklas, taip pat kurti klausimų banką, vertinti besimokančiuosius, stebėti besimokančiojo pažangą (mokymosi pasiekimus) bei teikti komentarus besimokančioj atliktiems darbams. Besimokantysis gali atlikti mokymosi veiklas, vertinti, įsivertinti, stebėti savo pasiekimus, teikti komentarus dėstytojo parašytiems vertinimams bei komentarams.

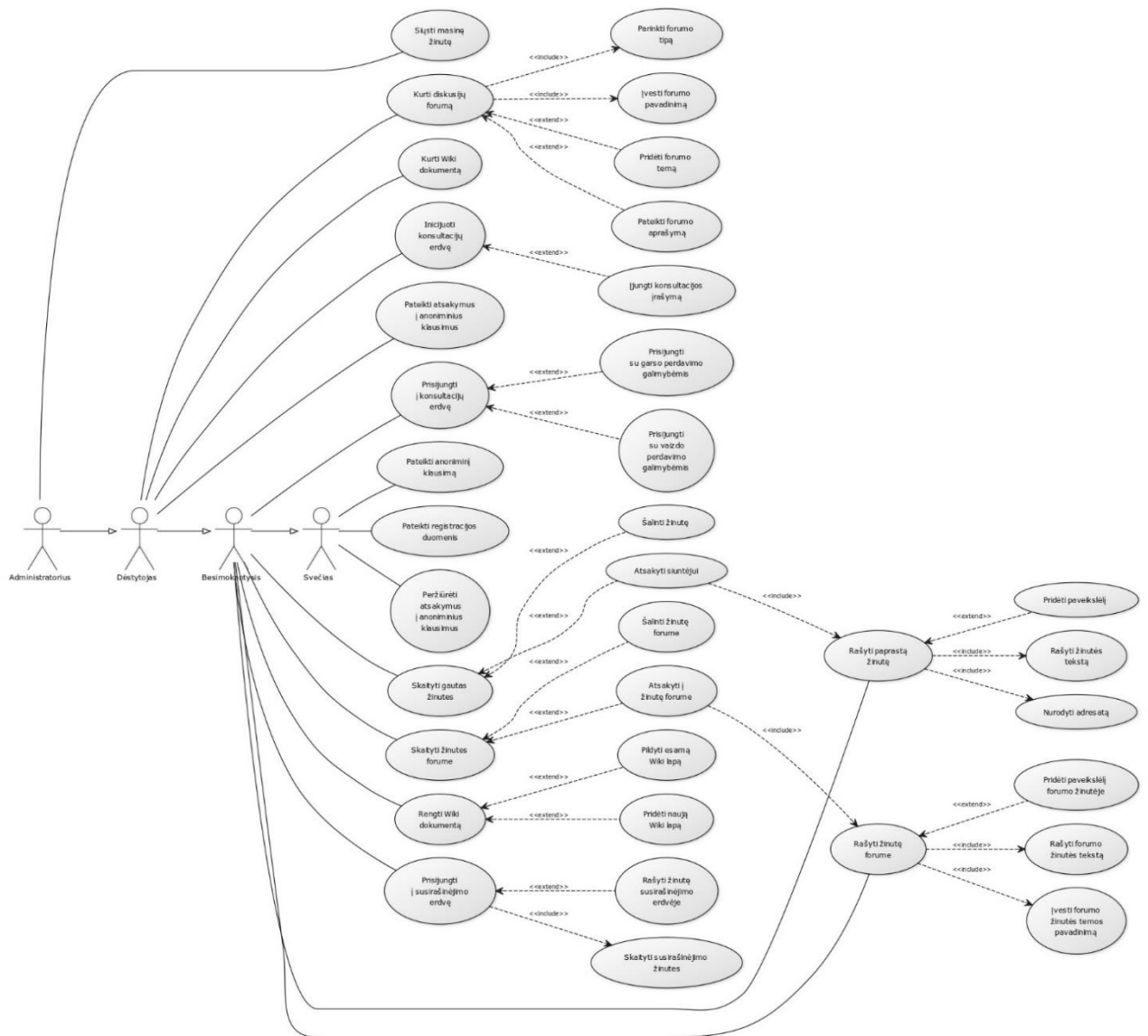

3.8 pav. Mokymosi ir vertinamų veiklų organizavimo posistemės panaudojimo atvejų diagrama

Kurso dalyvių bendravimo ir bendradarbiavimo posistemės dalyviai ir jų funkcijos atvaizduoti panaudos atvejų diagramoje (3.9. pav.). Administratoriai gali siųsti masines žinutes bei vykdyti visas kitas dėstytojų, besimokančiųjų ir svečių veiklas. Dėstytojai inicijuoja bendravimą ir bendradarbiavimą diskusijų forumais, *Wiki* dokumento sukūrimu, konsultacijų erdvės inicijavimu. Paramos sistemos modelyje dėstytojai daugiau naudojami besimokančiųjų teisių lygmens funkcijomis nei dėstytojo.

Besimokantieji gali prisijungti į (vaizdo ir garso) konsultacijų bei susirašinėjimo erdvę, skaityti ir rašyti asmenines ir forumo žinutes, kartu rengti *Wiki* dokumentą.

Svečiai – neprisijungę vartotojai (interesantai) gali tik pateikti savo registracijos duomenis, užduoti anoniminį klausimą arba skaityti pasiekiamą viešą informaciją.

3.9 pav. Bendravimo ir bendradarbiavimo posistemės panaudojimo atvejų diagrama

3.4.6. VMA priemonių palyginimas

Atsižvelgiant į funkcinius ir nefunkcinius reikalavimus ir sudarytas panaudos atvejų diagramas lyginamos priemonės, siekiant išrinkti tinkamiausią priemonę atitinkančią institucijos, dėstytojų ir besimokančiųjų poreikius.

Sistemos vartotojams neturėtų būti atvaizduota perteklinių meniu punktų, kurie nėra tiesiogiai skirti mokymosi veikloms vykdyti. Sistemos paprastumo pojūtį užtikrina minimalistinė grafinė sąsaja, su pakankamai mažai skirtingų elementų. Svarbu galimybė perteklinius blokus koreguoti tik administratoriui (nuimant administravimo dalį nuo kursų vadovų).

Visos VMA turi tam tikras bendrąsias savybes, tačiau norint prisitaikyti sau labiausiai tinkančią aplinką reikia remtis įvairiomis lyginimo lentelėmis. Geriausia remtis jau padarytomis apžvalgomis, o ne detalizuotis į reikalavimus.

Dažniausiai lyginamos mokamos ir nemokamos VMA. Vienoje pirmesniųjų VMA palyginimo publikacijų lietuvių kalba buvo palyginta mokama *WebCT* ir nemokama *Moodle* VMA. Lyginant funkcionalumą, mokymo ir valdymo priemonių gausą, buvo padaryta išvada, jog mokamoji VMA turi daugiau funkcijų, tačiau nemokamoji yra modulinio tipo, „kurios architektūrą galima nesudėtingai išplėsti“ [30]. Tinklaraščio „*Capterra Training Technology Blog*“ pateiktame *Moodle*, *Edmodo* ir *Blackboard* lyginimo įrašė [31] pateikta išvada, jog išrinkti geriausios VMA nepavyks. Būtina atsižvelgti į organizacijos galimybes, resursus ir poreikius. Panašią išvadą suformulavo ir Gudonienė [32]. Taip pat straipsnyje pastebėta, jog *Moodle* (ar kitos atvirojo kodo mokymosi valdymo priemonės) geriausiai tinkama organizacijoms, kurios siekia sutaupyti lėšų. Galimai dėl šios priežasties *Moodle* taip pat nurodyta kaip populiariausia VMA su daugiau nei 106 milijonų vartotojų [31].

Ajlan S. Al-Ajlan [33] palygino 10 VMA, tačiau universaliausia ir geriausiai atliepanti universiteto funkcionalumo reikalavimus buvo *Moodle*. Šios VMA populiarumas, išteklių gausa ir bendruomenės dydis turi labai didelį svertą renkantis diegti būtent šią VMA. Kita vertus 2019 metų tyrimai [34] teigia, jog *Canvas* virtuali mokymosi aplinka turi daugybę privalumų prieš *Moodle*. Atsižvelgus į analizes minėtuose šaltiniuose pasirinktos *Moodle* ir *Canvas* priemonės funkcinių ir nefunkcinių reikalavimų atitikimui projektuojamai sistemai. Palyginimas su komentarais pateiktas 3.1. lentelėje.

3.1 lentelė. *Moodle* ir *Canvas* funkcionalumo palyginimas

FUNKCIONALUMAS	<i>MOODLE</i>	<i>CANVAS</i>	KRITERIJAUS KOEFICIENTAS (svarba)	KOMENTARAS
Administravimo posistemė				
Nustatyti įvairius VMA parametrus (A);	1	0,75	1	<i>Moodle</i> daug labiau konfigūruojama
Galėti įtraukti naujus modulius, įskiepius (A);	1	1	1	Abejos sistemos palaiko įskiepių ir modulių įtraukimą
Valdyti kursus, naudotojus (A);	1	1	2	Labai svarbu, kad sužadėtinių kursų vadovai galėtų patys laisvai valdyti naudotojus
Nustatyti numatytuosius (default) parametrus (A);	1	0	2	Nemokamoje <i>Canvas</i> sistemoje nėra galimybės nustatyti numatytuosius parametrus visiems kursams Svarbu, kad patiems kursų vadovams nereikėtų nieko papildomai konfigūruoti
Nustatyti lokalizuotą aplinką (A);	1	0,5	2	<i>Canvas</i> sistemoje nėra galimybės lokalizuoti aplinką į lietuvių kalbą

Įgalinti arba uždrausti įvairių veiklų naudojimą (A);	1	0	1	Canvas sistema turi mažai administravimo funkcijų
Apriboti serverio išteklių naudojimą (pvz., leistiną failo dydį) (A);	1	0,5	1	Automatiškai nustatyti apribojimai
VMA rengimo posistemė				
Peržiūrėti kursą kito vartotojo teisėmis (D);	1	1	1	
Registruoti dalyvius į kursą bei juos valdyti (D);	1	1	2	Labai svarbu, kad sužadėtinių kursų vadovai galėtų patys laisvai valdyti naudotojus
Galėti pačiam registruotis į kursus (B*);	1	1	2	Poreikis pagrįstas sužadėtinių apklausa
Kurti ir pasiekti kurso kalendoriaus įrašus (D, B*);	1	1	1,5	Poreikis pagrįstas sužadėtinių apklausa
Padaryti VMA kopiją, atsarginę kopiją bei įkelti atsarginę kopiją į VMA (D);	1	1	1	
Nustatyti VMA kurso struktūrą, jos atvaizdavimą (D);	1	0,5	2	Sąlyginai nedaug konfigūravimo parinkčių <i>Canvas</i> sistemoje, svarbu, kad patiems sužadėtinių grupių vadovams nereikėtų papildomai nieko konfigūruoti
Nustatyti veiklų užbaigimo ir pasiekimų bendruosius parametrus (D);	1	0,5	2	Nustatomi rekomendaciniai reikalavimai <i>Canvas</i> sistemoje, Poreikis nustatytas sužadėtinių grupių vadovų apklausa
Mokymosi turinio rengimo ir pateikimo posistemė				
Gauti ir teikti informaciją apie kursų struktūrą, tvarką ir terminus (D, B);	1	0,75	1	<i>Canvas</i> sistemoje tai padaroma kitomis priemonėmis ir sudėtingiau nei <i>Moodle</i> sistemoje
Pateikti ir pasiekti tvarkaraštį, bendrą kurso informaciją, terminus, dėstytojo informaciją, kurso planą (D, B);	1	0,75	2	<i>Canvas</i> sistemoje tai padaroma kitomis priemonėmis ir sudėtingiau nei <i>Moodle</i> sistemoje, tyrimų metu nustatytas poreikis didesnei organizacinei informacijai

Pasiekti ir teikti turinį, užduotis, komponuoti multimedijos priemonės (D, B);	0,75	1	2	Daug mažiau integruotų veiklų, tačiau pakankamai daug papildinių išvaizdžių papildinių <i>Canvas</i> sistemoje. Tyrimų metu nustatytas įvairios EMM poreikis
Kurti ir pasiekti įvairias mokymosi veiklas, MO (D, B);	1	1	1	Daug mažiau integruotų veiklų, tačiau pakankamai daug papildinių <i>Canvas</i> sistemoje
Įkelti standartizuotus MO paketus (SCORM, IMS);	1	0,5	1	<i>Canvas</i> sistemoje palaikoma mažiau standartų
Mokymosi ir vertinamų veiklų organizavimo posistemė				
Kurti klausimų banką (D)	1	1	1	<i>Canvas</i> sistemoje sukurtus klausimus galima panaudoti daug kartų ir skirtinguose klausimynuose, nors tai ir nėra klausimų bankas
Valdyti temų ir veiklų būseną (aktyvuoti, paslėpti) (D);	1	0	2	Svarbu, norint kryptingai valdyti mokymosi procesą
Vertinti ir įsivertinti automatizuotomis priemonėmis (D, B);	1	1	2	Sužadėtinių tyrimo metu įvardytas poreikis
Pildyti ir naudotis duomenų bazėmis (D, B)	1	0,75	1	<i>Canvas</i> sistemoje tai realizuojama papildiniais
Stebėti aktyvumą, pažangą, mokymosi eigą (D, B);	1	1	2	Įvardyta aktyvumo problema sužadėtinių vadovų tyrimo metu
Kurso dalyvių bendravimo ir bendradarbiavimo posistemė				
Bendrauti tiek asinchroniniu, tiek sinchroniniu būdų (daugialypiškumas) (D, B);	1	1	2	Svarbu, kad būtų atliepta visiems mokymosi proceso dalyvių poreikiams
Sužinoti kitų VMA vartotojų kontaktinę informaciją ir su jais komunikuoti(D, B*);	1	1	1	
Užtikrinti tinkamai pateiktus asmeninius duomenis su galimybe savarankiškai juos pataisyti(D, B*);	1	1	1	
Kurti ir naudotis forumais, kurti juose	1	0,75	2	<i>Canvas</i> sistemoje naudojama priemonė

temas, atrašyti atsakymus (D, B*);				„Diskusija“ skirta vienai temai aptarti (neina sukurti papildomų temų), todėl reikia kurti daug naujų veiklų, jeigu norima diskutuoti skirtingomis temomis
Efektyviai gauti techninę ar akademinę pagalbą (D, B);	1	0,5	2	Canvas sistemoje daug mažiau bendradarbiavimo ir bendravimo priemonių
Pritaikyti sąsają pagal savo poreikius (D*, B*);	0,5	0	1	Canvas sistema standartizuota ir negali būti paprastai keičiama
Persiųsti failus asmeniškai(B);	1	1	1	
Dalintis ekrano vaizdu, dalyvauti tiesioginėje vaizdo konferencijoje (D, B).	0,5	0,75	1	Moodle reikalingi papildiniai, Canvas sistemoje pseudo integruota priemonė „BigBlueButton“
Bendrauti tiek asinchroniniu, tiek sinchroniniu būdų (daugialypiškumas) (D, B);	1	1	2	Svarbu, kad būtų atliepta visiems mokymosi proceso dalyvių poreikiams
Nefunkciniai reikalavimai				
Patogus VMA valdymas;	0,25	1	2	Canvas patogesnė sistema. Labai svarbu, kad būtų kiek mažiau trikdančių elementų
Sparti VMA;	0,5	1	1	Moodle priklauso nuo serverio pajėgumo, tačiau kompleksiškas ir įskiepių gausa stabdo sistemą
Intuityvus meniu ir struktūra;	0	1	1	Moodle meniu sudėtingas
Išvaizdi aplinka;	0,5	1	2	Canvas aplinka daug išvaizdesnė Labai svarbu, kad būtų mažai trikdančių elementų
Pasiekiami išsami VMA dokumentacija;	1	0,5	1	Moodle daug daugiau dokumentacijos
Populiari VMA;	1	0,5	1	Moodle populiarsnė
Nemokama VMA;	1	1	2	Vienas iš įvardytų kriterijų sužadėtinių grupių vadovų apklausoje

Gausus įskiepių ir papildinių pasirinkimas;	1	1	1	
Integruota sąlyginai daug priemonių;	1	0,5	1	<i>Moodle</i> turi daug daugiau integruotų priemonių
Paprastas diegimas, palaikymas ir atnaujinimas arba galimybė naudotis neįdiegus (pvz., debesyje, kūrėjo puslapyje);	0,5	1	2	<i>Canvas</i> veikia debesyje, nereikalingas diegimas. <i>Moodle</i> galima naudotis ir ribota paskyra debesyje, tačiau diegiant reikia gerų IT žinių
Nuolat atnaujinama aplinka;	1	1	1	
Saugi nuo įsilaužimo aplinka.	1	1	1	<i>Moodle</i> saugi tiek, kiek atnaujinama ir kiek yra saugus serveris, kuriame ji įdiegta. <i>Canvas</i> sistema pati užtikrina saugumą.

Susumavus vertinimo balus, *Moodle* surinko 60 balus – *Canvas* surinko 51 balus.

Pastebėtos *Canvas* stipriosios pusės: daug įvairiausių multimedijos priemonių (per papildinius), pseudo integruota video konferencija, patogumas, spartumas, intuityvumas, išvaizdumas, paprastas diegimas, saugumas.

Pastebėtos *Moodle* stipriosios pusės: VMA parametrų ir administravimo posistemės funkcijų gausa ir funkcionalumas, VMA kurso struktūros ir atvaizdavimo konfigūravimo galimybės, Veiklų užbaigimo ir pasiekimų nustatymai, Mokymosi turinio rengimo ir pateikimo posistemės integruotų priemonių gausa, veiklų ir temų būsenų valdymas, daugiau integruotų skirtingų bendravimo ir bendradarbiavimo priemonių.

Verta pastebėti, kad *Canvas* priemonė pralenkė *Moodle* priemonę tik nefunkciniuose reikalavimuose, todėl *Canvas* sistemą verta naudoti, jei minėti nefunkciniai poreikiai yra esminiai, turimų integruotų priemonių pakanka arba naudojami pakankamai gerai aprašyti, žinomi, pritaikomi papildiniai.

3.4.7. VMA priemonės išrinkimas

Projektuojant sistemą nustatyti reikalavimai funkcionalumui išskirstyti į administravimo, VMA rengimo, mokymosi turinio rengimo ir pateigimo, mokymosi ir vertinamų veiklų organizavimo, kurso dalyvių bendravimo ir bendradarbiavimo posistemės bei nefunkcinius reikalavimus. Žinoma, kriterijai nėra vienodai reikšmingi projektuojamai sistemai, todėl vertėtų atsižvelgti į svarbos koeficientą kiekvienam įvardytam poreikiui. Tam, kad VMA atitiktų savo apibrėžtį, ji privalo daugiau mažiau užtikrinti visas minėtąsias posistemės ir jų funkcijas, antraip tai tebus turinio valdymo sistema, socialinis tinklas, mokymosi turinio valdymo sistema ar tiesiog paprasčiausias internetinis puslapis.

Nustačius funkcinis ir nefunkcinis poreikius sistemos išsamiai įvertinamos, susumuojami balai ir nustatoma tinkamiausia sistema pagal iškeltus kriterijus (poreikius). Šiuo atveju abi pasirinktos priemonės tinkamos kurti ir organizuoti mokymosi procesui, tačiau pakankamai ženkliai balų skirtumu (61 prieš 51) išsirinkta *Moodle* aplinka. *Moodle* sistema daug sudėtingesnė vartotojui, skirta ne tik pateikti turiniui, vertinamoms veikloms, tačiau ir visam mokymosi procesui organizuoti. *Moodle* turi papildomą dalyvį – administratorių, kuris turi administravimo teisių ir pareigų (neturint išteklių administruoti visą mokymosi aplinką, geriau kiekvienam vartotojui atskirai naudoti *Canvas*). Gan ženkliai skirtumu išsiskyrė administravimo posistemės įvertinimas. Jei šios posistemės funkcijos nereikalingos, vertinamų aplinkų surinktų balų skirtumas tampa dar mažiau žymus (49 prieš 44,75), o *Canvas* tampa rimtu konkurentu sudėtingai *Moodle* sistemai.

Stiprioji *Canvas* pusė – nefunkcinių reikalavimų atitikimas. Nefunkciniai reikalavimai dažniausiai yra subjektyvūs, pavyzdžiui, – patogumas. Jeigu prie sistemos naudotojai pripratę, jiems ta sistema ir bus patogesnė. Nefunkciniais reikalavimais galima pagrįsti net ir mažiau funkcionalios sistemos panaudojimą, vis dėlto reikėtų gerai apsvastyti kriterijų koeficientus, kad sistemos būtų palygintos objektyviai. *Canvas* sistema atrodo daug profesionaliau, tačiau turi mažiau interaktyvių elementų, todėl ją sudėtingiau išlaikyti dėmesį, motyvuoti ir aktyvuoti studentus.

Abejose minėtose sistemose bandant parengti tą patį kursą, akivaizdžiai daugiau priemonių ir galimybių valdyti mokymosi procesą pastebėta *Moodle* aplinkoje. Vis dėlto, jeigu nereikėtų ypatingo funkcionalumo, *Canvas* sistemoje kurso turinys pateikiamas daug paprasčiau, greičiau, panaudojant paprastesnes priemones, o kurso parengimas nereikalauja tokių gilių IT žinių. Ko buvo pasigęsta *Moodle* sistemoje (paprastumas, išvaizdumas, profesionalumas) pastebėta *Canvas* sistemoje, tačiau *Canvas* sistema turi daug trūkumų, kuriuos puikiai išpildo *Moodle*.

3.5. Sistemos realizavimas

Pagal sukurtą projektą sistema realizuojama, panaudojant išrinktą *Moodle* virtualių mokymosi aplinkų kūrimo priemonę ir mokymosi valdymo sistemą. Mokymosi valdymo sistema buvo įdiegta į *Serveriai.lt* paskyrą, vėliau ją ketinama perkelti į institucijos valdomą serverį. Paskyrai suteikti serverio išteklių [35]:

Duomenų srautas – neribojamas;

Vieta serveryje – neribojama;

Inode limitas – 200 000;

Duomenų bazių kiekis – neribojama;

El. pašto dėžučių kiekis – neribojama;

Įdiegta programinė įranga ir servisai:

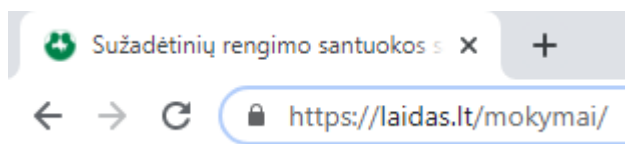
Apache2.4.41, DirectAdmin 1.59.5, Exim 4.92.3, MariaDB 10.3.20, sshd, dovecot 2.2.36, pure-ftpd 1.0.49, PHP 7.2.26.

Serveriui priskirtas URL adresas – <https://laidas.lt>

HTTPS sertifikatas: „*Let's Encrypt Authority X3*“. Sertifikatas išduotas tik domeniui, o subdomenams negalioja, todėl norint išnaudoti HTTPS protokolo funkcijas (saugaus, šifruoto ryšio užmezgimo, kurio reikalauja Moodle [36]), mokymosi valdymo sistema bus diegiama pagrindinio domeno puslapių erdvėje.

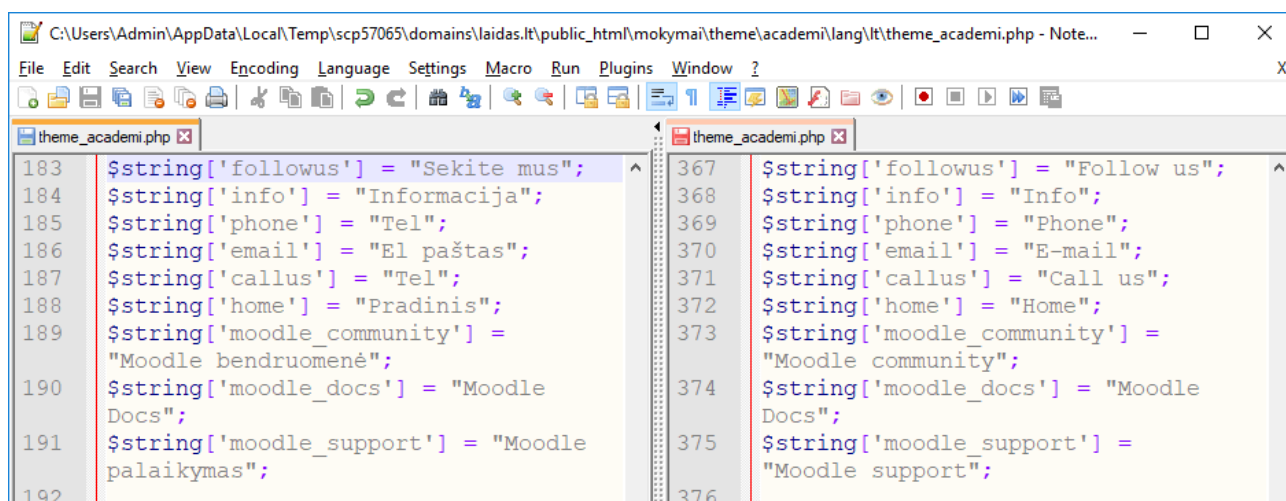
3.5.1. Sistemos realizavimo eiga

1. Sukurtas subdomenas „mokymai“, nukreipiantis į <https://laidas.lt/mokymai> (žr. 3.10 pav.);

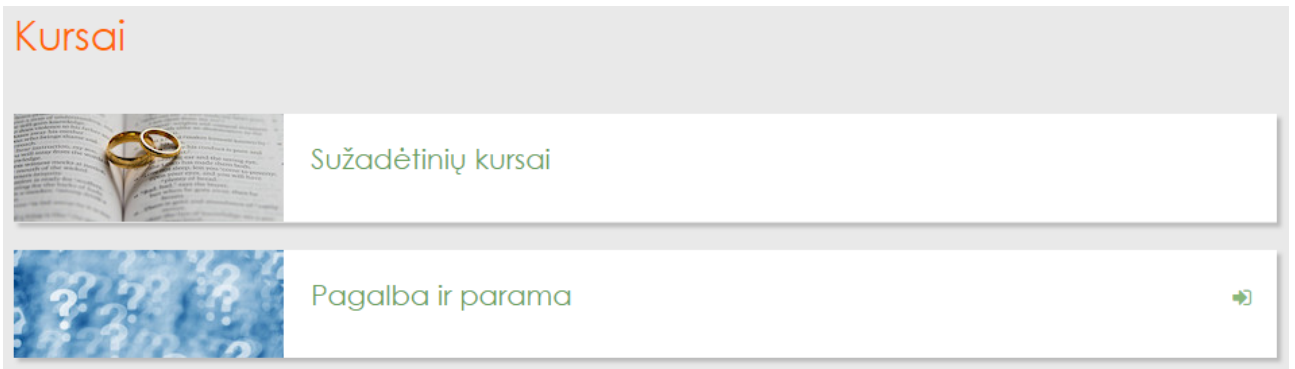
3.10 pav. Mokymosi valdymo sistemos URL

2. Per serverio valdymo pultelį sukurta duomenų bazė ir vartotojas mokymosi valdymo sistemos duomenims;
3. Moodle sistemos diegimo failai perkelti į serverį FTP protokolo klientu, įdiegti per WEB sąsają;
4. Įdiegtas lietuvių kalbos paketas, išvaizdos keitimo įskiepis (tema) „Academi“, BigBlueButtonBN ir H5P įskiepis;
5. Išverstas „Academi“ įskiepis per PHP lokalizavimo failus (žr. 3.11. pav.);

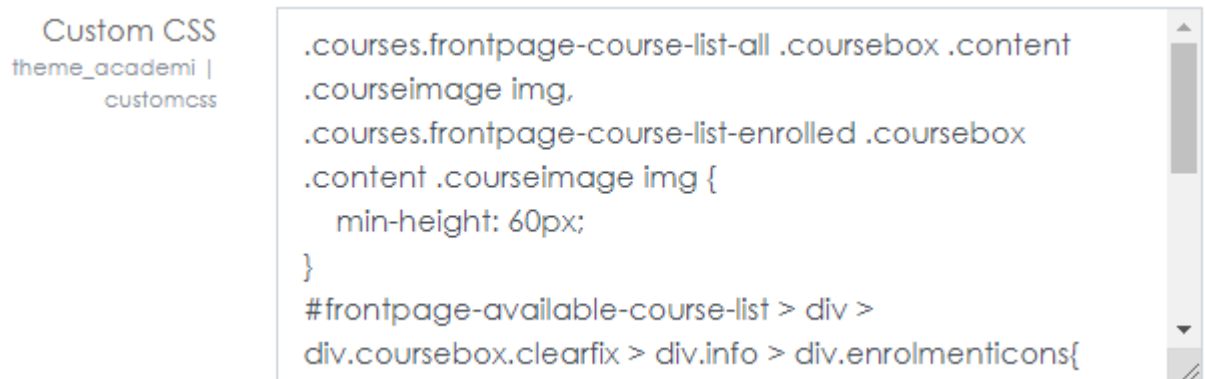
3.11 pav. Lokalizavimo failo kūrimas

6. Pritaikyti globalūs sistemos nustatymai;
7. Pakeisti pirmo puslapio nustatymai;
8. Įterpti kursai „Sužadėtinių kursai“ ir „Pagalba ir parama“ (žr. 3.12. pav.);

3.12 pav. SRSS sistemos kursai

9. Pataisytas CSS korektiškam elementų išdėstymui (žr. 3.13. pav.);

3.13 pav. Pasirinktinis CSS stilius

10. Pagal suprojektuotas veiklos diagramas, sukurtos veiklos svečiui (neprisijungusiam vartotojui) (žr. 3.14 pav.).

Dėl kursų organizavimo ir kitais administraciniais klausimais susisiekite šiais kontaktais: +370 656 36661, +370 37 208263, lsc@lcn.lt

Dėl techninės pagalbos kreiptis: +370 635 36773, evaldas@laidas.lt

 Informacija apie sužadėtinių kursus

 Registracija į nuotolinius sužadėtinių kursus

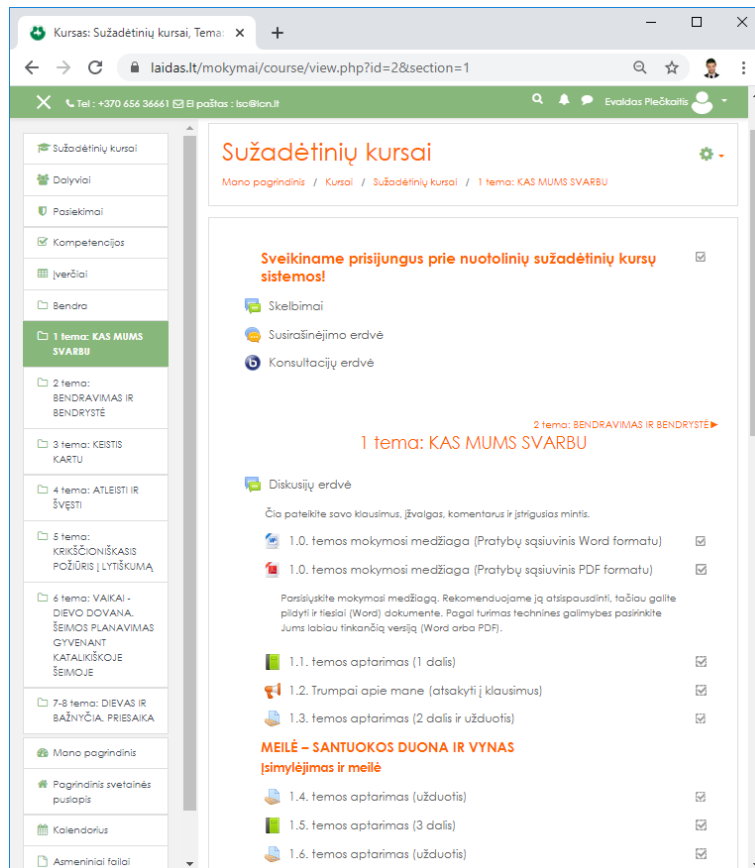
 Užduoti anoniminį klausimą

 Atsakymai į anoniminius klausimus

Kreiptis pagalbos registruotiems naudotojams (technologinės, konsultacinės, administracinės)

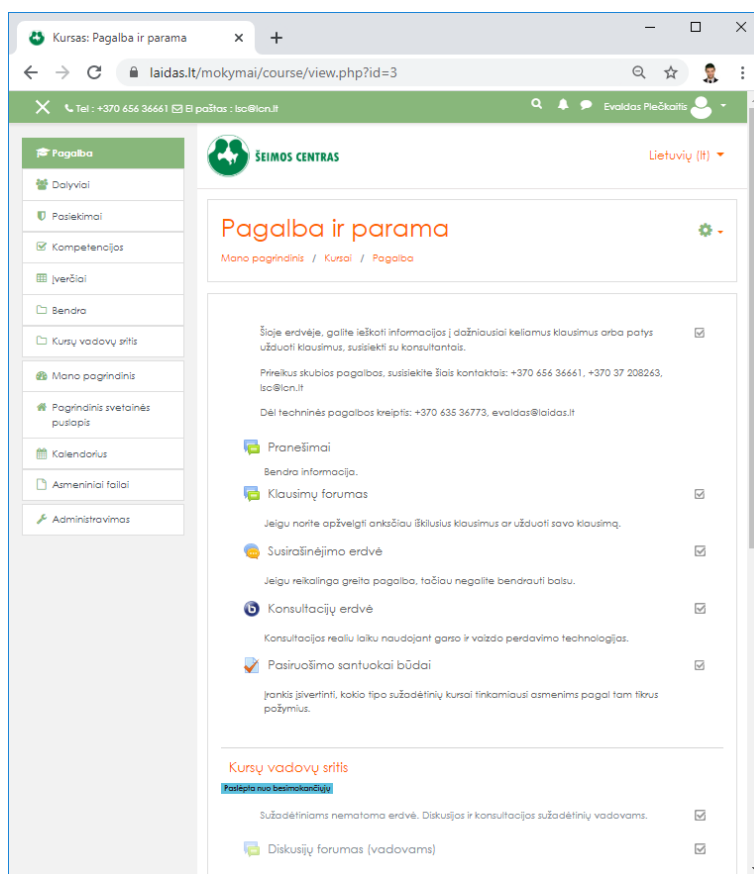
3.14 pav. Viešai prieinama informacija ir veiklos pradiniam sistemos puslapyje

11. Pagal institucijos pateiktą mokymosi medžiagą ir įvardytus reikalavimus sistemai mokymosi kursas perverstas iš tekstinio dokumento į atskiras veiklas, veikloms nustatomas užbaigimo sekimas (žr. 3.15 pav.).

3.15 pav. Sužadėtinių kursų mokymosi aplinkos vaizdas

12. Pagal įvardytus poreikius paramos sistemai sudaromas pagalbos ir paramos kursas (žr. 3.16 pav.)

3.16 pav. Pagalbos ir paramos kurso vaizdas

13. Parengtos vaizdo įrašų instrukcijos, kaip naudotis sistema iš svečio ir besimokančiojo pusės (žr. 3.17 pav.).

Sistemos instrukcija
neprisijungusiems vartotojams

Sužadėtinių kursų mokymosi
aplinkos instrukcija

SRSS sistemos pagalbos ir
paramos instrukcija

3.17 pav. Sistemos vaizdo įrašų instrukcijos

14. Pagal mokymosi sritį parengta ontologija (7 Priedas), požymių diagrama (8 Priedas) ir kontekstinis grafas (9 Priedas). Šiomis priemonėmis atvaizduotas ir suprojektuotas mokymosi objektas „Pasiruošimo santuokai būdai“ (žr. 3.18 pav. ir 10 priedą). Mokymosi objektas patalpintas Pagalbos ir paramos modulyje (kurse).

[rankis įsivertinti, kokio tipo sužadėtinių kursai tinkamiausi asmenims pagal tam tikrus požymius.

3.18 pav. Mokymosi objektas „Pasiruošimo santuokai būdai“

3.5.2. Sistemos realizacijos aprašas

Sistema realizuota atsižvelgiant į bendrąsias VMA funkcijas ir poreikio tyrimų bei analizių išvadas. Pagal institucijos dėstytojų fokus grupės tyrimo ir besimokančiųjų anketinės apklausos duomenis išpildyti reikalavimai pateikti 3.2 lentelėje.

3.2 lentelė. Reikalavimų sistemai ir turiniui realizacija

Eil. nr.	Reikalavimas (Poreikis)	Realizuota sistemoje
1.	Sistema pritaikyta tiek asmeniniams kompiuteriams, tiek išmaniesiems įrenginiams	Galima naudoti <i>Moodle</i> programėlę arba pasiekti sistemą per daugelį naršyklių
2.	Galimybė užpildyti ir parsisiųsti įvairius dokumentus (anketas, formas)	Dokumentai parsisiunčiami Word formatu, ir pildomi naudotojo įrenginyje, anketos pildomos <i>Feedback</i> įrankiu tiesiai sistemoje
3.	Autorizavimas ir saugumas	Naudojamas <i>HTTPS</i> protokolas, standartinės <i>Moodle</i> funkcijos ir saugumo politikos parametrai
4.	Centralizuotas informacijos puslapis; Nuotolinė programa ir kita Jums aktuali informacija apie kursus ir Katalikų Bažnyčios reikalavimus būtų pateikta viename internetiniame puslapyje.	Informacija pateikiama pradiniam puslapyje kaip mokymosi ištekliai, pateikta informacija tekstu, iliustracijomis ir nuorodomis.
5.	Vaizdo įrašai lietuvių kalba	Įrašų kalba priklauso nuo pateikto turinio, sukurtos vaizdo instrukcijos lietuvių kalba
6.	Nemokama sistema (privalumas)	<i>Moodle</i> yra atvirojo kodo nemokama sistema.
7.	Pirmas ir paskutinis susitikimas „Gyvai“	Mokymosi valdymo sistema integruojant <i>BigBlueButtonBN</i> įskiepi leidžia organizuoti „Gyvus“ susitikimus bet kurio susitikimo, temos nagrinėjimo metu. Mokymosi veikla kurse pavadinta „Konsultacijų erdvė“
8.	Informacija apie kitas šeimos centrų programas	Pateiktos nuorodos, ateityje galima papildyti pradinį puslapį
9.	Individualių konsultacijų galimybė	Mokymosi valdymo sistema leidžia konsultuoti besimokančiuosius asmeninėmis žinutėmis, <i>BigBlueButtonBN</i> įskiepiu, <i>chat</i> bendradarbiavimo veikla. Mokymosi veiklos kurse pavadintos „Konsultacijų erdvė“ ir „Susirašinėjimo erdvė“
10.	Papildomos išorinės priemonės (papildiniai)	Įdiegti papildiniai: <i>BigBlueButtonBN</i> ir <i>Academi Moodle</i> įgalina nesudėtingą papildinių diegimą
11.	Suprantama (paprasa)	Pašalinti pertekliniai blokai iš visos sistemos, minimalistinis aplinkos meniu.

12.	Neturi būti kontakto su kitais dalyviais (sistemoje)	Besimokantieji nemato prisijungusių dalyvių, kursai gali būti organizuojami nustatant parametą „Atskiros grupės“
13.	Papildomi šaltiniai ir medžiaga parsisiuntimui	Pateikiama mokymosi veiklose, knygose, kaip failo, <i>URL</i> ar <i>label</i> ištekliai.
14.	Iliustracijos, vaizdo įrašai;	Pateikiama mokymosi veiklose, knygose, <i>label</i> ištekliuose.
15.	Tekstiniai atsakymai	Mokymosi užduotys ir veiklos organizuojamos, reikalaujant pateikti internetinį tekstą
16.	Atsirakina automatiškai (atlikus pateiktas užduotis)	Užbaigus veiklas kita tema atrakinama automatiškai
17.	Galimybė komentuoti, tikslinti užduotis, prikabinti failus	<i>Moodle</i> užduotys ir veiklos suteikia galimybę jas komentuoti, užduotis leidžiama kartoti.
18.	Parengtas DUK.	Įgyvendinta parengiant <i>Wiki</i> priemonę pradiniam puslapyje.
19.	Savarankiška registracija į kursus	Įgyvendinta per <i>FeedBack</i> įrankį pradiniam puslapyje
20.	Anoniminių aktualių klausimų uždavimo galimybė Šeimos centro darbuotojams ar kunigams	Įgyvendinta per <i>FeedBack</i> įrankį pradiniam puslapyje
21.	Diskusijos internetinėje grupėje(forumas) su kitais sužadėtiniais	Prieštarauja 12 eil. nr. Nenustatant kursų parametro „Atskiros grupės“ galima organizuoti bendras diskusijas
22.	Galimybė bendrauti su kitais sužadėtiniais bendrose virtualiose diskusijose (forume), pokalbiuose ar garso, vaizdo konferencijose	Prieštarauja 12 eil. nr. Nenustatant kursų parametro „Atskiros grupės“ galima organizuoti bendras veiklas ir bendradarbiavimą.
23.	Galimybė bendrauti su kursų vedančiais bendrose virtualiose diskusijose (forume), pokalbiuose ar garso, vaizdo konferencijose	Mokymosi valdymo sistema leidžia bendrauti su besimokančiais asmenimis žinutėmis, diskusijų pranešimais, <i>BigBlueButtonBN</i> įskiepiu, <i>chat</i> bendradarbiavimo veikla. Mokymosi veiklos kurse pavadintos „Konsultacijų erdvė“ ir „Susirašinėjimo erdvė“
24.	Interaktyvios veiklos	Pateiktas tik vienas mokymosi objektas „Pasiruošimo santuokai būdai“. Įdiegta interaktyvus turinio rengimo priemonė H5P. Reikia rengti interaktyvų turinį, šiuo metu pateiktas turinys statiškas. Mokymosi turinio ir metodikos tobulinimo klausimas.
25.	Bendravimas tuo pat metu balsu (garso konferencija) arba ir su vaizdu (vaizdo konferencija), dalintis ekranu.	Įdiegtas <i>BigBlueButtonBN</i> papildinys leidžiantis visas šio punkto funkcijas.
26.	Paramos sistemos modelis	Realizuota kurso „Pagalba ir parama“ veiklomis
27.	Grįžtamojo ryšio teikimas	Užduočių komentavimas leidžia abipusį grįžtamąjį ryšį
28.	Kiekvienos temos apibendrinimas testu	Mokymosi turinio ir metodikos tobulinimo klausimas.
29.	Mažesnės apimties įžvalgos, refleksijos, aptarimai	Mokymosi turinio ir metodikos tobulinimo klausimas.
30.	Atnaujinti informaciją	Informacija gali būti nesunkiai atnaujinama pačių kursų vadovų (Mokymosi turinio ir metodikos tobulinimo klausimas).
31.	Pritaikyti kalendoriaus priemonę užduotims	IKT raštingumo, mokymosi turinio ir metodikos tobulinimo klausimas
32.	Užduočių atlikimas internetinėje erdvėje	Įvykdyta mokymosi veiklomis

33.	Apibendrinamasis testas, leidžiantis gauti sertifikatą	Mokymosi turinio ir metodikos tobulinimo ir administracinio pobūdžio klausimas
-----	--	--

3.2. lentelėje kita spalva pažymėti tie sprendimai, kurie visiškai negali atliepti poreikiams. Norint visiškai užtikrinti nurodytus poreikius, reikia keisti metodiką, mokymosi turinį arba net patį reikalavimą funkcionalumui.

3.5.3. Skyriaus išvados

Atlikus sistemos naudotojų poreikių tyrimą atrasti besimokančiųjų ir dėstytojų poreikiai sistemai. Nors dauguma skirtingo mokymosi proceso dalyvių poreikių persidengia ar papildo bendrą sąrašą, dalis poreikių prieštarauja vieni kitiems: besimokančiųjų bendradarbiavimo veiklos, turinio ir metodikos keitimas.

Bendravimo ir bendradarbiavimo veiklos institucijos mokymosi procese naudojamos ugdymosi procesui organizuoti, teikti grįžtamąjį ryšį, teikti paramą.

Institucijoje atlikta SSGG analizė (žr. 5 priedo 3 skyrių) atskleidė esminius esamos situacijos, organizuojant nuotolinį mokymąsi trūkumus. Svarbu atsižvelgti į iškeltas problemas ir jas spręsti, kad būtų galima išnaudoti atsirandančias galimybes.

Sudarytas paramos teikimo modelis (žr. 5 priedo 1 pav.) vaizdžiai iliustruoja mokymosi dalyvių sąveiką. Išskirti mokymosi proceso dalyviai turi bendradarbiauti, siekdami, kad kiekvienas besimokantysis sėkmingai ir motyvuotai mokytųsi.

Pagal skyriuje aprašytą paramos teikimo modelį publikuotas straipsnis tarptautinėje konferencijos „Pažangios mokymosi technologijos ir aplikacijos. Ateities mokymosi aplinkos – ALTA‘19“ pranešimų leidinį (6 Priedas).

Pagal išskirtas institucijoje technologijomis grindžiamo mokymosi priemones, posistemas ir paramos teikimo modelį suprojektuota Sužadėtinių rengimo santuokos sakramentui sistema (11 Priedas).

Suprojektavus sistemą išskirtos esminės būsimos sistemos funkcijos, taip pat atsižvelgiama ne tik į tyrimus ir bendras nuotolinio mokymosi teikimo tendencijas, bet ir paramos teikimo modelį.

Sistema realizuota, sudarytos prielaidos sėkmingai organizuoti nuotolinio mokymosi veiklas.

4. Sistemos išbandymas ir panaudojimo efektyvumo tyrimas

Sukūrus sistemą, nuolat bendradarbiaujama su Lietuvos šeimos centro administracija, pritaikant elektroninę mokymosi medžiagą virtualiai mokymosi aplinkai. Patalpinus visą mokymosi medžiagą ir sistemą pritaikius pagal institucijos poreikius, sistema buvo išbandyta.

Su sužadėtinių vadovais buvo susisiepta vaizdo konferencijų priemone „Zoom“. Vadovai buvo supažindinti su sistema, jos funkcijomis, panaudos atvejais. Dėl kursų organizavimo nuotoliniu būdu mokymosi proceso dalyviai buvo nuolat konsultuojami el. paštu, susirašinėjimo sistemomis, taip pat skubiomis konsultacijomis per anksčiau minėtą vaizdo konferencijų programinę įrangą.

4.1. Tyrimo aprašymas

Institucijos administracija atrinko 3 dirbančius su nuotoline sužadėtinių programa vadovus, kurie išbandė sistemą ir pateikė savo įvertinimą. Sužadėtinių vadovai savo ruožtu pasiūlė jiems paskirtiems sužadėtiniams išbandyti naująją sistemą. Sistemos išbandyme sutiko dalyvauti 10 sužadėtinių (5 poros). Viena sužadėtinių pora jau pabaigusi kursus pagal senąją nuotolinę programą, dvi (2) sužadėtinių poros naujai pradėjo kursus nuo pirmos temos, likusios dvi (2) poros pradėjo programą pagal senąją metodiką ir mokymąsi tęsė naujoje sistemoje.

Dėl BDAR ir konfidencialumo susitarimo tarp institucijos, besimokančiųjų ir dėstytojų pasiekta sąlyginai nedaug respondentų, taip pat negalima susieti respondentų atsakymų su jų patirtimi sužadėtinių programoje.

Atsižvelgiant į sistemos poreikių tyrimą (žr. 3.1. poskyrį) ir sistemos realizavimo aprašą (žr. 3.5.2 skyrelį) sudarytos analogiškos anketos sužadėtiniams (12 Priedas) ir sužadėtinių vadovams (13 Priedas), kuriose vertinamos sistemos dalys (turinio pateikimas, užduočių pateikimas, parama ir pagalba, organizacinė informacija) ir bendra patirtis sistemoje. Anketos pateiktos mokymosi kurse nuoroda į „Google Forms“ internetines apklausas ir papildomai išsiųstos registracijos el. paštais.

4.2. Kurso dalyvių patirties sukurtoje sistemoje tyrimas

Apklausoje sudalyvavo visi 3 sistemą išbandę sužadėtinių vadovai (įskaitant institucijos vadovę) ir 10 sistemą išbandžiusių sužadėtinių. Apklausa sudarė 9 atviri klausimai ir 1 klausimas su skale. Tiek sužadėtiniams, tiek vadovams buvo pateikti analogiški klausimai, todėl atsakymus nesudėtinga palyginti.

Pirmasis klausimas – „Kas Jums patiko naujoje sistemoje?“.

Šis klausimas siejamas su funkcinių ir nefunkcinių poreikių tyrimu ir jų realizacija sistemoje (žr. 3.2 lentelę). Klausimu siekiama surinkti kuo daugiau informacijos apie labiausiai užstrigusius sistemos aspektus atsakymų neįtakojant konkrečiais pasirinkimais (2, 3 priedai). Atsakymai buvo sukonkretinti, perfrazuoti ir sugrupuoti pagal prasmes bei pateikti 4.1 lentelėje.

4.1 lentelė. Atsakymai į klausimą „Kas Jums patiko naujoje sistemoje?“

Vadovų atsakymai	Sužadėtinių atsakymai
Nereikia papildomos programinės įrangos.	Nereikia papildomos programinės įrangos.

Suskaidyta mokymosi medžiaga į patogius informacijos vienetus; patogi medžiagos peržiūra; patogus darbas, turint mažai laiko.	Patogiau nei <i>Word</i> dokumento pildymas; sistema patogiau nei el. paštas; išsaugomi juodraščiai, greita sistema; sutaupytas failų siuntimo laikas; nereikia pildyti daugybę failų; išlaikytas konfidencialumas; patiko navigacija.
Mokymosi veiklos struktūruotos	Viskas pasiekama vienoje vietoje; aišku.
Nereikia vadovo įsikišimo – sužadėtiniai gali dirbti visiškai savarankiškai.	Patiko prieiga prie visų temų ir užduočių ir savarankiškas pildymas.
Progreso sekimas.	Patiko rodomas progresas.
Sistema suderinama su išmaniais įrenginiais.	Paprastas prisijungimas, paprastas naudojimas; lengviau prieinama; galima prieiti iš kelių kompiuterių.

Lentelėje pastebimi prasme artimi duomenys: tiek vadovai, tiek sužadėtiniai įvertina sistemą kaip patogią, nereikalaujančią diegiamos programinės įrangos ir dokumentų pildymo asmeniniame įrenginyje. Abejoms ugdymosi dalyvių pusėms patiko turinio pateikimo automatizavimas – nereikia persiuntinėti, aktyvuoti veiklų – sistemoje galima dirbti savarankiškai, taip pat buvo įvertintos kai kurios pastebėtos sistemos funkcijos: greitas sistemos darbas, paprastai prieinamos mokymosi veiklos, progreso sekimas, naudojimasis įvairiais įrenginiais, automatinis išsaugojimas, konfidencialumo ir saugumo užtikrinimas (žr. 3.2 lentelės 1-3, 11, 12, 15, 16, 17, 27, 29, 32 eil. nr.).

Antrasis klausimas – „Kas Jums nepatiko naujoje sistemoje?“

Klausimu siekiama išsiaiškinti, ar visi funkciniai ir nefunkciniai reikalavimai buvo tinkamai realizuoti bei išsiaiškinti, ką sistemoje reiktų tobulinti. Atsakymai buvo sukonkretinti, perfrazuoti ir sugrupuoti pagal prasmes bei pateikti 4.2 lentelėje.

4.2 lentelė. Atsakymai į klausimą „Kas Jums nepatiko naujoje sistemoje?“

Vadovų atsakymai	Sužadėtinių atsakymai
Netinkami sistemos terminai (suasmeninimo poreikis).	Netinkamai įvardintos veiklos; mokymosi medžiagos turinyje yra klaidų; kai kurie turinio elementai nepritaikyti sistemai; netinkamai sukonfigūruotos veiklos.
Trūksta vizualinio žaismingumo	Neišvaizdus dizainas
Sužadėtinių vadovai negali išsiųsti bendro komentaro dviem sužadėtiniams (grupavimo ir kitų veiklų poreikis); trūksta funkcijos „išsaugoti ir rodyti kitą“.	Neaišku, kur rasti sistemos funkcijas arba jų trūkumas; tobulintinas progreso stebėjimas; nepakankamai suasmeninta informacija; perteklinė informacija.
	Didžioji dalis kursų jau pabaigta senuoju formatu, nenoras persiorientuoti.

Keletas respondentų į šį klausimą nepateikė pageidaujamo atsakymo (parašė privalumą ar kad neturi komentarų, neatrado trūkumų), visgi likusieji respondentai iš abiejų respondentų grupių atrado panašius tobulintinus aspektus: netinkama konfigūracija, turinio pritaikymas, dizainas, funkcijų trūkumas. Vienas respondentas tiesiog nebuvo patenkintas, kad reikia dirbti naujoje sistemoje, tačiau konkretaus dalyko neįvardijo: „Kadangi, šitą naują sistemą mes gavome mums baigiant jau spręsti kursas, tai painu vėl sukkti galvą kas kaip kodėl iš kur“. Galima teigti, jog pakartotinai spręstini ar tobulintini šie 3.2 lentelėje įvardyti dalyvių poreikiai: 10. papildomos išorinės priemonės (papildiniai); 14. iliustracijos, vaizdo įrašai; 24. interaktyvios veiklos, 30. Informacijos atnaujinimas. Papildomai iškeltas suasmeninimo, veiklų pritaikymo (konfigūravimo) poreikis. Pastebėtina, jog šios veiklos sprendžiamos reguliariai gaunant grįžtamąjį ryšį iš mokymosi proceso dalyvių apie naujai

iškilusius poreikius ir pakartotinai atlikus apklausas, ar poreikiai tinkamai patenkinti (nuolatinis sistemos pritaikymas ir tobulinimas).

Trečiasis klausimas – „Kaip vertinate kursų TURINIO PATEIKIMĄ naujoje sistemoje?“ ir ketvirtasis klausimas – „Kaip vertinate kursų UŽDUOČIŲ PATEIKIMĄ naujoje sistemoje?“

Anketoje abiejuose klausimuose pateikti priedašai, kuriais prašoma palyginti su senąja metodika. Klausimais siekiama išsiaiškinti, ar tinkamai išpildyti dalyvių lūkesčiai įvardyti 3.3 paveiksle pateiktoje diagramoje. Išskirti atskiri klausimai, siekiant išsiaiškinti, ar pasyvios mokymosi veiklos (vaizdo įrašų peržiūra, tekstinė, vaizdinė informacija) ir užduotys (interaktyvios bei grįžtamojo ryšio veiklos) vertinamos skirtingai bei surinkti daugiau duomenų apie šiuos mokymosi veiklų tipus. Vis dėlto ryškių skirtumų nepastebėta, todėl duomenys pateikiami bendroje 4.3 lentelėje.

4.3 lentelė. Turinio ir užduočių pateikimo naujoje sistemoje vertinimas

Vadovų atsakymai	Sužadėtinių atsakymai
Aiškesnis ir patogesnis, gražesnis ir profesionalesnis turinio bei užduočių pateikimas.	Nuoseklus, patogus, aiškus turinio pateikimas; iš pradžių buvo sunku persiorientuoti, tačiau buvo aišku ir patogų dirbti; lengvas užduočių pateikimas.
Motyvuojantis suskaidytų turinio vienetų pateikimas; patogus užduočių atskyrimas nuo kito turinio.	Neblaškę kiti klausimai ar turinys.
Nereikia naršyti tarp daugybės failų; nereikia naudoti papildomos programos.	Mažiau failų; nereikia spausdinti.
Viename lape užduotis, atsakymas ir komentaras „senojoje nepatogu – vartyti daug lapų, ieškoti, užduočių ir atsakymų“; nebereikia daug papildomų langų ar ekranų.	Viskas matoma vienoje vietoje; patogus darbas tiesiai sistemoje; vaizdo įrašai atkuriami tiesiai sistemoje; patogus pateikimas; turinys sukoncentruotas į temą.
	Negalima perversti sekančių puslapio; per daug apriboti veiksmai (navigacijos trūkumas); patogiaus senasis turinio pateikimas; tobulintinas dizainas.
	Nepastebėjo skirtumų arba negali palyginti turinio ir užduočių pateikimo.

Vadovai sistemą turinio ir užduočių pateikimo prasme įvertino pozityviau nei sužadėtiniai, vis dėlto turinio ar užduočių pateikimo formos nebuvo išskirtos (plg. 3.3 pav.), todėl įvertinimas ganėtinai panašus į atsakymus pateiktus 1 ir 2 anketos klausimuose. Ženkliai išskirtas nuoseklumas, aiškumas, lengvai pasiekiamas ir paprastai pasiekiamas turinys ir mokymosi veiklos. Sužadėtiniai įvardijo ir poreikius tobulinti mokymosi veiklų navigaciją bei dizainą.

Penktasis klausimas – „Kaip vertinate TEIKIAMĄ PARAMĄ IR PAGALBĄ dirbant naujoje sistemoje.“

Klausimas sietinas su sudarytu paramos sistemos modeliu (žr. 3.3 poskyrį ir 5 priedą), visgi paramos sistemos pritaikymą reiktų išsamiau ištirti, kadangi didžioji dauguma konsultacijų buvo teikiama el. paštu ir vaizdo konferencijų priemonėmis, o kitų priemonių tiesiog neprireikė. Su sužadėtiniais buvo bendraujama tik el. paštu, vadovai buvo raginami konsultuoti vidinėmis sistemos žinutėmis.

Šiame klausime išsiskyrė sužadėtinių ir vadovų nuomonės, kadangi kiekviena mokymosi proceso dalyvių pusė vertino tik jiems teikiamą pagalbą. Sužadėtiniams galėjo prireikti ne tik mokymosi, bet ir techninės bei administracinės pagalbos, tuo tarpu vadovai įvertino tik techninę pagalbą. Duomenys pateikti 4.4 lentelėje.

4.4 lentelė. Paramos ir pagalbos vertinimas naujoje sistemoje

Vadovų atsakymai	Sužadėtinių atsakymai
Viskas aiškiai paaiškinta; operatyvi pagalba; padėka IT konsultantui	Teigiamai, puikiai, „lengva prisijungti ir perskaityti mokytojo atsakymus“ – anksčiau buvo sudėtinga bendrauti didelės apimties el. laiškais; neprireikė techninės pagalbos; viskas savaime suprantama.
	Teigiamai vertinama anoniminių klausimų uždavimo funkcija.
	Trūksta nukreipimo į kursą ir veiklas išteklių „ <i>Call to action</i> “.
	Neatrado instrukcijų; nesusipažino su sistema; anksčiau jokių instrukcijų ir nereikėdavo.

Vadovai vienareikšmiškai paramą įvertino teigiamai, tuo tarpu sužadėtiniams pritrūko interaktyvaus nukreipimo į veiklas ne tik vaizdo ar teksto instrukcijų (ar patalpintų instrukcijų tiesiog nepastebėjo, jomis nesinaudojo).

Šeštasis klausimas – „Ar pakanka organizacinės ir kitos aktualios informacijos apie sužadėtinių kursų? (Pakomentuokite)“.

Klausimas siejamas su įvardintais reikalavimais sistemai (žr. 3.2 lentelės 2, 3, 4, 8, 18, 19, 20, 30 eil. nr.). Visgi respondentai atsakė labai glaustai ir funkcijų poreikio tyrimo metu iškeltų reikalavimų neįvardijo.

4.5 lentelė. Organizacinės ir kt. aktualios informacijos vertinimas

Vadovų atsakymai	Sužadėtinių atsakymai
Pakanka; yra vaizdo įrašų.	Pakanka; kuo paprasčiau išdėliota – tuo geriau.
Kilo neaiškumų, kol nebuvo suteiktos konsultacijos.	Kartais sunku susigaudyti; trūko informacijos, kaip pradėti kursus.
Trūksta konfidencialumo informacijos.	

Pagal pateiktus atsakymus, galima teigti, jog organizacinės informacijos pakanka, tik reiktų pridėti pranešimą apie konfidencialumo laikymąsi, taip pat įvardyti, jog kilo neaiškumų, reiktų numatyti kontaktinio laiško turinį, kuriame turėtų būti pateikti ne tik prisijungimo duomenys ir raginimas susisiekti, iškilus neaiškumams, tačiau taip pat ir nuosekli instrukcija, kaip pradėti dirbti (Visa įvardyta informacija pateikta pradiniam sistemos puslapyje).

Septintasis klausimas – „Ar mokymasis/mokymosi organizavimas naujoje sistemoje efektyvesnis nei susirašinėjant el. laiškais? Kuo (sukonkretinkite)?“.

4.6 lentelė. Mokymosi efektyvumas naujoje sistemoje

Vadovų atsakymai	Sužadėtinių atsakymai
Padės sutaupyti laiko; darbas vyksta efektyviau	Galima dirbti bet kuriuo metu; nereikia laukti vadovo atsakymo, komentaro; vadovas gali dirbti patogiu metu.
Nereikia daug langų, ekranų.	„Nereikia eiti per daug skirtingų langų ir programų“.
Trūksta pranešimų apie naują veiklą; reikia įgūdžių	Susirašinėjimas asmeniškėnis ir efektyvesnis.
	Nepajuto skirtumo; negali palyginti.

	Erzino persiuntinėti informaciją partneriui, atskiri prisijungimai – privalumas.
--	--

4.6 lentelėje pateiktas pateikti duomenys į klausimą, tiesiogiai susijusį su iškelto uždaviniu – iširti realizuotos sistemos efektyvumą. Sužadėtinių vadovų pateikti atsakymai vienareikšmiškai pozityvūs, tačiau iškelti papildomi funkcionalumo pageidavimai. Sužadėtiniai naująją sistemą taip pat vertino pozityviai, tačiau atsargiau – pozityviai atsiliepė 6 sužadėtiniai, 3 sužadėtiniai apie sistemą atsiliepė neutraliai (nepajuto skirtumo arba negali palyginti), 1 sužadėtinis mano, kad mokymasis gali būti efektyvesnis el. laiškais.

Aštuntasis klausimas „Įvertinkite balais darbą šioje sistemoje?“ uždaras įverčių skalė nuo 1 iki 10.

Klausimas skirtas apibendrinti savo patirtį sistemoje ir įvertinti nuo „visiškai nepatiko“ iki „puiku“. Gautas kursų vadovų atsakymų vidurkis – 9 balai (labai gerai), tuo tarpu sužadėtinių įvertinimas – 8,8 balai (gerai – labai gerai). Verta paminėti, jog vienas respondentas turėjo blogą patirtį sistemoje ir parašė įvertinimą – 5 balus, o be šio įvertinimo sužadėtinių skirtų sistemai balų vidurkis būtų dar aukštesnis nei sužadėtinių vadovų (9,22). Vis dėlto net 5 iš 10 sužadėtinių ir 1 iš 3 vadovų pasirinko aukščiausią įvertinimą, tai leidžia teigti, jog sistema daugelio dalyvių lūkesčius išpildo.

Devintasis klausimas „Pakomentuokite įvertinimą balu bent vienu konkrečiu pavyzdžiu.“

4.7 lentelė. Patirties sistemoje apibendrinimas

Vadovų atsakymai	Sužadėtinių atsakymai
Įrankis perspektyvus ir naudingas, bet reikia tobulinti.	Netinkama veiklų konfigūracija (užrakinta užduočių peržiūra); reikia patobulinti dizainą ir vartotojų patirtį
Įdomu, aišku ir patogiu rašyti komentarus, gražu, galima redaguoti; medžiagos suskaidymas ir pateikimas	Geras funkcionalumas; tinkamai suderintas turinys, vizualumas; automatinis išsaugojimas; paprastas naudojimas; paprasta, patogiu, funkcionalu.
	Patogiau dirbti internete; galima dirbti bet koku išmaniuoju įrenginiu;
	Sugaišau daug laiko, nematau, ką parašiau, viskas kažkur dingo

Šis klausimas papildė aštuntąjį klausimą. Pagal įvertinimus ir komentarus (žr. 4.7 lentelę), galima susidaryti vaizdą apie vartotojų lūkesčius sistemai ir patirtį. Kaip ir matyti iš įvertinimų aštunto klausimo atsakymuose, taip ir šiame klausime dominuoja pozityvūs komentarai, o paminėti tik tobulintini sistemos aspektai, dėl kurių sistema nebuvo įvertinta maksimaliu balu.

Pagal pateiktus pavyzdžius, galima išskirti, jog 1 iš 13 sistemą išbandžiusių naudotojų sistema nepatiko arba nepaliko teigiamo įspūdžio, iškilo neišaiškinta techninė problema. Tokiu atveju iškyla paramos ir pagalbos sistemos svarba, visgi nepatenkintas sistema dalyvis įvardijo, jog pagalba nesinaudojo, o senojoje užtekdavo paprasto susirašinėjimo. Kitiems dalyviams tokių problemų neiškilo, tačiau įvardytas tobulesnio dizaino ir vartotojo patirties poreikis (respondentas skyrė 7 balus sistemai).

Dešimtas klausimas „Kiek užtrukote laiko nagrinėdami vieną temą/pakomentuodami vienos temos sužadėtinių refleksijas?“

Dešimtas – paskutinis klausimas, vertinantis sistemos efektyvumą įvertinant užtrunkamą laiką atlikti mokymosi veikloms. Kaip ir ankstesniuose klausimuose, šiame prašome palyginti patirtį naujoje sistemoje su senąja metodika.

4.8 lentelė. Užtruktas laikas dirbant sistemoje

Vadovų atsakymai	Sužadėtinių atsakymai
Trumpiau, nes nereikia gaišti laiko ir ieškoti reikiamos dalies ilgame dokumente; sistema labai patogi ir trumpina sugaižtą laiką.	„Gali būti, kad tiesiog medžiagos buvo mažiau, bet atrodo, kad užtruko žymiai greičiau nei senojoje medžiagoje“; Sutaupė laiko (25-50%)
„Trumpiau gal, o jei ne trumpiau, tai smagiau ir naudingiau.“	„Atlikimui užtrūkiau labai panašiai laiko kaip ir anksčiau, tačiau pats priėjimas prie temų, atsakymų pateikimas žymiai supaprastintas ir pagreitintas.“
	Tiek pat laiko; nematavo laiko; negali palyginti.
	Nepabaigė temos, viskas dingo, bet laiko trunka tiek pat

Visi sužadėtinių vadovai įvardijo, jog sistema padeda sutaupyti laiką arba padaro efektyvesnę, spartesnę darbą sistemoje nei susirašinėjant laiškais, tuo tarpu tik 5 iš 10 sužadėtinių įvardijo, jog sistema padėjo paspartinti mokymosi procesą.

Verta paminėti, jog mokymosi ir užduočių turinys nebuvo pakeistas, todėl sugaižtas laikas galėjo būti mažinamas tik patogesniu veiklų atlikimu, spartesniu perėjimu nuo vienos mokymosi veiklos prie kitos.

3 iš 5 sistemą įvertinusių neutraliai laiko prasme kurso dalyvių patirtį sistemoje įvertino maksimaliu balu. Vienas dalyvis turėjo anksčiau įvardytą neigiamą patirtį sistemoje vienas dalyvis buvo nepatenkintas sistemos navigacija.

4.3. Tyrimo išvados ir rekomendacijos

Atlikta kokybinė apklausa leido surinkti pakankamai daug duomenų apie svarbiausius užstrigusius patirties dirbant su sukurta sistema aspektus, neįtakojant rezultatų pateiktais galimais variantais.

Pozityviai vertinti aspektai sietini su ankstesniuose tyrimuose įvardytais reikalavimais sistemai: greitas sistemos darbas, paprastai prieinamos mokymosi veiklos, progreso sekimas, naudojimasis įvairiais įrenginiais, automatinis išsaugojimas, konfidencialumo ir saugumo užtikrinimas.

Siejant tyrimo išvadas su reikalavimų sistemai ir turiniui realizacijos lentele, pakartotinai spęstini ar tobulintini kai kurie dalyvių poreikiai: funkcijų, papildinių trūkumas, vizualumo, interaktyvių veiklų trūkumas, informacijos atnaujinimo poreikis.

Įvardyti papildomi reikalavimai sistemai iškelia reguliarių vartotojų patirties tyrimų poreikį, nuolatinio sistemos tobulinimo ir pritaikymo naujiems reikalavimams būtinybę.

Lyginant su senąja metodika, visi trys sistemą išbandę sužadėtinių vadovai ir 6 iš 10 sužadėtinių darbą naujoje sistemoje įvertino kaip efektyvesnę. Trumpesnę užtrunkamą laiką atliekant tas pačias veiklas paminėjo 3 iš 3 sužadėtinių vadovų ir 5 iš 10 sužadėtinių. Patirčiai dirbant naujoje sistemoje vadovai vidutiniškai skyrė 9 balus iš 10, o sužadėtiniai – 8,8 iš 10.

Sistema atitinka iškeltus poreikius, palengvina nuotolinių sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui kursų teikimą ir šiuo metu yra naudojama Lietuvos šeimos centre – tai patvirtina diegimo aktas (14 Priedas).

Atlikus sistemos diegimą ir ją išbandžius teikiamos šios rekomendacijos sukurtai sistemai ir sužadėtinių rengimui nuotoliniu būdu:

1. Lietuvos šeimos centrų vadovams plėtoti SRSS programos teikėjų (kursų vadovų) informacinių technologijų kompetencijas.
2. Lietuvos šeimos centrui reguliariai atnaujinti šeimos centrų kontaktus bei atlikti pakartotinius šeimos centrų SRSS nuotolinio mokymosi tendencijų, patirties ir sistemos poreikių tyrimus.
3. Lietuvos šeimos centrui įvertinti neišspręstus ir naujai atsiradusius sistemos naudotojų poreikius ir ieškoti būdų jiems atliepti.
4. Institucijos lygmeniu atnaujinti mokymosi medžiagos metodiką, turinį, mokymosi veiklas pritaikyti VMA.
5. Lietuvos šeimos centrui ir sužadėtinių vadovams didinti nuotolinių kursų interaktyvumą, mažinant savarankiško pasyvaus mokymosi kieki.
6. Lietuvos šeimos centrui ieškoti sąlyčių taškų besimokančiųjų ir dėstytojų poreikiuose kursams, galimai daugiau skiriant dėmesio besimokančiųjų poreikiams.
7. Lietuvos šeimos centrams SRSS sistemą panaudoti organizuojant ir kitas institucijos veiklas, teikiant konsultacijas, organizuojant supervizijas.
8. Institucijai atlikti virtualios bendruomenės poreikio tyrimą, pagal gautus rezultatus kurti virtualios bendruomenės platformą (arba posistemę) buvusiems ir esamiems sužadėtiniams bei sužadėtinių vadovams.
9. Institucijai ar interesuotiems mokslininkams atlikti tyrimą “Interaktyvus elektroninis mokymosi turinys sužadėtinių rengime“.

Išvados

1. Sužadėtinių programa paremta interaktyviais grupiniais užsiėmimais, kuriame sužadėtiniai yra aktyvūs užsiėmimo dalyviai, o grupės vadovų vaidmuo moderuojantis, nei vedantis. Sėkmingam programos įgyvendinimui svarbu užmegzti asmeninį ryšį su kursų dalyviais, todėl programoje dominuoja nedidelės sužadėtinių grupės.
2. Mokymams, mokymosi procesams ir priemonėms keliami pakankamai aukšti reikalavimai, būtina kelti kursų teikimo bei naudojamų technologijų lygį. Daromos prielaidos, jog technologijomis grindžiamas mokymasis atlieptų į visuomenės poreikius, gerinant SRSS programos kokybę ir didinant prieinamumą. Iškyla problema pritaikyti programą taip, kad panaudojant technologijomis grindžiamą mokymąsi būtų išlaikytas SRSS programos autentiškumas, tikslai ir uždaviniai.
3. Sužadėtinių programa teikiama tiek tradiciniu, tiek nuotoliniu mokymosi būdu. Atpažinti aspektai, įtakojantys NM prielaidas šioje programoje. Atsižvelgus į problemų ir tikslų medį, buvo nustatytos tolimesnių tyrimų kryptys, siekiant išsiaiškinti, kaip nuotolinis mokymasis spręstų įvardytas problemas, kokiomis priemonėmis barjerai gali būti sumažinti.
4. Ištyrus nuotolinio mokymosi prielaidas SRSS programoje, pastebimas dalinis suformuoto problemų medžio atitikimas. Daugiausiai prielaidų randama ne globaliam SRSS programos pritaikymui NM formai, tačiau šiuo metu vykdomos „eksperimentinės programos“ tobulinimui.
5. Įvertinus kursų teikėjų poreikius projektuojamai sistemai, išskiriama mokymosi veiklų rengimo ir teikimo posistemė, tačiau pakankamai nuošalyje liekanti bendravimo ir bendradarbiavimo posistemė. Tuo tarpu sužadėtinių poreikiams atliepti svarbu tinkamai suprojektuoti ne tik mokymosi veiklų rengimo ir teikimo posistemę, bet visą mokymosi valdymo sistemą, bendravimo ir bendradarbiavimo priemones.
6. Tyrimų metu pastebėtas paramos poreikis institucijai. Atlikus institucijos SSGG analizę, pagal gautus rezultatus sudarytas paramos teikimo modelis. Jame nustatyti mokymosi proceso dalyviai, jų sąveika ir atsakomybės. Mokymosi proceso dalyvių sąveika paremta bendravimo ir bendradarbiavimo priemonėmis, todėl projektuojant sistemą skiriamas papildomas dėmesys šio tipo veikloms.
7. Institucija turi sutelkti dėmesį į kursus teikiančio ir administruojančio personalo IKT kompetencijų kėlimą, suteikti galimybę besimokantiejiems gauti ne tik mokymosi pagalbą, bet ir IT panaudojimo. Institucija turi inicijuoti kursų teikėjų supervizijas, diskusijas, virtualius susitikimus, kuriuose remiantis sukaupta gerą patirtimi, sprendžiami besimokančiųjų motyvavimo, paramos teikimo klausimai, taip pat teikiama parama patiems kursų teikėjams.
8. Pagal sukurtą paramos teikimo modelį publikuotas straipsnis tarptautinės konferencijos „Pažangios mokymosi technologijos ir aplikacijos. Ateities mokymosi aplinkos – ALTA'19“ pranešimų leidinyje.
9. Suprojektuotoje sistemoje atvaizduotos posistemės, aprašyti bendrieji analogiškų sistemų reikalavimai, atsižvelgiant į institucijos mokymosi proceso specifiškumą. Pagal iškeltus kriterijus ir jų svarbą palyginus *Moodle* ir *Canvas* mokymosi valdymo priemones, išrinkta *Moodle* priemonė sistemos realizavimui.
10. Realizuojant sistemą dėmesys skirtas funkciniais, nefunkciniais reikalavimams ir mokymosi poreikiams atliepti. Vis dėlto pagal mokymosi proceso dalyvių ištirtus poreikius, pastebėta turinio ir metodikos tobulinimo svarba. Sukurta sistema gali išpildyti visus iškeltus poreikius, tačiau svarbu atsižvelgti į institucijos strategiją ir specifiškumą.

11. Sistema realizuota panaudojant *WEB* serverį, *MariaDB* duomenų bazę, *PHP* programavimo kalbą, taip pat panaudojant populiarius servisų paketus. Sistema įdiegta svetainių talpinimo paslaugas teikiančios įmonės virtualiame serveryje, palaikančiame visus *Moodle* diegimui keliamus reikalavimus.
12. „Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui sistema“ buvo realizuota su *Moodle* mokymosi valdymo sistema ir išbandyta praktiškai. Eksperimento dalyviai – sužadėtiniai ir sužadėtinių vadovai – įvardijo patikusius ir tobulintinus sistemos aspektus, įvertino sistemos funkcijas, palygino su anksčiau kursams teikti naudojamomis priemonėmis ir metodika.
13. 9 iš 13 (69 %) eksperimento dalyviai darbą sistemoje įvertino kaip efektyvesnį, o sutaupomą laiką pastebėjo 8 iš 13 (62 %) respondentai, o neigiamai apie sistemą neatsiliepė nė vienas respondentas. Dalyviai vidutiniškai įvertino sistemą 8,8 balais iš 10, todėl pagal atlikto kokybinio sistemos naudotojų mokymosi patirties tyrimo rezultatus, galima teigti, jog „Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui sistema“ patenkino mokymosi proceso dalyvių lūkesčius, atitiko iškeltus reikalavimus, palengvina nuotolinių sužadėtinių kursų teikimą, yra vertinama „labai gerai“.
14. Sistema yra naudojama organizuojant nuotolinio mokymosi veiklas Lietuvos šeimos centre ir nuolat tobulinama atsižvelgiant į mokymosi proceso dalyvių naujai įvardytus poreikius.

Literatūros sąrašas

1. RUTKIENĖ, A.; TOMKŪNAITĖ, R. Neformaliojo katalikiškojo suaugusiųjų švietimo ypatumai Lietuvoje. *ANDRAGOGIKA*. 2012, nr. 1(3), p. 124–141.
2. *Neformaliojo suaugusiųjų švietimo plėtra Lietuvoje: finansavimo alternatyvų analizė. Tyrimo ataskaita* [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2018-10-08] Viešosios politikos ir vadybos institutas. Prieiga per:
https://www.smm.lt/uploads/documents/Papildomas%20menu2/ES_parama/VPVI%20studija%20Neformalusis%20svietimas.pdf
3. LINKAITYTĖ, G. M.; ŠULIAKAITĖ, A.; NAVIKIENĖ, Ž. *Neformaliojo suaugusiųjų mokymosi sampratų analizė mokymosi visą gyvenimą kontekste* [interaktyvus]. Vilnius: Ugdymo plėtotės centras, 2011 [žiūrėta 2018-10-08]. Prieiga per: <http://www.kpmc.lt/kpmc/wp-content/uploads/2015/08/Neformaliojo-suaugusi%C5%B3j%C5%B3-mokymosi-samprat%C5%B3-analiz%C4%97-mokymosi-vis%C4%85-gyvenim%C4%85-kontekste.pdf>
4. POPIEŽIŠKOJI ŠEIMOS TARYBA. *RENGIMAS SANTUOKOS SAKRAMENTUI* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018-10-07]. Prieiga per:
http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/rengimas-santuokos.html
5. PUKELIENĖ, D. *Programos „Rengimas Santuokos sakramentui kokybės“ gerinimo galimybės: magistro baigiamasis darbas*. Kaunas: VDU Socialinių mokslų fakultetas, 2016.
6. LIETUVOS ŠEIMOS CENTRAS. *Informacija apie sužadėtinių kursus* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018-10-08]. Prieiga per: <http://www.lietuvosseimoscentras.lt/suzadetiniams/informacija-apie-suzadetiniu-kursus>
7. RALYS, K. *Sužadėtinių rengimas katalikiškajai santuokai: daktaro disertacija*. [interaktyvus]. Vilniaus pedagoginis universitetas [interaktyvus]. 2009 [žiūrėta 2018-10-07]. Prieiga per: <gs.elaba.lt/object/elaba:1931103/1931103.pdf>
8. VOREVIČIENĖ, J.; BUTKEVIČIENĖ, E. Nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios bendradarbiavimas įgyvendinant šeimos politiką: Kauno miesto savivaldybės atvejis. *Viešoji politika ir administravimas*. 2017, 16(1), p. 121-137. Prieiga per doi: <http://dx.doi.org/10.5755/j01.ppa.16.1.18018>
9. VALSTYBĖS PAŽANGOS TARYBOS SEKRETORIATAS. *Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“* [interaktyvus]. 2012 [žiūrėta 2018-10-08]. Prieiga per: <https://www.docdroid.net/OHqeBsc/lietuva2030.pdf>
10. DANILEVIČIŪTĖ, A.; KANČIALSKYTĖ, A.; PREIDYS, S.; RUTKAUSKIENĖ, D.; TARGAMADŽĖ, A.; TRINKŪNAS, V.; ULINSKAITĖ, D. *Metodinė medžiaga: Elektroninio mokymo taikymas* [interaktyvus]. 2014 [žiūrėta 2018-10-08]. Prieiga per: http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2014_E_mokymo_taikymas.pdf
11. LIETUVOS ŠEIMOS CENTRAS. *Eksperimentinė nuotolinė programa* [interaktyvus]. [žiūrėta 2018-10-08]. Prieiga per: <http://www.lietuvosseimoscentras.lt/suzadetiniams/eksperimentine-nuotoline-programa>
12. DOOLEY K.E., LINDNER, J.R. Competencies for the Distance Education Professional: A Self-Assessment Model to Document Learning. *28th Annual National Agricultural Education Research Conference*, December 12, 2001
13. RUTKAUSKIENĖ, D.; LENKEVIČIUS, A.; TARGAMADŽĖ, A.; VOLUNGEVIČIENĖ, A.; POČIŪTĖ, E.; DĖMENIENĖ, A.; KELMIENĖ, V. *Nuotolinio mokymosi dėstytojo vadovas*.

- Mokomoji knyga* [interaktyvus]. 2007 [žiūrėta 2018-10-08]. Prieiga per: <http://distance.ktu.lt/cdk/courses/2710/>
14. VITKAUSKIENĖ, V., LUKĖNIENĖ, D. *Sužadėtinių rengimas Santuokos sakramentui: Gairės vedėjams*, Lietuvos vyskupų konferencijos šeimos reikalų taryba, 2010
  15. VITKAUSKIENĖ, V., LUKĖNIENĖ, D. *Sužadėtinių rengimas Santuokos sakramentui: Sąsiuvinis sužadėtiniams*, Lietuvos šeimos centras, 2015
  16. IGNATOVA, N.; KURILOVAS, E.; Informacinėmis ir komunikacinėmis technologijomis grįsto mokymo ir mokymosi individualizavimo kryptys Lietuvos švietimo kontekste. *Pedagogika* [interaktyvus]. Vilnius, 2012, Nr. 106, p. 21-29 [žiūrėta 2018-10-08]. ISSN 1392-0340. Prieiga per: <http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2012/106/ignkur21-29.pdf>
  17. VILKONIS, R.; TARGAMADŽĖ, A.; BORISENKO, I.; MUŠANKOVIENĖ, V.; PETRAUSKIENĖ, R.; BUTRIMĖ, E.; KANČIALSKYTĖ, A.; OŽELIENĖ, D. *E. mokymosi metodai*. [interaktyvus]. 2013 [žiūrėta 2018-10-08]. Prieiga per: http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2014_E_mokymo_metodai.pdf
  18. JUŠKEVIČIENĖ, A.; KURILOVAS, E. VMA Moodle personalizavimo galimybė antrosios kartos saityno priemonėmis. *Lietuvos matematikos rinkinys* [interaktyvus], t. 53, p. 183, 2012 [žiūrėta 2018-10-08]. Prieiga per: [ftp://ftp.science.mii.lt/pub/publications/53_TOMAS\(2012\)/Serija_B/MAT_IR_%20INF_DEST_YMAS,%20MAT_ISTORIJA/Juskeviciene_Kurilovas.pdf](ftp://ftp.science.mii.lt/pub/publications/53_TOMAS(2012)/Serija_B/MAT_IR_%20INF_DEST_YMAS,%20MAT_ISTORIJA/Juskeviciene_Kurilovas.pdf)
  19. BROWN, Sorrel. *Likert Scale Examples for Surveys* [interaktyvus]. 2010 [žiūrėta 2019-01-03]. Prieiga per: <https://www.extension.iastate.edu/documents/anr/likertscaleexamplesforsurveys.pdf>
  20. TERESEVIČIENĖ, M.; VOLUNGEVIČIENĖ, A.; ŽYDŽIŪNAITĖ V.; KAMINSKIENĖ, L.; RUTKIENĖ A.; TREPULĖ, E.; DAUKILAS, S. *Technologijomis grindžiamas mokymas ir mokymasis organizacijoje. Monografija*. [interaktyvus]. Kaunas: VDU, 2015 [žiūrėta 2018-10-08]. Prieiga per: <http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:11548744/datastreams/MAIN/content>
  21. VAIČIŪNAITĖ, D. *Nuotolinis mokymasis: mokymosi galimybių išplėtimas: švietimo problemos analizė*. [interaktyvus]. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2012 [žiūrėta 2019-03-09]. Prieiga per: https://www.smm.lt/uploads/documents/kiti/Nuotolinis_mokymas.pdf
  22. ABARIUS, P., ČIŽIENĖ, R., DRUSKIS, R., JONUŠKIENĖ, J., KALVAITIENĖ D., PŪSTELNINKAS D., SAKALAUŠKAITĖ, E. *El. mokymosi kursų kūrimas: mokomoji medžiaga* [interaktyvus]. 2014 [žiūrėta 2019-03-09]. Prieiga per: http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2014_E_mokymosi_kursu_kurimas.pdf
  23. STONKIENĖ, M. *Virtualios mokymosi aplinkos naudojimas mišriajam mokymuisi: darbo su virtualia mokymosi aplinka „Moodle“ ypatumai į studentą orientuotame mokymesi*. [interaktyvus]. Vilniaus universitetas, 2013 [žiūrėta 2019-03-09]. Prieiga per: <https://www.esec.vu.lt/straipsniai/index.php/elearning/article/download/6/6>
  24. BALBIERIS, G., KRIŠČIŪNIENĖ, N., MURAŠKIENĖ, D., URKIS, M., VASKELA, G., VERSECKAS, A., VERSECKAS, V., SEDEREVIČIŪTĖ, E. *Virtualioji mokymosi aplinka mokyklai* [interaktyvus]. ŠMM, 2005 [žiūrėta 2019-03-12]. Prieiga per: <http://www.mtp.smm.lt/dokumentai/InformacijaSvietimui/MethodinesRekomendacijos/200506VMA.doc>

25. VALSTYBĖS PAŽANGOS TARYBOS SEKRETORIATAS. *Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“*. [interaktyvus]. 2012 [žiūrėta 2019-04-15]. Prieiga per: <https://www.docdroid.net/OHqeBsc/lietuva2030.pdf.html>
26. DAGIENĖ, V., BALSYS, M., DAGYS, V., GRIGAS, G., JASUTIENĖ, E., JEVSIKOVA T., MORKŪNIENĖ, A., PULOKAS, G., RIMKUS, M., RUDNEVA, V. *Mokomųjų kompiuterinių priemonių ir virtualiųjų mokymosi aplinkų profesinio mokymo srityse diegimas: mokslinio tyrimo darbo ataskaita*. [interaktyvus]. Vilnius, 2005 [žiūrėta 2019-05-05]. Prieiga per: <http://www.itc.smm.lt/wp-content/uploads/2009/11/MKP-prof-ataskaita.pdf>
27. ULRICHTAITĖ, J. *E.mokymo(-si) galimybės gimnazijoje: Magistro darbas*. [interaktyvus]. Kaunas: KTU, 2009. [žiūrėta 2019-05-05]. Prieiga per: <https://epubl.ktu.edu/object/elaba:1874157/1874157.pdf>
28. TASICA, L. SSGG (SWOT) analizė. *Profesinio konsultavimo metodai ir technikos II* [interaktyvus]. Švietimo mainų paramos fondas, 2008. [žiūrėta 2019-11-30]. Prieiga per: http://www.euroguidance.lt/media/k2/attachments/566_69957775833a0c1587e8e3ed69e3735f.pdf
29. PLEČKAITIS, E., TARGAMADŽĖ, A. Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui sistemos paramos teikimo modelis. *Pažangios mokymosi technologijos ir aplikacijos. Ateities mokymosi aplinkos – ALTA '19* [interaktyvus]. Kaunas: KTU, 2019, p. 104-114 [žiūrėta 2020-05-02]. ISSN 2335-2140. Prieiga per: https://ndma.lt/alta2019/wp-content/uploads/2020/05/ALTA'19_Pa%C5%BEangios%20mokymosi%20technologijos%20ir%20aplikacijos.%20Ateities%20mokymosi%20aplinkos.pdf
30. PONOMARIOVAS, K., KONTRIMAS, R. *Moodle ir WebCT, virtualiųjų mokymo(si) aplinkų galimybių analizė* [interaktyvus]. 2005 [žiūrėta 2019-03-14]. Prieiga per: http://www.elibrary.lt/resursai/Konferencijos/VLVK_051028/3%20sekcija/III08_Ponomariovas.pdf
31. INGWERSEN, H. *Moodle vs. Edmodo vs. Blackboard: The Ultimate LMS Comparison* [interaktyvus]. 2017 [žiūrėta 2019-05-16]. Prieiga per: <https://blog.capterra.com/moodle-vs-edmodo-vs-blackboard-the-ultimate-lms-comparison/>
32. GUDONIENĖ D. *Nuotolinio mokymo kursų rengimo sistemų lyginamoji analizė: magistro baigiamasis darbas*. [interaktyvus]. Kaunas: KTU, 2007 [žiūrėta 2019-05-16]. Prieiga per: http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:2018185/datastreams/ATTACHMENT_2018188/content
33. AJLAN S. AL-AJLAN. A Comparative Study Between E-Learning Features, *Methodologies, Tools and New Developments for E-Learning* [interaktyvus]. Rijeka, Croatia: InTech, 2012, pp. 191-214 [žiūrėta 2019-05-15]. ISBN 978-953-51-0029-4. Prieiga per: <http://cdn.intechweb.org/pdfs/27926.pdf>
34. NG, Kwan-Keung, et al. An Exploratory Study on the Part-Time Teaching Staff Engagement on Canvas for Teaching and Learning in Higher Education. *International Conference on Technology in Education* [interaktyvus]. Springer, Singapore, 2019. pp. 259-267 [žiūrėta 2019-12-16]. Prieiga per: <http://www.ijiet.org/vol8/1091-JR285.pdf>
35. SERVERIAI.LT. *Svetainių talpinimas*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019-12-17]. Prieiga per: <https://www.serveriai.lt/talpinimas.html>
36. MOODLEDOCS. *Installing Moodle*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2019-12-17]. Prieiga per: https://docs.moodle.org/38/en/Installing_Moodle

Priedai

1 priedas. Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui (SRSS) nuotoliniu būdu galimybės šeimos centruose anketa

SUŽADĖTINIŲ RENGIMO SANTUOKOS SAKRAMENTUI (SRSS) NUOTOLINIŲ BŪDU GALIMYBĖS ŠEIMOS CENTRUOSE

Sveiki, esu Vilkaviškio dekanato šeimos centro valdybos narys, šiuo metu studijuoju Nuotolinio mokymosi informacinių technologijų magistro studijų programoje Kauno technologijos universitete. Baigiamajame magistriniame darbe ketinu pateikti nuotolinės Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui (SRSS) programos tobulinimo projektą.

Kviečiu atsakyti į šią apklausą, kuria aiškinsiuosi nuotolinių mokymosi informacinių technologijų poreikį ir galimybes nuotolinėje Sužadėtinių programos formoje. Apklausa yra anoniminė. Tyrimas yra suderintas su Lietuvos šeimos centru ir surinkti duomenys bus naudojami nuotolinių SRSS kursų kokybės gerinimo ir magistro baigiamojo projekto rengimo tikslais.

Kilus klausimams arba turint pasiūlymų, prašau susisiekti:

vilkaviskio.seimos.centras@gmail.com

* Required

1. Kokiai (arki)vyskupijai Jūsų šeimos centras priklauso? *

Mark only one oval.

- Vilniaus
- Kaišiadorių
- Panevėžio
- Kauno
- Šiaulių
- Telšių
- Vilkaviškio

2. Kokią įtaką įvardinti trukdžiai turi sužadėtinių dalyvavimui grupiniuose SRSS užsiėmimuose? *

Mark only one oval per row.

	Neturi įtakos	Beveik neįtakoja	Kažkiek įtakoja	Didelė įtaka
Nepatogus užsiėmimų laikas	☐	☐	☐	☐
Netinkama užsiėmimų vieta	☐	☐	☐	☐
Nepavyksta susiderinti su darbu	☐	☐	☐	☐
Per vėlyva registracija	☐	☐	☐	☐
Ribotas sužadėtinių laikas	☐	☐	☐	☐
Perpildytos grupės	☐	☐	☐	☐
Darbas ir gyvenimas užsienyje	☐	☐	☐	☐
Maži vaikai	☐	☐	☐	☐
Kitos asmeninės priežastys	☐	☐	☐	☐

3. Kokia dalis SRSS programoje tenka individualiems užsiėmimams, kai pora negali dalyvauti su grupe? *

Mark only one oval.

- 0%
- 1-10%
- 11-20%
- 21-30%
- Daugiau nei 30%

4. Kaip dažnai sužadėtinius tenka nukreipti į nuotolinius SRSS kursus? *

Mark only one oval.

- Netenka
- Rečiau nei kartą per metus
- Rečiau nei kartą per mėnesį
- Kas mėnesį ir dažniau

5. Išrūšiuokite SRSS kursų formas nuo sužadėtiniams priimtinausios (1) iki mažiausiai priimtinos (4) *

Mark only one oval per row.

	1	2	3	4
Grupiniai užsiėmimai	☐	☐	☐	☐
Individualūs užsiėmimai	☐	☐	☐	☐
Nuotoliniai užsiėmimai	☐	☐	☐	☐
Paskaitos tipo užsiėmimai	☐	☐	☐	☐

6. Su kokiais organizaciniais iššūkiiais susiduriate? (pažymėti visus tinkamus variantus) *

Check all that apply.

- Netinkamos ar nepritaikytos patalpos (nejauku, šalta, mažai vietos ir pan.)
- Tenka dalintis patalpomis su kitomis organizacijomis
- Perpildytos kursų grupės
- Per vėlyva sužadėtinių registracija
- Sužadėtiniai kreipiasi įvairiu paros metu
- Sužadėtiniai pateikia ne visą reikalingą informaciją
- Sužadėtiniai negali dalyvauti visuose susitikimuose su ta pačia grupe
- Sužadėtiniai nežino SRSS tvarkos
- Žema sužadėtinių motyvacija
- Daug porų, kurioms skubiai reikia pažymos
- Sunku suderinti sužadėtinių grupių vedėjams ir dalyviams tinkamą laiką
- Grupių vadovų (arba sužadėtiniams galimo skirti laiko) trūkumas
- Other: _____

7. Iššūkius ir trukdžius padėtų spręsti (pažymėti visus tinkamus variantus) *

Check all that apply.

- Centralizuotas sužadėtinių rengimas
- Centralizuotas sužadėtinių registravimas
- Savarankiškas sužadėtinių registravimas į grupes
- Įvairi kompiuterizuota metodinė medžiaga (pristatymų skaidrės, video įrašai, papildomi šaltiniai)
- Bendravimo ir bendradarbiavimo platforma internete sužadėtinių grupių vedėjams
- Bendravimo ir bendradarbiavimo platforma internete pačiai sužadėtinių grupei
- Diskusijų su sužadėtinių grupe organizavimas internetinėje erdvėje
- SRSS programai skirtas atskiras puslapis su visa reikalinga informacija, atsiliepimais, diskusijomis
- Galimybė praleistų užsiėmimų įrašus, metodinę medžiagą peržiūrėti namie
- Realio laiku bendravimas su vaizdu per internetą
- Other: _____

8. Jūsų pastabos, pasiūlymai, geroji patirtis

**Jeigu norite gauti rezultatų išvadą,
įrašykite el. paštą žemiau**

---

2 priedas. „Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui funkcijos“ fokus grupės dalyvių apklausos šablonas

SUŽADĖTINIŲ RENGIMO SANTUOKOS SAKRAMENTUI FUNKCIJOS

Laba diena, esu Vilkaviškio dekanato šeimos centro savanoris Evaldas Plečkaitis. Šiuo metu studijuju magistro studijose Kauno technologijos universitete. Magistro baigiamojo darbo metu ketinama sukurti moderni nuotolinio mokymosi sistema sužadėtiniams rengti Santuokos sakramentui. Prašau išsamiai atsakyti į pateiktus klausimus, kad galėtume parengti sistemą, kuri suteiktų sužadėtiniams daugiau galimybių ir motyvacijos tinkamai pasiruošti Santuokai.

Kviečiu atsakyti į šią apklausą, kuria bus išsiaiškinti nuotolinių mokymosi informacinių technologijų reikalavimai nuotolinei Sužadėtinių programos formai. Apklausa yra anoniminė. Tyrimas yra suderintas su Lietuvos šeimos centru ir surinkti duomenys bus naudojami nuotolinių Sužadėtinių rengimo santuokos sakramentui kursų kokybės gerinimo ir magistro baigiamojo projekto rengimo tikslais.

1. Kokių teigiamų savybių(funkcijų) išvelgiate šiuo metu teikiamoje „Eksperimentinėje nuotolinėje programoje“?

---

2. Kokių tobulintinių savybių(funkcijų) išvelgiate šiuo metu teikiamoje „Eksperimentinėje nuotolinėje programoje“?

---

3. Kokios funkcijos, savybės ir metodika įgalintų efektyvų, ekonomišką ir sklandų darbą sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui programoje?

Sistema

- o Centralizuotas puslapis su visa reikiama informacija
- o Anketų, formų ir kitų reikalingų dokumentų suformavimas įrašius pradinius duomenis
- o Informacija tik apie nuotolinę programą, neminint kitų pasirengimo Santuokai programos formų
- o Galimybė ruoštis ne tik Santuokai, bet ir dalyvauti kituose šeimos centrų kursuose (pasiruošimas Sakramentams, Natūralus šeimos planavimas, „Per juokus į geresnę santuoką“ ir pan.)
- o Savarankiška registracija į užsiėmimus
- o Galimybė prisijungti prie bendruomenės ir dalyvauti bendruomenės forume, pokalbiuose, konferencijose
- o Sistema pritaikyta išmaniųjų telefonų, planšetinių kompiuterių naudotojams
- o Sistema pritaikyta asmeninių kompiuterių naudotojams
- o Nemokama sistema

Priemonės ir metodai

- o Garso konferencija – diskusijos su kursų vedėjais ar (ir) kitais dalyviais tuo pačiu laiku, panaudojant tik garso (at)kūrimo priemones
- o Vaizdo konferencija – diskusijos su kursų vedėjais ar (ir) kitais dalyviais tuo pačiu laiku, panaudojant teksto, garso ir vaizdo priemones (įskaitant internetinę kamerą).
- o Grupinio darbo priemonės: piešimas drauge, naršymas drauge, dalijimasis ekranu.
- o Forumas – diskusijos su kursų vedėjais ar (ir) kitais dalyviais skirtingu laiku
- o Pokalbių kambarys – diskusijos su kursų vedėjais ar (ir) kitais dalyviais tuo pačiu laiku
- o Kontakto tarp skirtingų sužadėtinių porų nebuvimas
- o Visi užsiėmimai organizuojami tik nuotoliniu būdu
- o Dalis užsiėmimų ar (ir) apibendrinimas organizuojami susitikus „gyvai“
- o Sužadėtinių porų diskusijos tarpusavyje ir grupinio darbo metodai

Turinys

- o Vaizdo įrašai
- o Papildomų šaltinių pateikimas
- o Elektroninės knygos ir kita medžiaga parsisiuntimui
- o Vaizdo konferencijų įrašai – įrašai, kuriuose galima peržiūrėti įvykusias diskusijas
- o Atsiskaitymas už temas testu
- o Atsiskaitymas už temas tekstu
- o Atsiskaitymas už temas žodžiu
- o Dalyvių galimybė pateikti failus
- o Dalyvių galimybė pateikti nuorodas

4. Kokios kitos sąraše nenurodytos priemonės reikalingos naujoje sistemoje?

---

5. Ko reikėtų vengti, rengiant nuotolinę sistemą? (Kokių priemonių geriau nenaudoti?)

---

6. Geroji patirtis, pastabos, pasiūlymai.

---

3 priedas. „Sužadėtinų rengimo Santuokos sakramentui funkcijos“ anketa

SUŽADĖTINIŲ RENGIMO SANTUOKOS SAKRAMENTUI SISTEMOS FUNKCIJOS

Sveiki, esu Vilkaviškio dekanato šeimos centro savanoris Evaldas Plečkaitis, šiuo metu studijuoju magistro studijose Kauno technologijos universitete.

Magistro baigiamojo darbo metu ketinama sukurti patogesnė sistema sužadėtiniams rengti Santuokos sakramentui nuotoliniu būdu.

Jūs neseniai baigėte ar dar tebelankote nuotolinius kursus, todėl šių kursų metu Jūsų įgyta patirtis yra labai svarbi, tobulinant programos nuotolinę formą.

Apklausą sudaro trys dalys: esami programos privalumai ir trūkumai, pageidavimai būsimai programai, kad ji būtų patogesnė (draugiškesnė) sužadėtiniams ir kitos Jūsų įžvalgos. Anketai užpildyti turėtų pakakti 5–10 minučių. Prašau išsamiai atsakyti į pateiktus klausimus.

* Required

1. Kuo Jums buvo patogi „Eksperimentinė nuotolinė programa“ sužadėtiniams? *

Prašau aprašyti programoje naudotas bendravimo priemones (el. paštas, susiekimas telefonu, Skype, Messenger ir pan.) ir darbo metodus, kurie Jums palengvino programos medžiagos supratimą ir jos aptarimą su Šeimos centro darbuotoju.

---

2. Kuo Jums buvo nepatogi „Eksperimentinė nuotolinė programa“ sužadėtiniams? *

Prašau aprašyti programoje naudotas bendravimo priemones (el. paštas, skambučiai ir pan.) ir darbo metodus, kurie Jums apsunkino darbą su programa, turinio supratimą.

---

3. Kokie dalykai palengvintų darbą su nuotolinės programos medžiaga?

Šioje apklausos dalyje prašau Jūsų įvertinti būsimos programos formą ir galimybes. Prašau pažymėti visus, Jūsų nuomone, tinkamus atsakymus, kurie, Jūsų nuomone, programą padarytų patogesne sužadėtiniams.

3.1. Būsimos sistemos funkcijos *

Check all that apply.

- 1. Nuotolinė programa ir kita Jums aktuali informacija apie kursus ir Katalikų Bažnyčios reikalavimus būtų pateikta viename internetiniame puslapyje.
- 2. Galimybė parsisiųsti reikalingus dokumentus ar jų formas
- 3. Informacija ir registracija į kitas Šeimos centro programas (Mamų klubas, Besilaukiančių mokyklėlė, Natūralus šeimos planavimas, „Per juokus į geresnę santuoką“, „Gyva“ jaunavedžių grupė ir pan.)
- 4. Galimybė savarankiškai užsiregistruoti į kursus internetu be jokių „gyvų“ pokalbių.
- 5. Galimybė bendrauti su kitais sužadėtiniais, ar kursų vedančiais bendrose virtualiose diskusijose (forume), pokalbiuose ar garso, vaizdo konferencijose.
- 6. Sklandus darbas išmaniaisiais telefonais ar planšetiniais kompiuteriais
- 7. Anoniminių aktualių klausimų uždavimo galimybė Šeimos centro darbuotojams ar kunigams.
- 8. Galimybė užsisakyti naujienlaiškį (apie santykius šeimoje, apie jų tobulinimą, kitas programas).

3.2. Priemonės ir metodai *

Check all that apply.

- 1. Bendravimas tuo pat metu tik balsu (garso konferencija)
- 2. Bendravimas tuo pat metu balsu ir vaizdu (vaizdo konferencija)
- 3. Diskusijos internetinėje grupėje(forumas) su kitais sužadėtiniais
- 4. Virtuali rašymo(piešimo) lenta realiu laiku (tarp sužadėtinių ir vadovo)
- 5. Dalijimasis ekranu(tarp poros ir vadovo)
- 6. Veiklos internetinėse grupėse (kartu su kitais sužadėtiniais)
- 7. Vedančiojo ir poros bendravimas susirašinėjant tuo pat metu (pokalbių kambarys)
- 8. Kontakto tarp skirtingų sužadėtinių porų nebuvimas
- 9. Visi užsiėmimai organizuojami tik nuotoliniu būdu
- 10. Dalis užsiėmimų ar (ir) apibendrinimas organizuojami susitikus „gyvai“
- 11. Virtualūs žaidimai ir kitos interaktyvios veiklos(kryžiažodžiai, galvosūkliai, ir pan.) temoms „pagyvinti“

3.3. Turinio forma *

Check all that apply.

- 1. Daugiau arba ilgesni vaizdo įrašai
- 2. Mažiau arba trumpesni vaizdo įrašai
- 3. Pateikti papildomi šaltiniai (straipsniai, tyrimai, vaizdo, garso įrašai)
- 4. Galimybė parsisiųsti mokymosi medžiagą.
- 5. Naudoti vaizdo konferencijų („gyvų“ diskusijų su vaizdu) įrašus
- 6. Kiekvienos temos apibendrinimas testu
- 7. Kiekvienos temos aptarimas tekstu – rašant savo įžvalgas
- 8. Kiekvienos temos aptarimas pokalbiu (garso, vaizdo perdavimo priemonėmis)
- 9. Galimybė programos dalyviams įkelti įvairius failus (nuotraukas, tekstinius dokumentus)

4. Kokios dar nepaminėtos priemonės ar funkcijos pagerintų darbą naujoje sistemoje?

---

5. Kokių priemonių geriau nenaudoti, rengiant nuotolinę sistemą?

---

6. Geroji patirtis, pastabos, pasiūlymai.

---

4 priedas. Laiško įstaigos vadovui turinys

Prašome įvardinti įstaigos stiprybes, silpnybes, galimybes ir grėsmes, organizuojant nuotolinius sužadėtinių kursus. Siūlome remtis šiais klausimais:

Stiprybės:

Ką galite atlikti labai gerai organizuojant nuotolinius kursus?

Kokie institucijos ypatumai palengvina nuotolinių kursų teikimą?

Kaip įvertinate nuotolinių kursų sėkmę?

Kuo džiaugiatės organizuodami nuotolinius kursus?

Silpnybės:

Kas galėtų būti patobulinta, teikiant nuotolinius kursus?

Kokios pasikartojančios problemos?

Kokių įgūdžių, sprendimų ar technologijų trūksta organizuojant nuotolinius kursus?

Ko reikėtų vengti, organizuojant nuotolinius kursus?

Galimybės:

Kokių išvelgiate perspektyvų, teikiant nuotolinius kursus?

Kaip panašūs kursai organizuojami kitose institucijose?

Kaip šie kursai organizuojami kitose šalyse?

Ar finansiniai, technologiniai, visuomeniniai, demografiniai, politikos pokyčiai padėtų atsirasti daugiau galimybių?

Ar papildomi žmogiškieji ištekliai padėtų pagerinti kokybę?

Kaip siekiate tapti patrauklia institucija?

Grėsmės:

Su kokiomis kliūtimis neišvengiamai susidursite?

Kas gali lemti nuotolinių kursų nesėkmę?

Ar žmogiškųjų išteklių ar jos įgūdžių trūkumas kelia grėsmę kokybei?

Ar galite atliepti besimokančiųjų mokymosi poreikiams?

Ar pakankamai investuojama į personalo kompetencijų kėlimą?

5 priedas. Straipsnis „Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui sistemos paramos teikimo modelis“

SUZADĖTINIŲ RENGIMO SANTUOKOS SAKRAMENTUI SISTEMOS PARAMOS TEIKIMO MODELIS

Evaldas Plečkaitis, Aleksandras Targamadžė

Kauno technologijos universitetas

Santrauka. Lietuvos šeimos centras organizuoja nuotolinius (neprofesinius neformaliuosius) sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui kursus. Planuojant nuotolinio mokymosi teikimo organizavimą svarbu numatyti mokymosi proceso dalyvių poreikius, mokymosi trikdžius ir kitus veiksnius bei mokymąsi įtakančius faktorius. Esamai nuotolinio mokymosi situacijai institucijoje, organizuojant nuotolinio mokymosi procesą, įvertinti buvo panaudota SSGG analizė, kurios metu tirti didžiausi Lietuvoje veikiančios šeimos centrai. Atliktos SSGG rezultatas – numatytos strategijos ir būdai, kaip minimizuoti neigiamų veiksnių įtaką ir išnaudoti institucijos nuotolinio mokymosi potencialą. Sudarytos strategijos apibendrintos, schematiškai pateikta mokymosi proceso dalyvių sąveika bei sudarytas paramos teikimo modelis.

Reikšminiai žodžiai: neprofesinis, neformalusis, švietimas, sužadėtiniai, nuotolinis mokymasis, paramos teikimo modelis, SSGG.

1. ĮVADAS

Šiuolaikinėje švietimo sistemoje pagrindinis dėmesys skiriamas profesiniam švietimui, o neprofesinis neformalusis švietimas (toliau – NNŠ) lieka antrame plane. NNŠ yra itin svarbus holistiniam (visapusiškam) asmenybės tobulėjimui, bendruomeniškumui skatinti (Rutkienė ir Tomkūnaitė, 2012), taip pat kultūriniam ir socialiniam visuomenės augimui valstybiniu mastu (Viešosios politikos ir vadybos institutas, 2007; Linkaitytė ir kt., 2011). NNŠ pavyzdys – Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui programa (toliau – Programa), kurią vykdo Lietuvos šeimos centras (toliau – Institucija). Šioje programoje turi dalyvauti visi norintieji sukurti šeimą ir ją palaikinti Romos katalikų Bažnyčioje Lietuvoje (Popiežiškoji šeimos taryba, 1996; Ralys, 2009). Institucija, būdama viena iš NNŠ teikėjų, rūpinasi socialine asmenų gerove, atstovauja katalikiškas ir bendruomenės vertybes, taip prisidėdama prie valstybinės šeimos politikos įgyvendinimo (Vorevičienė ir Butkevičienė, 2017).

Realizuojant Programą susiduriama su įvairiomis kliūtimis: nepatogus užsiėmimų laikas, trukmė, mokymosi forma ir būdas (Pukelienė, 2016), – todėl buvo ieškomi būdai prisitaikyti prie šiuolaikinės visuomenės poreikių. Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ (Valstybės pažangos tarybos sekretoriatas, 2012) teigiama, jog įgyvendinant Besimokančiosios visuomenės koncepciją, svarbu pasitelkti informacinių ryšių technologijų galimybes. Panaudojant informacines technologijas (toliau – IT), švietimą galima padaryti labiau prieinamą ir pasiekiamą, spręsti kitas mokymosi problemas (Danilevičiūtė ir kt., 2014). Nuotolinis mokymasis (toliau – NM) atliepia iškeltas mokymosi problemas, tačiau pats NM proceso organizavimas sukelia papildomų sunkumų besimokantiems, dėstytojams ir pačiai mokymąsi organizuojančiai institucijai (Rutkauskienė ir kt., 2007).

Institucija atliepdama į šiuolaikinės visuomenės poreikius teikia nuotolinius Programos kursus (toliau – Kursai). Analizuojant Institucijos NM proceso organizavimą remtasi bendrais NM

bruožais, taip pat atsižvelgiama į Kursų specifiškumą. Anksčiau nebuvo atlikti tyrimai apie mokymosi paramos poreikius Institucijoje. Keliami probleminiai klausimai: kokia esama Institucijos NM organizavimo situacija ir kaip atliepti mokymosi proceso dalyvių poreikiams Institucijoje. Iškilusioms problemoms spręsti iškeltas tikslas – sudaryti paramos teikimo modelį (toliau – Modelis) Institucijos Kursams.

2. SITUACIJOS ANALIZĖ

Lietuvos šeimos centras teikia nuotolinius kursus, kuriuos pabaigę sužadėtiniai (toliau – Besimokantieji) įgyja teisę sudaryti katalikišką santuoką. Nuotoliniai kursai teikiami išimtinai tiems Besimokantiems, kurie neturi galimybių dalyvauti tradiciniuose sužadėtinų kursuose ir gyvena ar dirba užsienyje. Sužadėtinų vadovai (toliau – Dėstytojai) teikia parengtą kursą, skiria užduotis, iškelia probleminius klausimus, akcentuoja refleksijos ir darbo poroje ypatumus. Iškyla nuotolinių kursų organizavimo problemos: Besimokančiųjų ir Dėstytojų, dirbančių nuotoliniu būdu poreikių užtikrinimas, tinkamų sąlygų sudarymas, galimų problemų sprendimas ir kelio joms atsirasti užkirtimas. Šių kursų organizavimo ypatumais turi rūpintis Lietuvos šeimos centras.

Nuotolinis mokymasis Institucijoje organizuojamas centralizuotai. Lietuvos šeimos centras organizuoja nuotolinius mokymus pats arba nukreipia į kitus didžiuosius šeimos centrus: Vilniaus arkivyskupijos šeimos centrą, Telšių vyskupijos šeimos centrą. Sužadėtinų programos tikslai, uždaviniai, metodika, riboti finansiniai, technologiniai ir žmogiškieji ištekliai verčia skatinti sužadėtinius lankyti kursus gyvai. Iškyla poreikis įvertinti nuotolinių kursų organizavimo ypatumus Institucijoje.

Abarius ir kt. (2014) mokymąsi įtakojančius faktorius išskyrė į privalumus (pranašumus), trūkumus (grėsmes), Teresevičienė ir kt. (2015) bei Tolutienė ir kt. (2015) šį sąrašą papildė veiksniais ir faktoriais. Atsižvelgus į Institucijos teikiamų Kursų specifiką, galima išskirti siauresnį sąrašą šių faktorių ir veiksmų: IKT priemonių turėjimas ir jų naudojimo kompetencija; Gebėjimas mokytis savarankiškai; Gebėjimas organizuoti savarankišką mokymosi procesą; Aiškių kurso tikslų, darbo metodų ir lūkesčių įvardijimas; Vidinė motyvacija mokytis; Parama besimokantiems; Bendravimo ir grįžtamojo ryšio priemonių naudojimas; Gebėjimas tinkamai teikti grįžtamąjį ryšį ir jo teikimas laiku; Laiko planavimo gebėjimai; Kokybiškai parengtas kursas, jo turinys, tinkami metodai; Turinys pritaikytas įvairiems mokymosi stiliams ir būdams, panaudoti skirtingos informacijos rūšys; Pozityvus bendravimas; Besimokančiųjų pažinimas ir atliepimas į jų poreikius; Lankstumas; Gebėjimas suprasti medžiagą, reflektuoti, aiškiai pateikti nuomonę; Darnus darbas poroje, gebėjimas dirbti poroje, gebėjimas priimti sprendimus.

2.2 INSTITUCIJOJE VEIKIANTI PARAMOS SISTEMA

Geriausiai šiuo metu teikiamos paramos struktūrą atitinka R. Mason apibrėžtas „Turinio ir palaikymo“ modelis (Rutkauskienė ir kt., 2007, p. 139-141) – kurse pateikta informacija yra parengta ir patvirtinta institucijos, galimi tik nedideli nuokrypiai nuo standartinės medžiagos, o visas kursų unikalumas yra individualus besimokančiųjų darbas ir jiems nuolat teikiamas palaikymas ir konsultacijos. Besimokančiųjų izoliavimas tarpusavyje ir individualių konsultacijų

teikimas įgalina ypatingai personalizuotą grįžtamąjį ryšį. Institucijoje siekiama pereiti prie G. Salmon apibrėžto organizacinio penkių etapų modelio (Rutkauskienė ir kt., 2007, p. 141-143). Kursų teikimo forma sudaro šio modelio pritaikymui prielaidas, tačiau svarbu realizuoti modelį visuose etapuose: „Priėjimas ir motyvacija“, „Socializacija internete“, „Apsikeitimas informacija“, „Žinių konstrukcija“, „Vystymasis“ (individualus darbas ir darbas poroje).

Parama teikiama individualiai besimokančiajam (santykis vienas-su-vienu), arba jeigu yra galimybė, parama porai (santykis du-su-vienu). Parama teikiama garso konferencijų programine įranga, elektroniniu paštu. Paramos sistemoje aktyvesnis dalyvis yra besimokantysis, t.y. jis atlieka užduotis, kelia klausimus inicijuodamas grįžtamąjį ryšį arba paramą iš dėstytojo (parama pagal poreikį). Dėstytojas pastebėjęs mažą besimokančiųjų aktyvumą paragina atlikti užduotis, pasiūlo paramą. Dėstytojas nuosekliai peržvelgia besimokančiųjų atliktas užduotis, ir pateikęs grįžtamąjį ryšį, papildomus klausimus ar suteikęs paramą, dalyviams pateikia naują mokymosi medžiagą su užduotimis.

2.3 BENDRAVIMO IR BENDRADARBIAVIMO YPATUMAI INSTITUCIJOS MOKYMOSI PROCESĖ

Sužadėtiniai (Besimokantieji) – užsiregistruoja į kursus susisiekę su administratoriumi, savarankiškai mokosi pagal parengtą mokymosi medžiagą, atlieka jiems paskirtas užduotis, bendradarbiauja tarpusavyje (poroje), bendrauja su dėstytoju ir atlieka jo nurodymus, reflektuoja mokymosi medžiagą, atliktas užduotis, pateiktus komentarus, teikia grįžtamąjį ryšį apie mokymosi medžiagą, užduotis, mokymosi procesą, analizuoja prie užduočių pateiktus dėstytojo komentarus, konsultuojasi su dėstytoju, prirėikus specialistais, IT specialistu, administratoriumi.

Sužadėtinųjų vadovai (Dėstytojai) – teikia nuotolinio mokymosi paslaugas, stebi besimokančiųjų mokymosi eigą, įvertina pateiktas užduotis, teikia komentarus, skatina besimokančiųjų refleksiją, kritinį mąstymą, analizuoja besimokančiųjų grįžtamąjį ryšį, organizuoja konsultacijas, besimokančiuosius nukreipia į kitus paramą teikiančius mokymosi proceso dalyvius. Prirėikus konsultuojasi su specialistais ir kitais ekspertais, IT specialistu, administratoriumi, dalyvauja supervizijose, dalinasi gerąja patirtimi, teikia metodinius ir mokymosi medžiagos tobulinimo pasiūlymus.

Specialistai ir kiti ekspertai (Specialistai) – teikia metodines ir turinio konsultacijas dėstytojams, besimokančiuosius konsultuoja iškilusiais specifiniais klausimais, teikia metodikos ir mokymosi medžiagos tobulinimo pasiūlymus administratoriui.

IT specialistas – visiems kitiems mokymosi proceso dalyviams teikia IT pagalbą, apmoko lektorius ir specialistus naudotis IKT priemonėmis.

Administratorius – registruoja besimokančiuosius, priskiria besimokančiuosius dėstytojui, inicijuoja supervizijas, teikia metodinę ir mokymosi medžiagą dėstytojams.

Kai kuriems mokymosi proceso dalyviams patogiau bendrauti realiu laiku (sinchroninėmis priemonėmis) nei rašinėti laiškais (ar kitomis asinchroninėmis priemonėmis), kitai priešingai – svarbu įsigilinti į klausimus ir pateikti gerai pagrįstą ir išsamų atsakymą bei užduoti tinkamai suformuluotus klausimus.

Vienalaikio bendravimo metu sudėtingiau panaudoti vaizdines priemones, vaizdo įrašus, interaktyvų turinį ir mokymosi veiklas, kurios svarbios įvairių mokymosi stilių besimokantiems.

Kita vertus asinchroninio bendravimo priemonės (El. laiškai, užduočių atlikimo modulis ir užduočių komentavimo funkcionalumas, vidinės virtualios mokymosi sistemos žinutės, diskusijų forumai, mokymosi veiklos ir išteklių, leidžiantys papildyti turiniu), leidžia pateikti papildomą mokymosi medžiagą įvairiomis formomis, tokiu būdu atliepiančią įvairius mokymosi stilius.

Vis dėlto asinchroninis bendravimas užkerta kelią „gyvumo“ jausmui. Atlikto SSGG tyrimo metu pastebėta viena iš pasikartojančių problemų – negebėjimas užtikrinti nuoširdumo, sąžiningumo ar negebėjimas užmegzti asmeninio ryšio tarp Dėstytojų ir Besimokančiųjų. Šiuos dėstytojų ir institucijos išsakytus poreikius atliepia sinchroninio bendravimo priemonės: virtualios konferencijos (su arba be vaizdo transliavimo), susirašinėjimas grupiniuose pokalbiuose.

Siekiant užtikrinti tiek besimokančiųjų, tiek dėstytojų poreikius paramos teikimo modelyje reikia numatyti tiek sinchroninio, tiek asinchroninio bendravimo priemones. Panaudojus sudėtingesnes sinchroninio bendravimo priemones, gali prireikti ir IT specialisto pagalbos. Įvertinus, jog mokymosi proceso dalyviai, gali neturėti pakankamai IKT žinių, techninei paramai teikti rekomenduojama naudoti kompiuterio kontrolės perėmimo ir darbatalio transliavimo priemones.

3. INSTITUCIJOS PARAMOS SISTEMOS POREIKIŲ TYRIMAS

Atlikus nuotolinio mokymosi (ne paramos) sistemos poreikio tyrimą ir reikalavimų sistemai tyrimą pastebėta, jog parama reikalinga tiek besimokantiejiems, dėstytojams ar pačiai institucijai. Paramos sistemos diegimas labai tikslingas, kadangi 2019-2020 m. Institucija vykdo pokyčius veikloje, atlieka giluminius veiklos tobulinimo tyrimus. Sukūrus virtualią mokymosi sistemą ir realizuojant paramos teikimo modelį galima kompleksiskai spręsti išylančias problemas.

Pasirinktas įrankis – SSGG analizė. Paus (2003) teigė, jog SSGG analizė yra „viena iš pagrindinių priemonių poreikių analizei“ (citata paimta iš Tasica, 2008, p. 5). Šis metodas yra ypatingai gerai pritaikomas, tiriant organizacijos poreikius, įvertinant stiprybes, silpnybes, galimybes bei grėsmes pasirinktais kriterijais, šiuo atveju – organizuojant nuotolinio mokymosi procesą. SSGG įrankiu tirtini poreikiai, gali pabrėžti, kokios būtent paramos labiausiai reikia institucijai. Gali būti, jog labiausiai reikalingas dėstytojų technologinis (kompiuterinis) raštingumas, o ne pati sistema.

SSGG analizę sudaro struktūrizuota keturių langelių lentelė (matrica). Į langelius užpildoma informacija atitinkanti institucijos vidinius (stiprybės, silpnybės) ir išorinius (galimybės, grėsmės) veiksnius. Kadangi analizė gali būti atliekama įvairiaisiais aspektais, klausimai ir atsakymai pateikiami taip, kad jie prisidėtų prie darbe iškelto tikslo sprendimo. Sudarius SSGG lentelę, nustatomos strateginės alternatyvos: Stiprybės – galimybės (kaip panaudojant stiprybes, išnaudoti galimybes), silpnybės – galimybės (kaip sumažinti silpnybių poveikį naudojantis galimybių privalumais), stiprybės – grėsmės (kaip naudojantis stiprybėmis išvengti grėsmių), silpnybės – grėsmės (kaip panaikinti silpnybes, kad sumažinti grėsmių poveikį).

SSGG analizė skirta surinkti kuo daugiau informacijos, ją sustruktūrizuoti ir pateikti galimas strategines alternatyvas. Siekiant kokybiškai, aiškiai ir greitai gauti grįžtamąjį ryšį, institucijos vadovui nusiunčiamas el. laiškas su pateiktais orientaciniais klausimais, kuriais Institucijos vadovybė reflektuoja ir pateikia grįžtamąjį ryšį su įsivertinimu.

3.1 TYRIMO DUOMENYS

Atliktas institucijos tyrimas ir sukaupta pakankamai duomenų analizei atlikti. Įvertinus, jog klausimais buvo siekiama sukaupti kuo daugiau duomenų, kai kurie instrumento orientaciniai klausimai yra pakankamai bendri, todėl analizuojant bus pasirinkti tik tie duomenys, kurie atitinka norimą ištirti situaciją – nuotolinį mokymąsi. Surinkti ir apibendrinti duomenys pateikti 1. lentelėje.

1 LENTELĖ. SURINKTŲ DUOMENŲ SSGG LENTELĖ.

Stiprybės	Silpnybės
<ul style="list-style-type: none"> • Kasdien tikrinami sužadėtinių laiškai; • Lankstumas; • Strategiškai patogi vieta; • Sugebėjimas užtikrinti sužadėtinių nuoširdų bendravimą; • Patirtis organizuojant nuotolinius kursus; • Gebėjimas nuotoliniu būdu perteikti svarbų turinį, išskirti akcentus; • Didaktiškumas, empatiškumas; • Kokybiška mokymosi medžiaga; • Sistemingumas; • Reiklumas. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tobulintinas temų turinys, metodai; • Interaktyvumo ir vaizdinės medžiagos stoka; • Sudėtingos kursų administracinės veiklos; • Sudėtingas institucijos įvaizdžio formavimas; • Sąžiningumo ir nuoširdumo užtikrinimas; • Gyvo kontakto trūkumas; • Gebėjimas iškelti diskusijas, problemas; • Mokytojo-visažinio vaidmuo; • Besimokančiųjų IKT kompetencijų stoka, neturėjimas tinkamos programinės įrangos.
Galimybės	Grėsmės
<ul style="list-style-type: none"> • Ryšio užmezgimas su besimokančiais; • Virtualios bendruomenės kūrimas; • Alumnų duomenų bazė, potencialūs dalyviai institucijos veiklose; • Nėra kitų institucijų, teikiančių analogiškus kursus Lietuvoje; • Kitose šalyse kursai įprastai teikiami gyvai (bet yra ir nuotolinių kursų); • Didesnis finansavimas pagerintų kursų prieinamumą ir kokybę; • Sudėtingesnių mokymosi technologijų panaudojimas padidintų kursų prieinamumą; • Papildomi žmogiškieji ištekliai pagerintų kursų teikimo ir organizavimo kokybę; • Duomenų kaupimo ir analizavimo priemonės padėtų kompetentingiau ir sparčiau teikti informaciją, konsultuoti; • Tinklapio atnaujinimas pagerintų kursų žinomumą ir prieinamumą. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nesąžiningas, nemotyvuotas ar priešiškas besimokančiųjų elgesys; • Nepakankami žmogiškieji ištekliai besimokančiųjų kiekiui; • Laiko stoka; • Finansinių išteklių stoka; • Nepasitikėjimas ir asmeninio santykio stoka; • Bendravimas su besimokančiais paskubomis; • Duomenų sumaišymas; • Dėstytojų ir besimokančiųjų IT kompetencijų trūkumas.

Iš apibendrintų duomenų galima įžvelgti, jog Institucijoje įžvelgta pakankamai stiprybių ir galimybių organizuoti nuotolinius kursus ir juos plėtoti, tačiau įvardintos silpnybės ir grėsmės supponuoja nuotolinio mokymosi paramos poreikį.

3.2 TYRIMO REZULTATAI

Įvertinus gautus duomenis, juos apibendrinus bei išanalizavus, numatomos stiprybių ir galimybių, silpnųjų ir galimybių, stiprybių ir grėsmių, silpnųjų ir grėsmių porų strategijos (rekomendacijos):

Stiprybių ir galimybių strategija:

Institucija įvardina, jog yra pakankamai lanksti, turi pakankamai kompetentingą personalą, patikrintą kursų struktūrą ir patirtį teikiant nuotolinius kursus. Šios stiprybės sudaro galimybę sutelkti dėmesį į informacines technologijas, personalo IKT kompetencijų kėlimą ir tobulinti institucijos nuotolinio mokymosi teikimo priemones ir metodiką. Sudarytos virtualios bendruomenės, alumnų duomenų bazė, leistų efektyvinti ir kitas institucijos veiklos sritis, galimai atlaisvinant finansinių ir žmogiškųjų išteklių.

Silpnųjų ir galimybių strategija:

Institucija turi nuotolinio mokymosi metodų, metodikos, medžiagos ir medžiagos pateikimo formos trūkumų, personalas ir besimokantieji stokoja IKT kompetencijų. Institucija pasigenda „gyvo kontakto“, besimokančiųjų nuoširdumo, sąžiningumo, dėstytojų gebėjimo iškelti diskusijas ir problemas. Šios silpnybės turi būti suvaldytos, norint sėkmingai įgyvendinti stiprybių ir galimybių strategiją. Sudėtingos kursų administracinės veiklos išieškoja daug žmogiškųjų išteklių, todėl svarbu kursų organizavimą ir administravimą palengvinti, norint skirti laiko atrastų galimybių išnaudojimui. Būtina kelti personalo IKT kompetencijas ir teikti jiems nuolatinę paramą šioje srityje, atnaujinti ir pritaikyti mokymosi medžiagą, siekiant sėkmingai pritaikyti sudėtingesnes IT priemones: duomenų bazes, virtualią bendruomenę, automatizavimą, duomenų kaupimo ir analizavimo priemones.

Stiprybių ir grėsmių strategija:

Pagrindinės atrastos grėsmės – besimokančiųjų nemotyvuotas, netinkamas elgesys, institucijos finansinių, žmogiškųjų išteklių stoka, dėstytojų negebėjimas užmegzti tarpasmeninio santykio su besimokančiais, nepakankamos IT kompetencijos. Šias grėsmes turi padėti pašalinti turimos stiprybės: institucijos ir programos teikėjų sistemų šaltinis, empatiškumas, patirtis organizuojant nuotolinius kursus. Kelią netinkamam besimokančiųjų elgesiui gali užkirsti tik tiesioginį kontaktą su besimokančiais turintys asmenys – dėstytojai. Įvertinus, jog tiek viena, tiek kita mokymosi dalyvių pusė gali stokoti IT kompetencijų, svarbu pasinaudoti patirtimi organizuojant kursus, prirėkus numatyti silpnības šalinančius ir galimybes išnaudojančius veiksmus.

Silpnųjų ir grėsmių strategija:

Institucijos atrastos silpnybės siejasi ir su iškeltomis grėsmėmis, todėl svarbu pašalinti silpnības, kad neiškiltų grėsmės. Tobulintinas mokymosi medžiagos turinys, metodai, mokymosi medžiagos pateikimo forma, dėstytojų negebėjimas užmegzti asmeninių santykių ir iškelti nuoširdžių diskusijų gali sąlygoti netinkamą besimokančiųjų elgesį. Nesant pakankamai efektyviam kursų administravimui, kyla grėsmė stokoti laiko, finansinių išteklių, sumaišyti

duomenis, netinkamai panaudojant IKT priemones. Silpnybės būtina spręsti sudarant besimokančiųjų srauto paskirstymo, perskirstymo strategiją, sumažinant emocinį ir fizinį krūvį kursų teikėjams (dėstytojams), skatinant juos tobulėti pedagogiškai, didaktiškai, dalijantis tarpusavyje gerąja patirtimi, galimai pritaikant virtualią bendruomenę.

4. PARAMOS TEIKIMO MODELIS

Pagal G. Salmon organizacinį penkių etapų modelį ir atsižvelgiant į tyrime gautus rezultatus sudaromas paramos teikimo modelis Institucijos lygmeniu.

Priėjimas ir motyvacija.

Šiame etape administratorius susipažįsta su besimokančiųjų registracijos formoje pateiktais anketiniais duomenimis. Registracijos forma turi būti automatizuota, užkertant kelią galimoms žmogiškoms klaidoms bei sumažinant administracinio personalo krūvį. Vis dėlto, nepavykus registracijai, turi būti galimybė užsiregistruoti ir kitomis Besimokantiesiems patogiomis priemonėmis. Besimokantieji šiame etape supažindinami su kursų struktūra, jų teikiama nauda, įgyjamais gebėjimais, organizavimo tvarka, paramos teikimo galimybėmis ir priemonėmis. Teikiama įvairi parama, keliant pasitikėjimą institucija bei kursų teikėjais, skiriamas ypatingas dėmesys besimokančiųjų motyvavimui. Dėstytojai susisiekiama su besimokančiais, susipažįsta ir pasiūlo paramą mokymosi medžiagos klausimais, o organizaciniais ir techniniais klausimais nukreipia į instituciją. Dėstytojai turi pasiekti paramą tiek virtualioje aplinkoje, tiek kitomis bendravimo priemonėmis: el. paštu, telefonu, vaizdo konferencija, vidinėmis sistemos žinutėmis.

Socializacija internete.

Dėstytojai supažindina besimokančiuosius su mokymosi aplinka, lengvai prieinama aplinkos naudojimosi instrukcija. Tiek besimokantieji, tiek dėstytojai turi žinoti, jog iškilus techninėms problemoms nedelsiant reikia susisiekti su atsakingu už paramą asmeniu. Besimokantieji šiame etape bendrauja tik su savo antra puse (sužadėtinium) ir su jiems paskirtu Dėstytoju. Sužadėtiniai raginami diskutuoti, atlikti užduotis ir kreiptis pagalbos, panaudojant įvairias bendravimo priemones. Siekiant užtikrinti savalaikį užduočių atlikimą, motyvacijos palaikymą, dėstytojas skatina nuolatinį bendravimą ir reguliary susisiekimą. Sužadėtiniai savarankiškai mokosi mokymosi aplinkoje, atlieka užduotis. Prireikus teikiama techninė ir organizacinė parama.

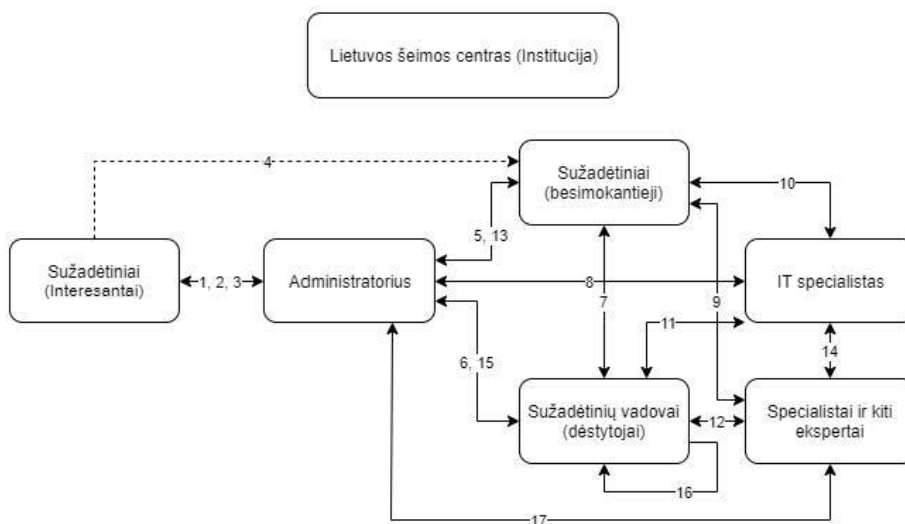
Apsikeitimas informacija ir žinių konstrukcija.

Šiuose etapuose pagrindas – savarankiškas besimokančiųjų darbas, užduočių atlikimas ir dėstytojo konsultacijos. Besimokantieji diskutuoja, atlieka užduotis, daro išvadas. Dėstytojas iškelia probleminius klausimus, sudeda akcentus ir užtikrina nuoseklų sužadėtinų darbą. Atsakingas Institucijos asmuo stebi kursų eigą, iškilus problemoms, teikiama parama ar organizuojamos sužadėtinų kursų vadovų supervizijos. Šiuose etapuose skiriamas ypatingas dėmesys turinio efektyviam perdavimui, sudaromos galimybės mokymosi medžiagą pasiekti įvairiomis formomis. Prireikus teikiama techninė, organizacinė parama ar psichosocialinė pagalba.

Vystymasis.

Besimokantieji atlieka sudėtingas savianalizės, refleksijos užduotis, dėstytojas teikia grįžtamąjį ryšį, susistemina ir pateikia probleminius klausimus, papildomas užduotis. Sužadėtiniai gali kelti sudėtingus klausimus, į kuriuos dėstytojas nepajėgus atsakyti. Šiame etape labai svarbi ne tik techninė ar organizacinė parama, tačiau ir metodinė bei ekspertinė. Dėstytojai turi turėti galimybę dalintis savo besimokančiųjų atvejais tarpusavyje, gauti kolegų bei ekspertų komentarus. Prireikus dėstytojas besimokančiuosius nukreipia pas specialistus. Turi būti prieinama speciali psichosocialinė pagalba, prokreacijos specialistų ar dvasininkų konsultacijos. Situacijas ar sudėtingus klausimus dėstytojai turi kaupti tik Institucijai prieinamoje erdvėje, kurioje diskusijomis atrandami geriausi sprendimai ir patalpinami į dažnai užduodamų klausimų duomenų bazę.

Įvertinus esamą nuotolinio mokymosi situaciją institucijoje, atlikus institucijos SSGG analizę pagal iš anksto parengtą instrumentą ir apžvelgus SSGG porų strategijas, atlikti pastebėjimai atvaizduoti 1 paveiksle.

1 pav. Institucijos paramos teikimo modelio schema.

Pateiktoje schemoje pažymėti mokymosi proceso dalyviai: sužadėtiniai, kurie dar neužsiregistravę į kursus (Interesantai), sužadėtiniai, kurie užregistruoti į kursus (Besimokantieji), institucijos administracinis personalas (Administratorius), sužadėtinėjų vadovai (Dėstytojai), IT specialistas, Specialistai ir kiti ekspertai (Specialistai). Jų tarpusavyo sąveika pažymėta numeriais, o sąveikos aprašymas pateiktas 2 lentelėje.

2 LENTELĖ. INSTITUCIJOS PARAMOS MODELIO DALYVIŲ SĄVEIKA.

Eil. nr.	Sąveikos aprašymas
1	Interesantai kreipiasi į administratorių, siekdami gauti informacijos apie sužadėtinių kursus arba užsiregistruoti į juos
2	Administratorius teikia informaciją apie sužadėtinių kursus, informuoja apie sąlygas ir reikalingus registracijai duomenis
3	Interesantams sutikus su sąlygomis, administratorius juos užregistruoja ir pakeičia jų statusą į besimokančiuosius.
4	Interesantai tampa besimokančiais
5	Administratorius nukreipia besimokančiuosius pas atitinkamus kursų vadovus
6	Administratorius priskiria besimokančiuosius dėstytojams
7	Besimokantieji ir dėstytojai bendrauja, bendradarbiauja, vykstant mokymosi veikloms ar prireikus konsultacijoms, teikiamas abipusis grįžtamasis ryšys. Dėstytojai stebi, vertina, komentuoja besimokančiųjų mokymosi veiklas.
8	Administratorius iškilus techniniams sunkumams registruojant sužadėtinius, priskiriant besimokančiuosius dėstytojams, sprendžiant kitas organizacines problemas, kurioms reikalinga IKT pagalba, kreipiasi pagalbos į IT specialistą. IT specialistas iškilus administraciniams neaiškumams konsultuojasi su administratoriumi.
9	Besimokantieji konsultuojami, iškilus sudėtingoms situacijoms, kada reikalinga specialistų (konsultantų, psichologų, dvasininkų, katechetų)
10	Iškilus techninėms problemoms ar sunkumų pasiekiant, naudojantis mokymosi ištekliais ir veiklomis besimokantieji kreipiasi pagalbos į IT specialistą
11	Iškilus techninėms problemoms ar sunkumų pasiekiant, naudojantis mokymosi ištekliais ir veiklomis ar organizuojant nuotolinį mokymąsi tam skirtoje aplinkoje dėstytojai kreipiasi pagalbos į IT specialistą. IT specialistas konsultuoja dėstytojus, apmoko naudotis IT priemonėmis ir mokymosi ištekliais, veiklomis.
12	Dėstytojai konsultuojasi su specialistais dėl mokymosi medžiagos turinio, probleminių mokymosi situacijų sprendimo ir konsultavimo.
13	Besimokantieji konsultuojasi kursų organizaciniais klausimais su administratoriumi, atsiradus specialioms mokymosi poreikiams, įvairiems mokymosi trikdžiams ar kitoms probleminėms situacijoms.
14	Iškilus techninėms problemoms ar sunkumų pasiekiant, naudojantis mokymosi ištekliais ir veiklomis ar organizuojant nuotolinį mokymąsi tam skirtoje aplinkoje specialistai kreipiasi pagalbos į IT specialistą. IT specialistas konsultuoja specialistus, apmoko naudotis IT priemonėmis ir mokymosi ištekliais, veiklomis.
15	Dėstytojai konsultuojasi kursų organizaciniais klausimais su administratoriumi, atsiradus besimokančiųjų specialioms mokymosi poreikiams, įvairiems mokymosi trikdžiams ar kitoms probleminėms situacijoms, prireikus papildomos pagalbos teikiant kursus, iškilus asmeninėms dėstytojų problemoms. Dėstytojai teikia mokymosi medžiagos tobulinimo, papildymo pasiūlymus. Administratorius konsultuoja dėstytojus, įvertina tobulinimo pasiūlymus ir informuoja visus dėstytojus apie pakeitimus kursų programoje, inicijuoja supervizijas.
16	Dėstytojai bendradarbiauja, dalyvauja supervizijose, dalinasi gerąja patirtimi, mokymosi medžiaga, metodais, turiniu, kartu sprendžia dažniausiai iškiliančias problemas, su Administratoriaus, IT specialistų, specialistų ir kitų ekspertų pagalba sudaro dažniausiai

	užduodamų klausimų duomenų (DUK) bazę, numato standartines problemų sprendimo procedūras.
17	Administratorius pagal poreikį nukreipia specialistus pas dėstytojus, besimokančiuosius ar IT specialistą. Specialistai supažindina administratorių su atliktais darbais, teikia pasiūlymus kurso mokymosi medžiagos tobulinimui, DUK duomenų bazės pildymui.

Institucija įvardina tokias savo stiprybes kaip lankstumas ir prisitaikymas, tačiau tiek silpnybėse, tiek grėsmėse įvardina IKT kompetencijų stoką. IKT kompetencijos gali užkirsti kelią lankstumui realizuoti. Tobulinant institucijos personalo IKT kompetencijas ir teikiant sistemingą paramą visiems nuotolinio mokymosi proceso dalyviams, galima panaudoti įvairesnes mokymosi medžiagos pateikimo formas, automatizuoti ar palengvinti dalį kursų organizavimo veiklų. Tinkamai ir laiku suteikta pagalba ir nuoširdus noras padėti besimokantiesiems bei nuolat jiems rodomas dėmesys padidina sužadėtinių motyvaciją sąžiningai dalyvauti kursuose ir mažina netinkamo elgesio tikimybę. Vis dėlto net ir pritaikius IKT priemones, vis tiek išlieka kursų turinio ypatybės ir su tuo susijusios problemos. Turiniui tobulinti, pritaikyti ir teikti reikalinga ekspertų bei specialistų parama. Pagal paramos planą besimokantieji ir dėstytojai turi gauti mokymosi (arba metodinę), IKT, administracinę, specializuotą pagalbą. IT specialistas, administratorius ir specialistai turi bendradarbiauti ir teikti vieni kitiems pagalbą pagal turimas kompetencijas.

5. IŠVADOS

1. Institucijos teikiami nuotolinio mokymosi Kursai priskiriami neprofesiniam neformaliajam švietimui, ir nors turi savo specifiką, vertinant paramos sistemos poreikius, galima remtis bendraisiais nuotolinio mokymosi aspektais ir poreikiais.

2. Vertinant pačią instituciją ir jos paramos poreikius, apžvelgiami visų mokymosi proceso dalyvių poreikiai ir ypatybės. Didžiausias dėmesys skiriamas IKT priemonėms, kuriomis teikiami ne tik patys kursai, bet ir konsultacijos, informacija bei kita parama visiems mokymosi proceso dalyviams.

3. SSGG analizės metu išskirti akcentai: institucija turi nemažai galimybių mokymosi proceso tobulinimui, mokymosi proceso dalyviams trūksta IKT kompetencijų, dėstytojams kyla metodinės ir specialistų pagalbos poreikis.

4. Pagal SSGG analizės rezultatus sudarytas paramos teikimo planas, kuriame detalizuoti mokymosi proceso dalyvių vaidmenys ir atsakomybės, sąveika ir mokymosi proceso dalyvių paramos poreikiai. Sąveikaujantys dalyviai paramos modelyje: interesantai, besimokantieji, dėstytojai, administratorius, specialistai ir kiti ekspertai, IT specialistas. Pagal paramos planą besimokantieji ir dėstytojai turi gauti mokymosi (arba metodinę), IKT, administracinę, specializuotą pagalbą. IT specialistas, administratorius ir specialistai turi bendradarbiauti ir teikti vieni kitiems pagalbą pagal turimas kompetencijas.

LITERATŪRA

- Abarius, P., Čižienė, R., Druskis, R., Jonuškienė, J., Kalvaitienė D., Pūstelninkas D., Sakalauskaitė, E. (2014). El. mokymosi kursų kūrimas: mokomoji medžiaga. Prieiga per http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2014_E_mokymosi_kursu_kurimas.pdf
- Danilevičiūtė, A., Kančialskytė, A., Preidys, S., Rutkauskienė, D., Targamadžė, A., Trinkūnas, V.; Ulinskaitė, D. (2014). Metodinė medžiaga: Elektroninio mokymo taikymas. Prieiga per http://www.esparama.lt/es_parama_pletra/failai/ESFproduktai/2014_E_mokymo_taikymas.pdf
- Linkaitytė, G. M.; Šuliakaitė, A.; Navikienė, Ž. (2011). Neformaliojo suaugusiųjų mokymosi sampratų analizė mokymosi visą gyvenimą kontekste. Vilnius: Ugdymo plėtotės centras. Prieiga per <http://www.kpmc.lt/kpmc/wp-content/uploads/2015/08/Neformaliojo-suaugusiu%C5%B3j%C5%B3-mokymosi-samprat%C5%B3-analiz%C4%97-mokymosi-vis%C4%85-gyvenim%C4%85-kontekste.pdf>
- Paus, V. (2003). Parteneriat si dialog social. Ghidul formatorului. Bucuresti BIM, UNDP, UNDP, UNICEF.
- Papiežiškioji šeimos taryba. (1996). RENGIMAS SANTUOKOS SAKRAMENTUI. Prieiga per http://www.lcn.lt/b_dokumentai/kiti_dokumentai/rengimas-santuokos.html
- Pukelienė, D. (2016). Programos „Rengimas Santuokos sakramentui kokybės“ gerinimo galimybės. Magistro baigiamasis darbas. VDU Socialinių mokslų fakultetas.
- Ralys, K. (2009). Sužadėtinių rengimas katalikiškajai santuokai. Daktaro disertacija. Vilniaus pedagoginis universitetas. Prieiga per gs.elaba.lt/object/elaba:1931103/1931103.pdf
- Rutkauskienė, D.; Lenkevičius, A.; Targamadžė, A.; Volungevičienė, A.; Pociūtė, E.; Dėmenienė, A.; Kelmienė, V. (2007). Nuotolinio mokymosi dėstytojo vadovas. Mokomoji knyga. Prieiga per <http://distance.ktu.lt/cdk/courses/2710/>
- Rutkienė, A.; Tomkūnaitė, R. (2012). Neformaliojo katalikiškojo suaugusiųjų švietimo ypatumai Lietuvoje. *ANDRAGOGIKA*. 2012, nr. 1(3), p. 124–141.
- Tasica, L. (2008). SSGG (SWOT) analizė. Profesinio konsultavimo metodai ir technikos II. Švietimo mainų paramos fondas. Prieiga per http://www.euroguidance.lt/media/k2/attachments/566_69957775833a0c1587e8e3ed69e3735f.pdf
- Teresevičienė, M., Volungevičienė, A., Žydžiūnaitė V., Kaminskienė, L., Rutkienė A., Trepulė, E., Daukilas, S. (2015). Technologijomis grindžiamas mokymas ir mokymasis organizacijoje: monografija. Kaunas, VDU. Prieiga per <http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:11548744/datastreams/MAIN/content>
- Toluitienė, G., Andriekienė, R. M., Stankus, V. (2015). Andragogo parama / pagalba besimokantiems informacinių ir komunikacinių technologijų aspektu. *ANDRAGOGIKA*, 2015, 1 (6), p. 8-25. Prieiga per <http://dx.doi.org/10.15181/andragogy.v5i0.960>
- Valstybės pažangos tarybos sekretoriatas. (2012). Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“. Prieiga per <https://www.docdroid.net/OHqeBsc/lietuva2030.pdf>
- Viešosios politikos ir vadybos institutas. (2007). Neformaliojo suaugusiųjų švietimo plėtra Lietuvoje: finansavimo alternatyvų analizė. Tyrimo ataskaita. Prieiga per https://www.smm.lt/uploads/documents/Papildomas%20menu2/ES_parama/VPV%20studija%20Neformalusis%20svietimas.pdf
- Vorevičienė, J.; Butkevičienė, E. (2017). Nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios bendradarbiavimas įgyvendinant šeimos politiką: Kauno miesto savivaldybės atvejis. *Viešoji politika ir administravimas*. 2017, 16(1), p. 121-137. Prieiga per <http://dx.doi.org/10.5755/j01.paa.16.1.18018>

6 priedas. Pažyma dėl straipsnio priėmimo į tarptautinės konferencijos ALTA'19 pranešimų leidinį

Studentų g. 48A-308, LT-51367 Kaunas, Lietuva, tel. (8-37) 300612,
A /s LT637300010002510058, AB bankas „Swedbank“, Įm. Kodas 135509428

**PAŽYMA
DĖL EVALDO PLEČKAIČIO STRAIPSNIO**

2020-02-17 Nr. 2005
Kaunas

Patvirtiname, kad Evaldo Plečkaičio straipsnis tema „Sužadėtinių rengimo santuokos sakramentui sistemos paramos teikimo modelis“ yra priimtas į tarptautinės konferencijos „Pažangios mokymosi technologijos ir aplikacijos. Ateities mokymosi aplinkos - ALTA'19“ pranešimų leidinį.

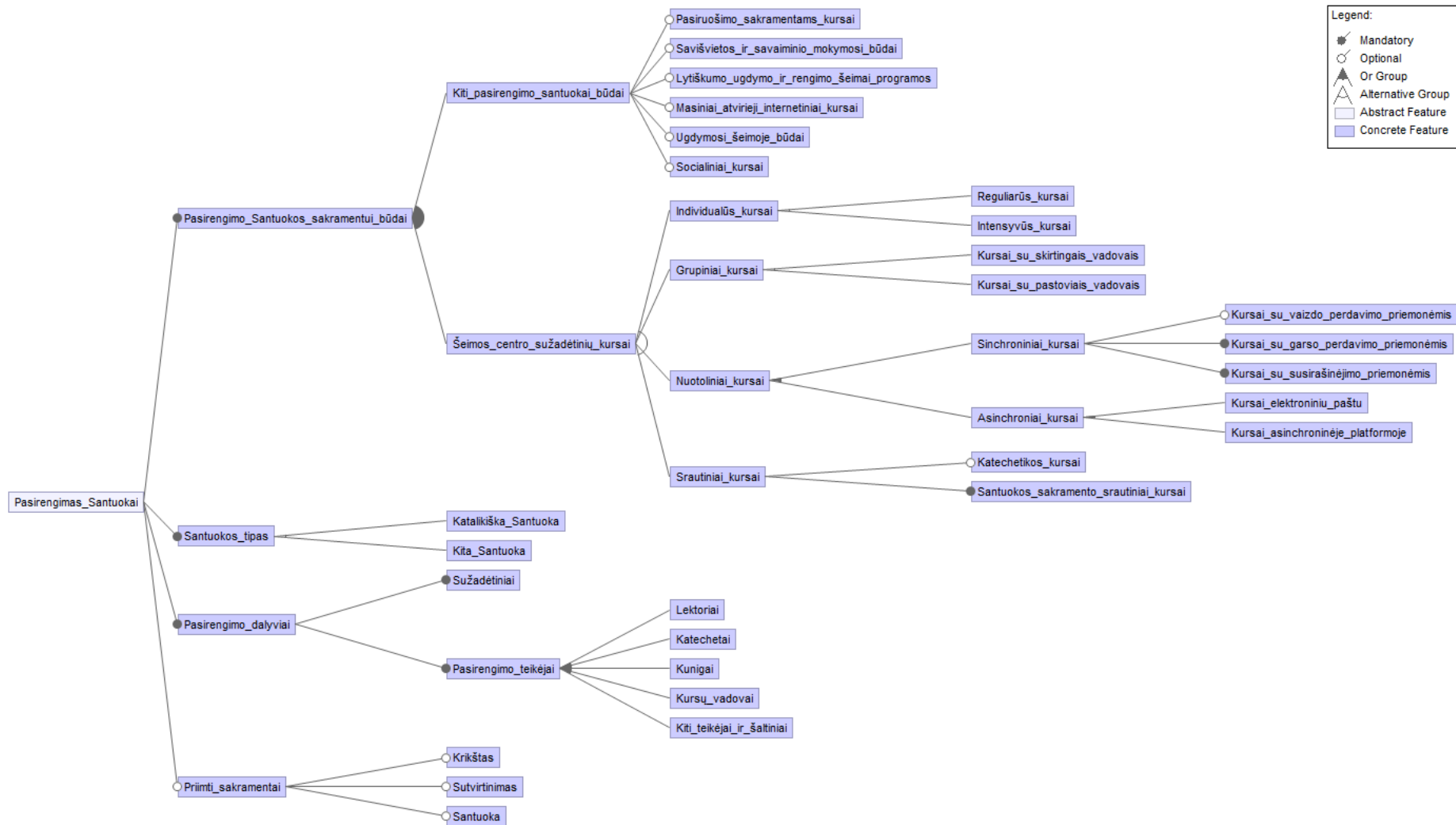
Nacionalinės distancinio mokymo
asociacijos administracijos vadovė

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Aušra Urbaitytė', written over a horizontal line.

Aušra Urbaitytė

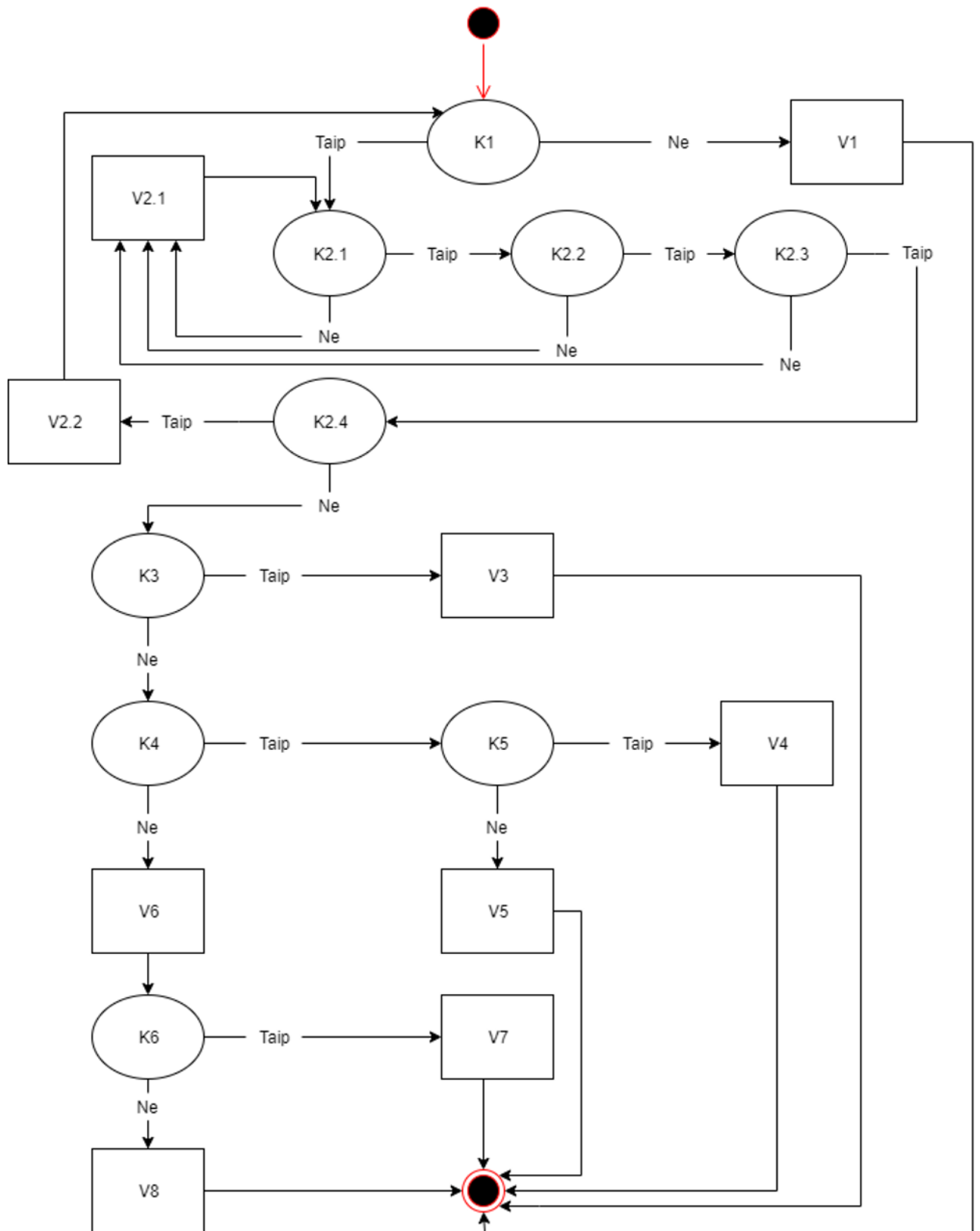

8 priedas. Mokomojo dalyko požymių diagrama

Katalikiška_Santuoka = Šeimos_centro_sužadėtinių_kursai
 Santuoka = ~Katalikiška_Santuoka
 ~Sutvirtinimas = Pasiruošimo_sakramentams_kursai
 ~Krikštas = Pasiruošimo_sakramentams_kursai

9 priedas. Mokomojo dalyko kontekstinis grafas

1 lentelė. *Kontekstinių mazgų detalizavimas*

Elementas	Reikšmė
K1	Ar sudaroma katalikiška santuoka?
K2.1	Ar priimtas Krikšto sakramentas?
K2.2	Ar priimta Pirmoji Komunija?
K2.3	Ar priimtas Sutvirtinimo sakramentas?
K2.4	Ar priimtas Santuokos sakramentas?
K3	Ar galite reguliariai atvykti į susitikimus?
K4	Ar galite atvykti į susitikimus?
K5	Ar galimybės dalyvauti susitikimuose (ypač) ribotos?
K6	Ar galite bendrauti gyvai

2 lentelė. *Veiksmų mazgų detalizavimas*

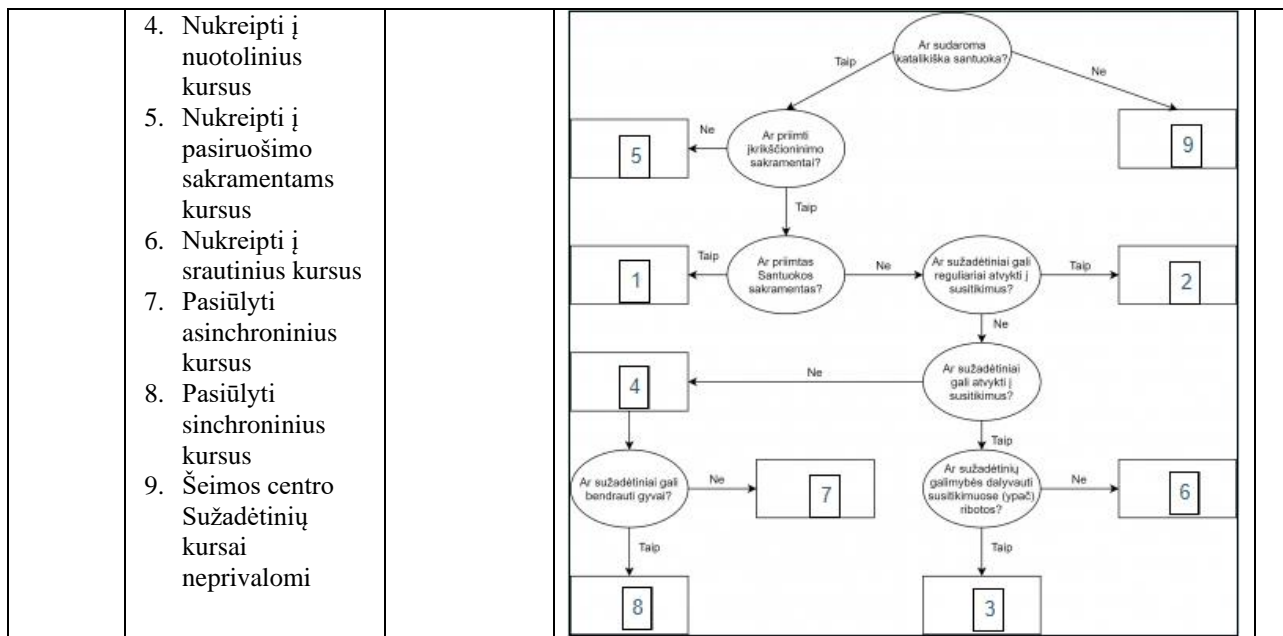
Elementas	Reikšmė
V1	Nukreipti į kitus pasiruošimo santuokai būdus
V2.1	Nukreipti į pasiruošimo sakramentams kursus
V2.2	Nukreipti į Bažnytinį teismą (tribunolą)
V3	Pasiūlyti grupinius kursus
V4	Pasiūlyti individualius kursus
V5	Pasiūlyti srautinius kursus
V6	Nukreipti į nuotolinius kursus
V7	Pasiūlyti sinchroninius kursus
V8	Pasiūlyti asinchroninius kursus

10 priedas. Mokymosi objektas pagal suprojektuotą situaciją

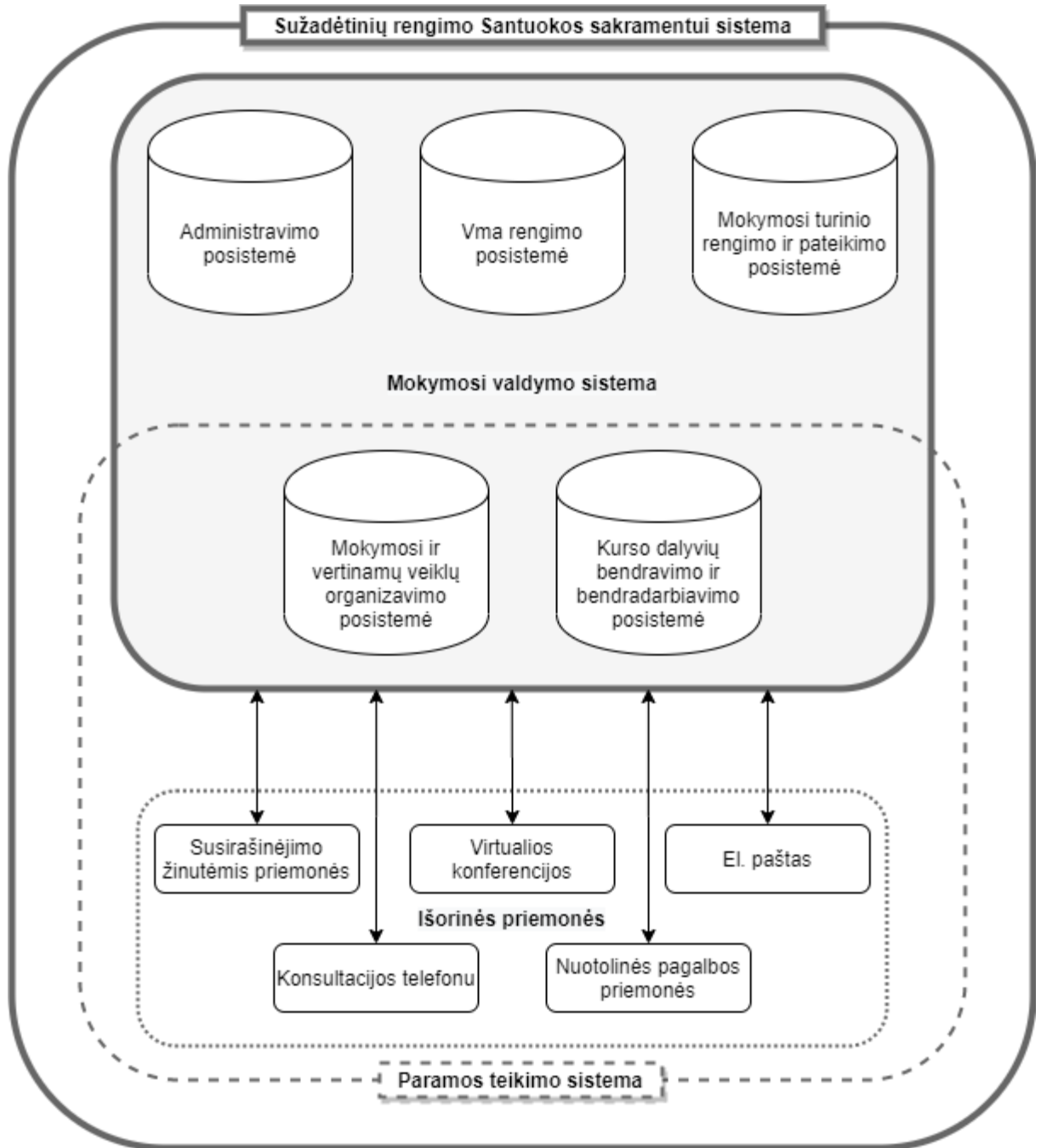
KG atitiktis	Klausimas	Klausimo tipas	Atsakymas ir jo vertė	Grižtamasis ryšys
K1	Kokie galimi santuokos tipai?	Keli pasirinkimai, keli teisingi atsakymai	Civilinė (20%)	
			Religinė (20%)	
			Katalikiška (20%)	
			Mišrių denominacijų (20%)	
			Mišraus tikėjimo (20%)	
K1	Kokiam santuokos tipui skirti sužadėtinių kursai Lietuvos šeimose centruose?	Keli pasirinkimai, vienas teisingas atsakymas	Civiliniam (25%)	Šeimose centre galima ruošti ir civiliška sudaroma santuokai, tačiau šie kursai skirti ne šiam tipui.
			Religiniam (50%)	Šeimose centre galima ruošti religinei santuokai, tačiau reiktų pasirinkti tinkamesnį variantą.
			Katalikiškam (100%)	
			Mišrių denominacijų (50%)	Šeimose centre galima ruošti Mišrių denominacijų santuokai, tačiau reiktų pasirinkti tinkamesnį variantą.
			Mišraus tikėjimo (50%)	Šeimose centre galima ruošti mišraus tikėjimo santuokai, tačiau reiktų pasirinkti tinkamesnį variantą.
K1/V1	Kokiais atvejais būtini šeimose centro kursai?	Keli pasirinkimai, keli teisingi atsakymai	Je bent vienas sužadėtinis yra katalikas (50%)	
			Je Santuoka sudaroma katalikiškoje bažnyčioje (50%)	
			Šeimose centro kursai niekada nėra būtini (-50%)	Šeimose centro kursai yra privalomi tam tikrai besituokiančių grupei.
			Kiekvienam besituokiančiajam (-25%)	Gerai kiekvienam besituokiančiajam pasiruošti santuokai, tačiau nesudarant katalikiškos santuokos, galima pasiruošti ir kitais būdais.
K2.1, K2.2, K2.3, V2.1[4]	"Katalikų Bažnyčios Katekizmas moko, kad S____ sakramentas drauge su K____ ir E____ yra „į krikščionybę įvedantys sakramentai“, kurių vienybę privalu išsaugoti, tad S____ yra būtinas K____ malonei atbaigti (plg. KBK 1285)."	Mišrus klausimas pagal šabloną tekste	Sutvirtinimo 1 balas Krikštu 1 balas Eucharistija 1 balas Sutvirtinimas 1 balas Krikšto 1 balas	
K2.1, K2.2, K2.3, K2.4	Kurie sakramentai yra būtini, norint sudaryti katalikišką Santuoką?	Keli pasirinkimai, keli teisingi atsakymai	Krikštas (33,3%)	
			Sutvirtinimas (33,3%)	
			Eucharistija (Pirmoji Komunija) (33,3%)	

			Santuoka (-50%)	Norint, priimti Santuokos sakramentą, sužadėtiniai privalo būti laisvame stovyje.
K2.1, K2.2, K2.3, V2.1	Kur reikia nukreipti sužadėtinius, jiems neturint būtinų sakramentų Santuokai?	Keli pasirinkimai, vienas teisingas atsakymas	Nukreipti į pasirošimo sakramentams kursus (100%) Nukreipti į Bažnytinį teismą (tribunolą) (-) Nukreipti konsultuotis su parapijos klebonu (-) Nukreipti į sužadėtinų kursus (-) Nukreipti pas psichologą (-)	
K2.4, V2.2	Kur reikia nukreipti sužadėtinius, jeigu bent vienas jų turi priėmus Santuokos sakramentą?	Keli pasirinkimai, vienas teisingas atsakymas	Nukreipti į pasirošimo sakramentams kursus (-) Nukreipti į Bažnytinį teismą (tribunolą) (100%) Nukreipti konsultuotis su parapijos klebonu (-) Nukreipti į sužadėtinų kursus (-) Nukreipti pas psichologą (-)	
V2.1, V2.2	Apjunkite, kokius veiksmus turėtumėte atlikti, esant šioms sąlygoms.	Nutempti ir palikti atitinkančius klausimus	Nukreipti į pasirošimo sakramentams kursus – Nepriėmus Krikšto, Pirmosios Komunijos (Eucharistijos) ar Sutvirtinimo sakramento 1 balas Nukreipti į Bažnytinį teismą (tribunolą) – Priėmus Santuokos sakramentą 1 balas Nukreipti konsultuotis su parapijos klebonu – Turint civilinę santuoką, kitų įsipareigojimų arba nežinant apie priimtus sakramentus 1 balas Nukreipti į sužadėtinų kursus – Priėmus Krikšto, Pirmosios Komunijos (Eucharistijos), Sutvirtinimo sakramentus, esant laisvame stovyje	- - - -
V3, V4, V5, V6	Kokios galimos pasirengimo Santuokai formos šeimos centruose?	Keli pasirinkimai, keli teisingi atsakymai	Grupiniai kursai (25%) Individualūs kursai (25%) Nuotoliniai kursai (25%) Srautiniai kursai (25%) Masiniai atvirieji internetiniai kursai (-33,3%) Socialiniai kursai (-33,3%) Lytiškumo ugdymo ir rengimo šeimai programos (-) Pasirošimo sakramentams kursai (-33,3%)	Šeimos centrai šios kursų formos neteikia. Šeimos centrai šios kursų formos neteikia. Lytiškumo ugdymo ir rengimo šeimai programos vykdomos 10-24 metų amžiaus jaunimui, bet sužadėtiniais šios programos neorganizuojamos. Šeimos centrai nėra atsakingi už besituokiančiųjų paruošimą įkrikščioninimo sakramentams.
K3, V3	Kokius kursus labiausiai rekomenduoja šeimos centrai sužadėtiniais, jeigu tik jie turi tam galimybių?	Keli pasirinkimai, vienas teisingas atsakymas	Grupinius (100%) Nuotolinius (-) Srautinius (-) Individualius (-)	
K3, K4, K5, V3, V4, V5, V6	Kokių kursų šeimos centrai sužadėtiniais nerekomenduoja, jeigu tik jie turi tam	Keli pasirinkimai, vienas	Grupinių (-) Srautinių (-) Individualių (-)	

	galimybių dalyvauti kituose kursuose?	teisingas atsakymas	Nuotolinių (100%)	Nuotoliniai kursai neužtikrina gyvo bendravimo ir sąžiningo kursų lankymo.
K3, K4, K5, V3, V4, V5, V6	Parinkite tinkamas sužadėtinių kursų formas prie jų aprašymų.	Trūkstatų žodžių parinkimas	Srautiniai – kursai skirti tiems sužadėtiniams, kurie gali atvykti į susitikimus, bet neturi galimybės reguliariai juos lankyti. (25%)	
			Individualūs – kursai skirti tiems sužadėtiniams, kurių galimybės dalyvauti susitikimuose (ypač) ribotos, bet atvykti į susitikimus galėtų. (25%)	
			Grupiniai – kursai skirti tiems sužadėtiniams, kurie gali reguliariai atvykti į susitikimus. (25%)	
			Nuotoliniai – kursai skirti tiems sužadėtiniams, kurie neturi galimybės atvykti į susitikimus. (25%)	
K6, V7, V8	Jeigu organizuojate „gyvus“ (sinchroninius, vienalaikius) nuotolinius kursų susitikimus, kokias panaudosite technologijas?	Keli pasirinkimai, keli teisingi atsakymai	Skambučių internetu (garso arba vaizdo konferencijų priemonės) (50%)	
			Skambučių telefonu (50%)	
			El. pašta (-50%)	Ši technologija skirta asinchroniam bendravimui
			Kitą susirašinėjimo platformą (-50%)	Ši technologija skirta asinchroniam bendravimui
K6, V7, V8	Jeigu organizuojate (asinchroninius, bendravimo skirtingu laiku) nuotolinius kursų susitikimus, kokias panaudosite technologijas?	Keli pasirinkimai, keli teisingi atsakymai	Skambučių internetu (garso arba vaizdo konferencijų priemonės) (-50%)	Ši technologija skirta sinchroniam bendravimui
			Skambučių telefonu (-50%)	Ši technologija skirta sinchroniam bendravimui
			El. pašta (50%)	
			Kitą susirašinėjimo platformą (50%)	
K3, K4, K5, V3, V4, V5, V6	Atsižvelgdami į pateiktas situacijas, parinkite tinkamiausius kursus	Atitikimas	Sužadėtiniai gyvena Lietuvoje, tačiau vyriškis yra tolimųjų reisų vairuotojas, - po 20 dienų reiso Lietuvoje praleidžia vos 5 dienas. – Individualūs kursai (1 balas)	
			Sužadėtiniai gyvena Lietuvoje, dirba pamaininį darbą, todėl poilsio ir darbo dienos bei darbo laikas nuolat keičiasi. – Srautiniai kursai (1 balas)	
			Vienas sužadėtinis gyvena Lietuvoje, kitas dirba užsienyje, grįš tik tuoj prieš Santuoką. – Nuotoliniai kursai (1 balas)	
			Sužadėtiniai nori pasirošti santuokai pačiu geriausiu įmanomu būdu, prisiderins prie organizatorių. – Grupiniai kursai (1 balas)	
Visi	Pabaikite pildyti tinkamiausios kursų formas sužadėtiniams parinkimo schemą. 1. Nukreipti į Bažnytinį teismą (tribunolą) 2. Nukreipti į grupinius kursus 3. Nukreipti į individualius kursus	Vilkti ir palikti ant paveiksluko	Už kiekvieną teisingai parinktą atsakymą – 1 balas.	

11 priedas. Sužadėtinių rengimo Santuokos sakramentui sistemos modelis

12 priedas. „Nuotolinių sužadėtinų kursų sistemos patirtis“ anketa

Nuotolinių sužadėtinų kursų sistemos patirtis

Gerbiami sužadėtiniai, dėkojame Jums, kad Jūs sutikote dalyvauti šiame eksperimente vardan kitų sužadėtinų, kurie naudosis šia sistema. Labai prašome Jūsų kiekvieno asmeniškai spontaniškai ir atvirai atsakyti į šiuos klausimus.

Lietuvos šeimos centro vardu savanoris Evaldas Plečkaitis

* Required

1. Kas Jums patiko naujoje sistemoje? *

---

2. Kas Jums nepatiko naujoje sistemoje? *

---

3. Kaip vertinate kursų TURINIO PATEIKIMĄ naujoje sistemoje (lyginant su senąja, jei naudojote senąją medžiagą)? *

---

4. Kaip vertinate kursų UŽDUOČIŲ PATEIKIMĄ naujoje sistemoje (lyginant su senąja, jei naudojote senąją medžiagą)? *

---

5. Kaip vertinate TEIKIAMĄ PARAMĄ IR PAGALBĄ dirbant naujoje sistemoje (lyginant su senąja, jei naudojote senąją medžiagą)? *

---

6. Ar pakanka organizacinės ir kitos aktualios informacijos apie sužadėtinių kursus? (Pakomentuokite) *

---

7. Ar mokymasis naujoje sistemoje efektyvesnis nei susirašinėjant el. laiškais? Kuo (sukonkretinkite)? *

---

8. Įvertinkite balais darbą šioje sistemoje? *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
visiškai nepatiko	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	puiku

9. Pakomentuokite įvertinimą balu bent vienu konkrečiu pavyzdžiu. *

---

10. Kiek užtrukote laiko nagrinėdami vieną temą (lyginant su senąja, jei naudojote senąją medžiagą)? *

This content is neither created nor endorsed by Google.

Google Forms

13 priedas. „Nuotolinių sužadėtinų kursų sistemos patirtis (vadovams)“ anketa

Nuotolinių sužadėtinų kursų sistemos patirtis (vadovams)

Gerbiami sužadėtinų vadovai, dėkojame Jums, kad Jūs sutikote dalyvauti šiame eksperimente. Labai prašome Jūsų kiekvieno asmeniškai spontaniškai ir atvirai atsakyti į šiuos klausimus.

Lietuvos šeimos centro vardu savanoris Evaldas Plečkaitis

* Required

1. Kas Jums patiko naujoje sistemoje? *

---

2. Kas Jums nepatiko naujoje sistemoje? *

---

3. Kaip vertinate kursų TURINIO PATEIKIMĄ naujoje sistemoje. Palyginkite su su senąja medžiaga. *

---

4. Kaip vertinate kursų UŽDUOČIŲ PATEIKIMĄ naujoje sistemoje. Palyginkite su su senąja medžiaga. *

---

5. Kaip vertinate TEIKIAMĄ PARAMĄ IR PAGALBĄ dirbant naujoje sistemoje. Palyginkite su su senąja medžiaga. *

---

6. Ar pakanka organizacinės ir kitos aktualios informacijos apie sužadėtinių kursus? (Pakomentuokite) *

---

7. Ar mokymosi organizavimas naujoje sistemoje efektyvesnis nei susirašinėjant el. laiškais? Kuo (sukonkretinkite)? *

---

8. Įvertinkite balais darbą šioje sistemoje? *

Mark only one oval.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
visiškai nepatiko	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	puiku

9. Pakomentuokite įvertinimą balu bent vienu konkrečiu pavyzdžiu. *

---

10. Kiek užtrukote laiko pakomentuodami vienos temos sužadėtinių refleksijas? Palyginkite su senąja medžiaga. *

This content is neither created nor endorsed by Google.

Google Forms

14 priedas. Diegimo aktas

LIETUVOS ŠEIMOS CENTRAS

Įm. Kodas 192065951

Adresas Rotušės a. 23, Kaunas

2020-05-08

Kauno Technologijos Universitetui

DĖL EVALDO PLEČKAIČIO SUKURTOS SISTEMOS LIETUVOS ŠEIMOS CENTRE

KTU studentas ir LŠC savanoris 2019-2020 metais diegė „Sužadėtinų rengimo Santuokos sakramentui sistemą“, skirtą sužadėtiniams rengti Santuokos sakramentui nuotoliniu būdu. Sistemą sudaro virtuali mokymosi aplinka (Moodle) su integruotomis konsultavimo, bendradarbiavimo priemonėmis. Sistema turi paramos sistemą ir parengtas naudojimo instrukcijas.

Sistema yra įdiegta, išbandyta ir naudojama rengiant sužadėtinius nuotoliniu būdu mūsų institucijoje.

LŠC Direktorė
Vijoleta Vitkauskienė

